OVERDRUK

DOCUMENTEN

BEHOORENDE BIJ

„De Nederlanders op de West-Indische Eilanden".

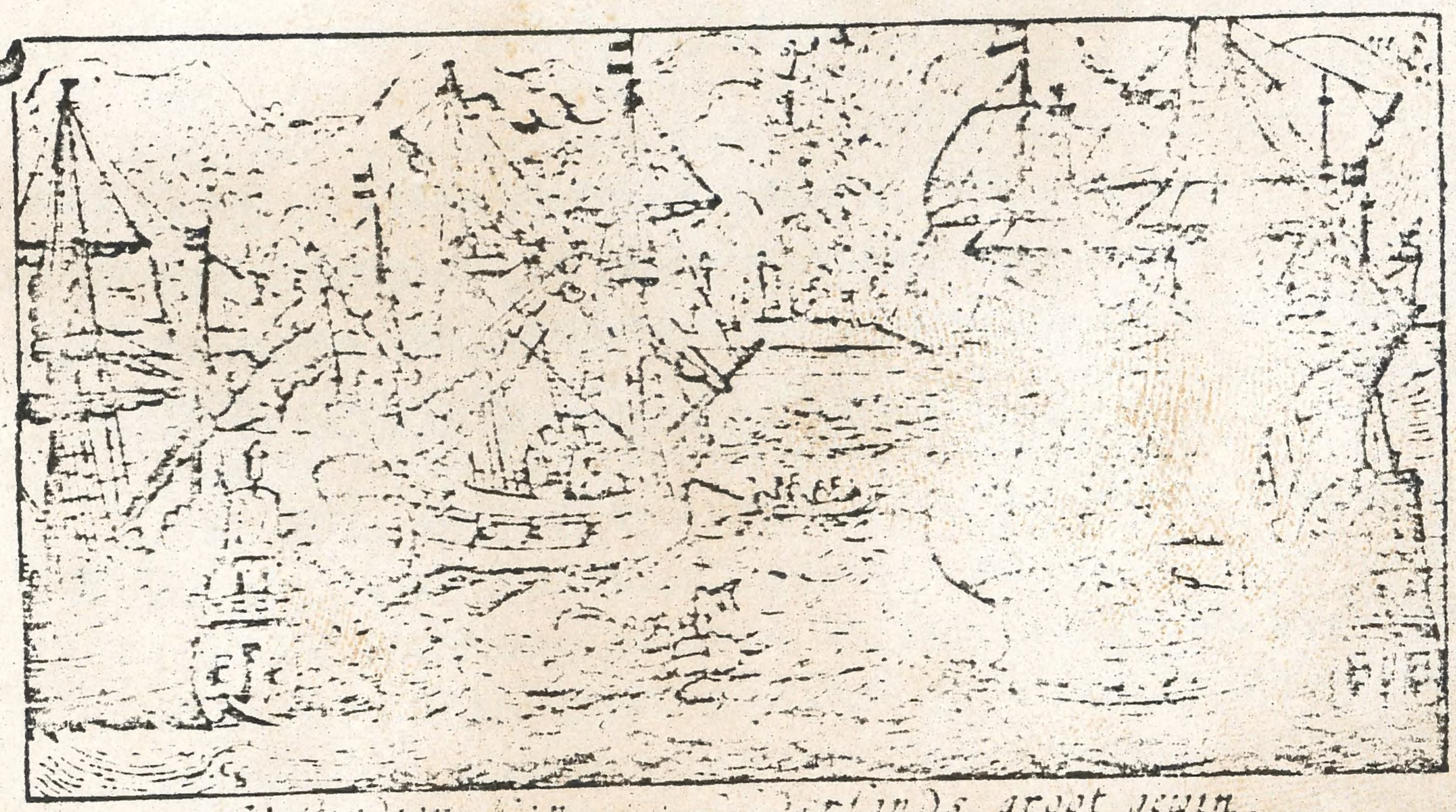
I.

CURAÇAO, BONAIRE, ARUBA.

BIJEEN VERZAMELD

DOOR

J. H. J. HAMELBERG.

Westindien Kan zyn [N]ederlands groot gewin.
Verkleint s'vyands Macht brengt silver-platen in.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN BIJ J. H. DE BUSSY. — AMSTERDAM 1901.

BERICHT.

De oorspronkelijke spelling is door mij in de meeste gevallen behouden.

Daar het mij echter is gebleken, dat de „pennisten" geen vaste regels volgden in het gebruik van de leesteekens en hoofdletters, heb ik die meestal weggelaten, waar ik ze overbodig achtte, en aangevuld, waar ze ontbraken.

J. H. J. H.

I. Nieuvve Wereldt ofte Beschrijvinghe van West-Indien, door *Joannes de Laet.* 2e druck. Tot Leyden, by de Elzeviers. Ao. 1630.

blz. 601. *Punta de Araya*, welcke onse Schippers ghemeynlijcken abusivelijck noemen *Punta del Rey*, is een ghedeelte van 't vaste landt, leggende by-naer recht noorden ende suyden met den westelijcksten hoeck van 't Eylandt Margarita; hier zijn de vermaerde zout-pannen, daer soo veel zouts continuelijcken wordt ghehaalt.... Dese plaetse is onse Nederlanders heel wel bekent, ende hebben daer grooten handel met het zout te halen ghedreven: een van onse Nederlanders, met namen *Isaac du Verne*, heeft deselve aldus beschreven....

blz. 602. Onse Nederlandsche schepen hebben dese vaert om zout te halen veele jaeren ghebruyckt, meest onverhindert ofte met kleyn om-sien tot in den jaere 1605, doen heeft den Koningh van Spaegnien derwaerts ghesonden achthien wel ghemonteerde schepen; ende quamen onse schepen soo onversiens op den hals, alsoo 't volck besich was met zout te halen om haer schepen te laden, legghende de schepen onghereddert, een deel van het volck aen landt, een deel met de booten op de vaert, soo dat sy alte samen vielen in handen van de Spaegniaerden, de welcke ons volck seer qualijck hebben ghetracteert, eenighe op-ghehanghen, andere voor slaven ghevoert naer Cartagena, ende daer op de galeyen gheset; waer van daer naer eenighe zijn ont-komen.

2. Vertoog aan de Heeren Bewinthebberen door Mr. Jacob de Peterzen.

(Rapport van de *Petersen* en *Stork* op de missives van Bewindhebbers ter Kamer Amsterdam, dd. 20 Mei en 9 Juni 1738.)

„Ten opzichte van den verboden handel met de Spanjaards kunnen niet wel met stilzwygen voorby gaan, dat zy zig opzigtelijk den handel van de Hollanders met de Spanjaarden hebben geinformeert by geloofwaardige cooplieden, die in de West-Indië zyn grys geworden en zig dien handel grondig verstaan en, op alles dies aangaande gevat zynde, ons zonneklaar hebben aangetoont, dat de Spaansche natie, die het wel scherpelyk verbooden is met de Hollanders handel te dryven, op poene van lyfstraffe en confiscatie van alle zoodanige goederen als zy komen in te handelen, zeedert veele jaaren herwaarts voor een praetext gebruikt hebben en de Hollanders zelfs aanlydinge gegeven, om haar quasi met geweld te dwingen tot het doen van negotie, teneinde, omme zoo zy geatrapeert wierden, zig te kunnen verschoonen van niet vrywilliglyk te hebben genegotieert en dus de straffe te ontgaan. Dat met veel fundament kon verondersteld werden, dat, zeedert het oprigten van de Compagnie van Guipuscoa (die de Spanjaarden in de West-Indien de wet voorschryft om hooge pryzen voor de koopmanschappen, die zy afleeveren, te moete betaalen en daar en teegens op laage pryzen limiteert de vrugten, die zy inhandelen), de Spaanze natie door zoodanige geweldige beknibbeling nu veel greetiger dan ooit te vooren moet weesen om praetexten te zoeken en met de Hollanders te handelen, die ten hunne perykelen die negotie ondernemen en aan de Spanjaarden raisonnable pryzen voor de vrugten betaalen en de goederen prys-courant en hooger niet in reekening brengen".

3. Lias West-Indië, 1632. (Brief van de Bewindhebbers ter vergadering van XIX aan de Staten-Generaal; zonder datum, doch met het exhibitum van 11 October 1632).

„De Bewinthebberen vande West Indise Compagnie, vernomen hebbende de deliberatien, die nu in der respective provincien ende Uwe Ho: Mo: vergaderingen voorvallen wegen seeckere onderhandelinge met den vyandt, en hebben nyet connen naerlaeten sich aen Uwe Ho: Mo: te addresseren ende opt alder onderdanichste te versoucken, dat op de voorn. Comp^{e}. sulcx mochte werden gelet, als den dienst vant landt ende den intrest vande goede participanten is vereysschende.

Want hoewel sy voor desen onderscheydentlycke reysen, doen gelycke occasien sich toedroegen, t'selve naer haer beste vermogen hebben gedaen, gelyck by de remonstrantien hier annex te sien is.

Ende dat sy eenichsints conden verhopen, dat deese onderhandelinge verre op een andere voet mochte toegaen, als wel de voorleden jaeren geschaepen was, aensiende de verclaeringen by Uwe Ho: Mo: aende Nederlansche provincien en de Steden, staende onder t' gebiet van den Coninck van Spagnien, den 22^{e}. May ende 12^{e}. September lestleden gedaen.

Als mede dat sy haer inbeelden, dat de Comp^{e}, sints noch considerabelder voor deesen Staet is geworden door de groote affbreuck, die sy deese twee off drye jaeren den vyant heeft gedaen, ende machtich is met Uwe Ho: Mo: goede hulpe noch verder te doen.

Niettemin bevreest synde, dat deese onderhandelinge, eens begonnen wesende, deselve een andere keer mochte nemen als wel sich voor alsnoch openbaert, soo hebben de Bewinthebberen goet gevonden Uwe Ho: Mo: in aller onderdanicheyt voor te draegen:

Eerst, dat de goede participanten, door Uwe Ho: Mo: selffs versocht synde hare middelen te contribueren tot vorderinge

van deese Compe., billich verwachten, dat Uwe Ho: Mo: in allen delen haer sullen vast ende onverbreeckelick maincteneren by de voordelen ende conditien, inden Octroije belooft, ende by gevolch vandien inde onderhandelinge met den vyant sulcx op haer intrest letten, dat metter daet mogen gevoelen, dat de diensten aen deesen Staat gedaen, soo werden gewogen, als inder daet syn.

Want inbeelden haer, sonder roem gesproocken, dat sy met hare particuliere middelen, nevens t' gene Uwe Ho: Mo: daer heeft gelieven by te vougen, in weynige jaeren den vyant sulcken schaede hebben gedaen, soo grooten vreese aengejaecht ende apprehentie gegeven van meerder te mogen doen, dat den Coninck van Spagnien daerdoor meest werdt bewogen desen Staet tot onderhandelinge selffs te doen nodigen.

Meynen mede, dat niemant en sal connen ontkennen, dat door haer toedoen groote schatten in deese landen syn gecomen, de neringen gewackert, de seuaert vermeerdert ende t' getal van wel- gemonteerde schepen wonderlyck toegenomen ende eyndelyck geen cleyn ontsach te zee verworven.

Waerdoor dan groote diversie is uytgewrocht ende niet alleen veele machts deese landen vanden hals gehouden, maer oock inde alleroppertunste occasien sulcken cracht ende couragie toegebracht, dat daer door veele schoone voordelen deese voorleden jaeren hebben vercregen.

Ten anderen, dat sy met het doen van alle deese diensten wel veel voordeels voor 't gemeyne landt, maer weynich voor haer selven tot nochtoe hebben vercregen.

Want van veele schaeden den viandt aengedaen, soo int verdestrueren van syn schepen, raseeren van eenige synder plaetsen ende verhinderen, dat syn vloten niet op haer tyden hebben connen ouercomen, ende veroorsaecken, dat noch lest een notabelen ryckdom gansch verlooren is, en is by ons wel niet geprofiteert, doch en heeft des te min den Staet van deese landen niet gelaeten daerouer groot voordeel uyt te trecken.

De negotianten op *Nova Hispania* gansch ouer rugh gesmeten; *Portuguel* gansch verarmt, ende des Conincks cassen allenthalven ledich, syn daervan getuygen.

Ten derden, dat sy met een groote profusie van hare middelen een vande importantste plaetsen van *Brasil* ende veel licht van heel *America* vercregen, ende desen Staet toegebracht hebben, sonder dat noch eenich nut daeruyt hebben connen trecken, waerin sy meest inden begin verhindert syn geweest doorden toestant des landts, die int midden van hare toerustinge ende affueerdinge van haer chrysvolck onuerwacht was toegeuallen. Sulcx, dat sy t'meeste deel van hare vloote ouer de drye maenden hebben sonder werck onderhouden inde *Cabo Verdise Eylanden*, ende dat hare vyandt, haer desseyn gemerckt hebbende, sich heeft voorsien ende verhindert soo schoonen buyt, als voor handen lach, te genieten.

Ten vierden, dat we machtich synde soo importante plaets in *Brasil* ende deselue soo wel met fortificatien tot hare groote costen versien hebbende, haer kanse dagelycx schoonder ende schoonder sich verthoont, om naer soo langen ende beswaerlycken uytlegh eens weder aenden ontfang te comen. Te meer omdat den vyandt dagelycx daer affneempt ende moedeloos wordt door de schaede, die reede hebben geleden ende noch billich verder vresen, ende de cleyne apparentie, die sy sien, om uyt *Portugal* geholpen te werden, doch meest doordien speuren, dat Uwe Ho: Mo: sich de saecke meer ende meer aentrecken, de Comp°. subsidieren ende gelyck haer eygen saecke daervan maecken, wt welckes dan wel connen affweeten, dat te vergeeffs wachten, dat de plaetse by ons door onmacht weeder verlaeten mochte werden . . . .

Wij werden mede gedwongen ende en connen niet ledich staen (hoewel wij vertrouwen dat Uwe Ho: Mo: vergaderinge het selffs genouch verstaen) hier te verhaelen, hoeveel deesen Staet aende conseruatie ende styvinge is gelegen, ende meynen wy nimmermeer voorde nacomelingen soude connen verant-

woorden, indien wy t' selue op soo importante occasie verswegen. Uwe Ho: Mo: voorsaeten hebben t' selue sulcx gewogen, dat het voor een groot *crimen* hebben geacht de voortgangh vande selue verhindert off vertraecht te hebben, want oordeelden wyselyck, dat doorde selve een toegangh tot des vyants aderen ende senuwen soude werden geopent. Dat wèl geoordeelt hebben, en can niemandt ontkennen, want door deese Compe. syn wy wys geworden, dat de vyandt swackte is, daer men hem aldersterckste meynde te weesen. Ende dat hy niet een plaetse in Indien en heeft, ofte wy weeten nu hoe die te bespringen syn, ende soude luttel wercx maecken om die aen te tasten, als Uwe Ho: Mo: maer de goede hant daer gelieuen aen te houden.

Alle havenen syn ons bekent en de hy en can syn coursen soo niet veranderen off deguiseren, dat wy der niet souden connen achtercomen.

Syn galeons en werden by ons niet meer gevreest, maer den vyant vreest reede de macht van onse schepen ende derst sich quaelyck meer aen ons volck vryven. Laet hem een weynich respyt gegeuen werden, soo sal hy syn plaetsen verstercken, sich vande gene, die hem daer te lande noch eenichsints hinderlyck mochten weesen, verseeckeren ende in somme ons weder verre prevaleren. Soo dat het in alle manieren nootsaeckelich is, dat Uwe Ho: Mo: de Compe. niet alleen conserueeren, maer oock sulcx styven, dat sy haer vigeur ende luyster mach behouden, want daerdoor sullen Uwe Ho: Mo: behouden den loff, die Uwe Ho: Mo: eygen is, van constant te syn in hare goede resolutien ende nooyt gemancqueert te hebben aen hare beloften.

De participanten sullen te gewilliger draegen t' verlet van hare proffyten ende geleden schaeden.

Uwe Ho: Mo: sullen altyts een groot aental van well gemonteerde schepen ende geouffent vaerentvolck behouden.

De matroosen ende soldaten sullen werck vinden.

De neringen sullen floreren ende dagelycx aenwassen.

Ende eyndelick soo sullen Uwe Ho: Mo: veele ende verscheyden middelen behouden ende op nieuws vercrygen om haer cassen weder te vervullen met des vyans tresoiren, dewelcke tot nu toe gestreckt hebben tot een roede van deese landen ende een geessel van gansch Europa, doch meest van t' bedrouffde Duytslandt; daer ter contrarien, indien geen behoorlick acht genomen wierde op deese Comp^{e}. den yver van alle goede patriotten soude comen te verflauwen ende t' landt sulcken affbreuck ende schaede comen te lyden, als een yeder by t' voorgaende genouch can affmeeten ende wy liever hebben te verswygen, als hier neyt lustich te deduceren . . . . "

(Brief van gecommitteerde Bewindhebbers ter vergadering van de Staten-Generaal; zonder datum, doch met het exhibitum van 23 December 1632).

Na gesproken te hebben over de voorwaarden, waarop het octrooi werd verleend, en de moeielijkheden, die het oprichten van een compagnie heeft gekost, zeggen de gecommitteerden:

„Maer alle de swarigheyden ende moeijten om daertoe te komen syn nu gesurmonteert, de Cameren gestabilieert ende de Compagnie gebracht in volcomen viguer, versien met groote quantiteijt scheepen, geschut, ammunitie ende wat daer van dependeert, gestelt in possessie van *Guinea*, *Parnambuco*, met soo veel forten ende aldaer dienende als een Duijnkercken hier, *Tamarica*, *Furnando Noronho*, *Nieuw Nederlant*, *St. Martin*, ende andere gewesten.

Ende heeft daerenboven van tijt tot tijt soo groote kennisse door experientie bekomen van alle de Spaensche macht te water ende te lande in die gewesten, als van haer havenen, baeijen, casteelen ende gallioenen (die niet meer gevreest werden), dat wij met grooter apparentie op de selve gewesten ons fortune in toecomende sullen konnen tenteren als voor

desen is geschiet, ende nu den tijt eerst sal beginnen te komen, om met avantagie alom te attenteeren.

Want den vijandt niet machtich is in soo grooten district, als ons octroy strect, alomme ordre te stellen ende tegens ons altijt op sijn hoede te sijn, doordien hij niet weeten kan, op wat oordt onse scheepen hem soude moogen aentasten, t'gunt tegen het bepalen wel te noteren staet, om hem alom in allarm tehouden.

In alle gevalle, sulcx willende doen, in soo groote costen van equipagien, fortificatien ende onderhout van crijchsvolck sal moeten vallen, dat hij meer daeraen sal dispenderen als hij vande Indien, Brasil, Suyt Zee ofte andere gewesten te verwachten heeft, insonderheijt als hij het gout, silver, suijckeren ende andere waeren met soo machtige vlooten sal genootsaect werden te conduiseren ende herwaerts te brengen.

Soodat deesen Staet haer diversie van oorloge met geen meerder apparentie ende minder costen kan uijtwercken, als doort mainctien van deese Compagnie, met groote hoope van conquesten ende avantagien opden Spaignaert, Portugesen ende landen bij haer aldaer geincorporeert ende de ingeboornen affgenoomen. Daer naer de Chylesen verlangen ende de Brasilianen inde bayen St. Saluador, Traison ende elders preuve hebben gegeven, als maer apparentie presenteerde malkander de handt tebieden, daer van niet is te hoopen, soo wij met de Spaignaerden ofte Portugeesen in alliantie komen.

De Compagnie heeft staende den octroij, behalven haere scheepen van *Guinea* ende de cust van *Africa*, wel hondert schepen vande subjecten van Spagnien met rijcke ladinghen in desen landen gebracht, onder anderen de Silvervloot van *St. Jan de Lou*, de Hondurasvaerders tot drie mael, diversche scheepen met suyckeren uijt *Brasil*.

Ende daerenboven noch wel hondert schepen vernielt, de stadt *St. Salvador* verovert ende daer door den Coninck in meer als vijff milioenen gecondemneert, *St. Thomé de la Guiana*

verbrant, met all den toubacq ende coopmanschappen, de stadt van *Porto Rico* ende casteel van *St. Margarita* vernielt, *St. Marta* gerantsoeneert, op *Louando St. Paulo, Spiritu Santo, de Mina, Pariba* geattenteert, de *Brasil* ende West Indische custen doorgaens beseth gehouden, dat sij haere saisoenen hebben moeten verleggen, daerdoor verscheijde rijckgeladen scheepen ende namentlijck een dobbel Silvervloot van *St. Jan de Lou* in zee vergaen sijn.

Soodat den vijandt in *Brasil* afneempt ende moedeloos wert, *Portugal* in desolatie gecomen ende verarmt is, groote negocianten van *Neuva Hispania* over rugh gesmeeten, des Conincks tollen allenthalven vermindert, sijne kassen ledich ende finantien in confusie sijn.

Den vijandt groote vreese aengejaecht ende apprehensie gegeven is van meerder te moogen doen, ende consequentelijck door deese Compagnie groote diversie van oorloge, misschien oock eensdeels de jegenwoordige aenbiedinge van vreede ofte treves veroorsaect werden.

Ter contrarie sijn, staende deese Compaignie, groote rijckdommen in dese landen ingekomen, dese oorlogen te water wel voor twee derde parten mette middelen van onse vijanden gevoert, de kennisse van alle haere havenen ende forteressen bekomen ende meenichte van sware gemonteerde scheepen int vaerwater gehouden, daer door de neringen in allen delen hier te land verwackeren, de ingesetenen haer broot verdienen, de consumptien vermeerderen, veel duijsende zeevarende luijden in actie gehouden werden ende desen Staet bij noot tegen subiten overval haer t'allen tijden sal konnen dienen, gelijck daervan alreede exempel is."

Notulen der Kamer Zeeland, 1626—1629.

Vergadering van 6 Augustus 1629. „Confrater *B. Courten*, comende uijt de vergaderinge vande XIX, rapporteert, dat

d'Heer *Jan Husens* ende den Pentionaris *Borcel* hebben inde voorsz. vergaderinge getoont sekere missive van de Hooch-mogende Staten Generael, waer inne sy versoucken, dat de Comp^e. haer willen in prunctas accomoderen ter somme van tweemaal hondert duijsent gulden, remonstrerende den grooten noot, daer de Landen jegenwoordich in syn vervallen, ende presenteren hare actie tot een hipoteque als mede intrest.

Is naer omvraghe bij dese vergaderinghe t'selve haer versouck toegestaen.

Vergadering van 16 Augustus 1629. „Is door eenige confraters de vergaderinge voorgedraghen ten aensien vanden tegenwoordighen noot vant Landt, dat alle onse soldaten, aen boort vande schepen liggende, door de vergaderinge vande XIX syn toegestaen om in desen noot te gebruycken. 't Welcke dese vergaderinge hun oock soo toestaen, mits dat t' Lant de soldaten van schepen ende victualie sullen versien."

Beschrijving der Nederlandsche Historiepenningen, door Mr. *Gerard van Loon*, 's Gravenhage, 1726.

Deel II., blz. 176. a.. In 1628 leende de West Indische Compagnie aan den Staat de som van zes tonnen gouds, waardoor Frederik Hendrik in staat werd gesteld het beleg van 's Hertogenbosch voort te zetten en die stad te nemen.

4. Reeds in 1664 schijnen er documenten van de West-Indische Compagnie verloren te zijn geraakt; men vindt tenminste in het „Resolutie-bouck der Camer Zeelandt, 1663—1666", aangeteekend:

(Verg. van 23 October 1664:) „Alle dienaren van het comptoir verklaren niet te weten, waer de vermiste notulen bevaren sijn, presenterende 'tselve altijt met eede naerder te verstercken."

In. zijn geschiedenis van New York vermeldt *James Grant*

Wilson, dat, toen de heer *Brodhead* (schrijver van „History of the State of New York" en „Documents relative to the Colonial History of the State of New York") in het Rijksarchief te 's Gravenhage een onderzoek insteide naar de archieven der W. I. C°., het hem bleek, dat in 1821 ettelijke documenten („more than a ton") dier C°. op publieken verkoop waren verkocht door een „unwise" ambtenaar, die de door hen beslagen ruimte voor andere documenten wilde benuttigen.

5. Notulen van de Camer Zeeland, 1629–1633.

Vergadering van 1° Juli 1633. In deliberatie gelegt zijnde wat de Heer *Duvelaer*, treckende naer de negentiene, inde selve vergaderinge van dese Camer sal inbrengen aengaande het groote concept twelck in Brasyl dit aenstaende saysoen sal moeten worden gedaen achtervolgende de advijsen ende brieven van de Heeren Gedelegeerde Bewinthebbers, *Walbeke* en andere voorgedragen, is mette meeste stemmen geresolveert t'selve werk met ernst ende courage aen te vangen, ende met gehuyrde of andere schepen dry duysent soldaten naer Brasyl te senden, om de verdere plaetsen aldaer in selve advisen gemelt te bemachtigen ende incorporeren; dat de heer *Duvelaer* daerom t'selve van dese Camer in voorsz. vergaderinge vande negentiene neffens d'andere Heeren Gecommitteerden sal inbrengen, dat het metten aldereersten met advijs ende communicatie van Ho: Mo: ende Zijne Ex.^tie mocht byde handt genomen ende int werck gelegt werden.

Verg. van 30 September 1633. Is geresolveert opt aenschrijven vande Heeren Gecommitteerden opde negentiene t'andwoorden, dat men sal naer Brasyl senden de drije duijsent mannen voor desen geresolveert, onaengesien t'landt de Compagnie subsidieert met dartich of zeven tonnen gouts ofte nijet, maer door advijs ende assistentie vande hooftparticipanten, of

van waer het Godt geven sal, de saecke mannelyk byde handt nemen sal om Brasyl te mainteneren.

6. Historie ofte Jaerlijck Verhael van de verrichtinghen der Geoctroyeerde West-Indische Compagnie, door *J. de Laet.*

blz. 195. „Ende is ten selven daghe (21 April 1629) *Joannes van Walbeeck* . . . . in 't ghetal vande Politique Raden aenghenomen."

blz. 203. „Om dat de saecken ter zee te beter souden werden waerghenomen, soo hadden de Raden al voor desen tot Admirael op de Custe van Brasil gestelt haren Mede-Raedt *Johannes van Walbeeck*, een wel ervaren Zee-Man, ende die voor desen sijne dapperheyt hadde gethoont."

Secreete Notulen vande Vergadering van XIX, 1629–1645.

Uit de instructie medegegeven aan generaal *Hendrik Cornelisz Lonk* (expeditie naar Brazilië, blz. 14) blijkt dat *Johannes a Walbeeck* op de vloot vice-commandeur der soldaten was en plaatsvervanger van den commandeur *Maarten Valck.*

Bij schrijven, d.d. 7 September 1630, van de XIX aan de „Politieque Raden" van Brazilië wordt goedgekeurd „de provisioneele sessie van *Johannes a Walbeeck* in dien Raad".

Notulen van de Camer Zeelandt, 1629–1633.

Verg. van 7 Februari 1630. De heer tresorier *van der Marct* werde geordonneert te accepteren eenige wissels tot £ 576.4.4d. Sterling, getrocken door onsen viscommandeur *Johannes Walbeecke.*

Verg. van 26 Augustus 1633. Aengaende de politycque Raden derwarts te senden in de plaetse van de Heeren *Walbeke*

ende *van der Hagen*, thuys gecomen, dat men sal twee andere in de plaetse senden . . . ."

Verg. van 9 November 1633. De heeren *Bisscop*, *Becker* en *Serooskercke* doen rapport van 't gunt gehandelt is metten politycken Raet *Walbeke*. . . . .

7. Lias West Indië, 1640.

Uit een hierin berustend verslag van de reis van het schip „De Nachtigaal" blijkt, dat *Pierre le Grand* majoor en commandant der militie was op het eskader, dat in 1633 een tocht ondernam naar Brazilië.

Notulen der Kamer Zeeland, 1629–1633.

Verg. van 15 September 1633. „Seker persoon, genaemt *Franchois Seur*, geboren van Blois, soldaat, eertijts onder *Carmilleon* ende daer naer van *Pierre le Grand*, gecomen zijnde van Portugal. . . . ."

In het werk „Tafereel van de bezittingen en den koophandel der Europeänen in de beide Indiën (Amsterdam, *M. Schalekamp*, MDCCLXXXIV)" wordt in het eerste deel gewag gemaakt van een zekeren *P. le Grand*, die in de Antillen met een vaartuig van 4 stukken en 28 man het vice-admiraalschip van een Spaansche vloot aanviel en vermeesterde.

Het jaartal van dit wapenfeit wordt niet opgegeven.

8. Secreete notulen vande Vergadering van XIX, 1629–1645.

Verg. van 17 Augustus 1629. De vloten bij malcanderen comende, sal den secreten raat bestaen uit de navolgende 13 persoonen: den generael, colonel, admirael, vice-admirael, luitenant colonel,

schout bij nacht, 2e luitenant colonel, den commandeur, derde lieutenant colonel; vice-commandeur, sergeant major *van der Burch*, schout by nacht van den commandeur, 2e sergeant major.

Verg. van 2 Juni 1632. Instructie, vastgesteld voor de gedelegeerde Bewindhebberen gezonden naar Brazilië.

Art. 8. Ende dewijle de Compe de sware lasten van soo vele hooge officieren qualick in dese conjecturen kan verdragen, soo sullen de vaccerende plaetsen van Lieutenant Colonels ofte Sergeant Majors niet weder vervullen, alsoo de vergaderinge verstaet, dat aan een Colonel ofte Gouverneur en een Lieutenant Colonel en een Sergeant Major daer voor alsnu genoech sullen hebben.

Resolutiën der Staten Generaal.

Verg. van 18 Juli 1692. Is ter vergaderinge gelesen de requeste van *Lambert Witsen*, Colonel ende Sergeant Majoor der stadt Amsterdam.

9. Secreete Notulen van de Vergadering van XIX, 1629–1645.

Verg. van 6 April 1634. Ter vergaderinge van de XIXe ingebracht sijnde door de Heeren Commissarissen genomineert over 't 5 poinct van beschrijvinge, wordt het selve dien volgende gearresteert als hier naer volgt geinsereert.

Souden goet vinden tot bemachtinge van het eijlant Curacao, in consideratie gecomen om te hebben een bequame plaetse, daermen sout, hout ende anders mocht becomen, ende vande selve plaetse den viant in West-Indiën te infesteren (waer toe dit eijlandt wtter maten wel gelegen bij Commissarissen werdt geoordeelt) sal gebruijckt worden het schip Groot Hoorn, tegenwoordich in Zeelandt gereet liggende, neffens twee welbeseijlde jachten, welcke twee jachten bijde Camer van Amsterdam

sullen bestelt worden, ende bijde Camer van Zeelandt sullen twee groote Biscaijse chaloepen met haer nodige behoefte geprovideert werden ende in Groot Hoorn gescheept. Het schip Groot Hoorn sal bijde Camer vant noorderquartier, in stede van 35 bootsgesellen, met 80 matroosen versien werden, ende de jachten elk met 50 matrosen daer op te stellen. Voor ider ⅑ pardt 25 soldaten met een cloeck, manhaftig commandeur, ende sal de Camer van Zeelandt haere vijftig coppen met hare nodige behoeften van victualie ende ammunitie opt schip Groot Hoorn op het spoedigste in laeden.

De vergaderinge sal mede dienen te dispicieren ende aen te nemen een cloeck ende vrom man tot directie van de politie int selve eijlandt, opdat de inwonende wilden onder onse gehoorsaemheyt mogen werden gehouden ende door het soet tractement tot onsen dienst bewoogen werden, welcke persoon de Camer van [1]) opt spoedichst aenneempt te dispitieren.

Dese jachten ende volck dienen met den aldereersten gereet te wesen om opt spoedichste uyttevaren, ende soo tschip als de jachten ten minsten voor $\frac{9}{m}$ te versien ende daer en boven de soldaten van broot, meel ende wijn ten minsten voor $\frac{6}{m}$, welck yder Camer aen neempt pro rato van syn negende pardt te doen, volgens de lijste daer van gemaeckt, ende de respective Cameren Amsterdam, Maze ende Groeningen sullen de soldaten tot haren laste staende op dit exploijt overvoeren ende scheepen inde twee voorseyde jachten, ende de sout schepen, die gereet liggen om neffens Groot Hoorn uit te loopen, waer over opt t'spoedichste aende Heeren Bewinthebberen tot Hoorn ymandt uijt dese vergaderinge sal werden gesonden. Ende zullen de voorsz schip ende jachten mede nemende de volgende instructie.

Opene Instructie. N. N., ghij sult alle devoir doen om sonder eenich verleth ende versuijm U te begeven aen het eylandt St. Vincent inde Caribise eylanden, ende aldaer den anderen

---

1) De naam der Kamer is hier weggelaten.

affwachten ende nodige verversinge van water ende hout versorgen naer de gelegentheyt vanden tijt, dat een yder van U daer sal aenlanden, ende bij een gecomen synde, sal byden directeur inden Raet (welck neffens den Commandeur over de militie sal bestaen wt de schippers vande respective schip ende jachten, alsmede *Jean Janssen Otssen*) openen de volgende secrete instructie.

Secrete Instructie A. Aant eylandt St. Vincent met Godes hulpe te samen gecommen sijnde, soo sult ghij soo haest van daer sien te scheijden, als U ijmmer mogelijck is, ende sult een jacht voor uijt senden naer Caraques, ende daer met laeten gaen *Jean Janssen Otssen*, om alle middel aen te wenden, ten eynde hij de scheepen des viants, so daer eenige liggen voor Caracques mochten afhaelen, waertoe, om den viant te beter te abuseren, de vleugelen van de Compagnie sullen werden affgenomen ende borgoense [1]) vlaggen werden aengeslagen, ende agter op de spiegel een cruijs gestelt laetende, so off er mannen in Spaense habiten bovenstaen. Men sal daer toe sien waer te nemen eenen sonnendach ofte heyligen dach, op dat men des viants scheepen onversien van volck soude mogen vinden, ende dan voorder procederen, als de gelegentheyt sich sal presenteren. De resterende schip en jacht sullen sich vervoegen naer Buenaire, haer gelaetende als off sij daer hout souden hacken, ende daer tselve jacht affwachten, sonder sich verder in eeniger manieren te laten sien, waer in goede ordre dient gestelt ende tjacht wedergecomen synde, aldaer te openen de volgende instructie B.

Secrete Instructie B. Van Buenaire sult ghij U opt spoedichste ende gevoegelyckste naer de directie vanden voorn. *Jean Janssen Otssen* ofte de inliggende observatien U begeven naer het eylandt Curacao, ende alle devoir doen binnen de havenen te commen ende tvolck aldaer te landen, tot welcken eynde ghij

---

1) Vreemde.

het volck, soo veel doenlyck is, op de secreetste scheepen ende jachten sult repartieren ofte wel, onder het eylandt synde, in de chaloupen embarqueren, datse spoedelijck ende samentlyck aent lant mogen geworpen worden, ende alle devoir doen tselve eylandt te bemachtigen, twelck met Godts hulpe succederende, sal yder inden synnen (de Commandeur soo veel het militaire aengaet, namentlyck de fortificatie vant incomen ende tgene voorder tot conservatie van tselve eylandt tegen de macht, die van buijten mocht commen; nodich is oock onderlinge acht nemen op het santbaijcken aende andere zyde van het eylandt), naerstelyck en voorsichtelyck ordineeren ende uijtwercken, ende den politicq. directeur alle bequame middelen aen wenden om de inwoonders tot onse gehoorsaemheyt te brengen, ende in goede affectie nevens ons onderhouden met alle goede tractement, beyde, soo politicque directeur als commandeur over de soldaten, serieuselyck verhoedende ende belettende, dat de in woonderen geenderleij leet off overlast werde gedaen, indien sy haer eenichsints naer onse goede intentie tot ons vougen.

Sullen alle devoir aenwenden, dat de scheepen, die nevens haer gaen, aldaer hare ladinge van hout ende sout mogen becommen ende insonderheijt devoir doen, dat het groote schip sijn ladinge van hout en sout mach hebben.

De jachten sullen sien op de cust van Terra Firma te gaen, gebruijckende soo lange het saijsoen als het wilt lijden, ende tot dat middel sullen hebben om de selve met goede ladinge ofte beryten over te senden.

Sullen eyndelyck sien ons van allen opt spoedichste advys te geven, ende tgene tot maintenue ende conservatie vant eylandt nodich sult achten.

Doch indien (dat Godt verhoede) desen aenslach soude commen te missen, soo salt grote schip met de andere southaelders haer begeven naer Bahia Honda ofte andere plaetsen, om sich daer van sout te versien, ende met de jachten sullen voornemen

teen oft ander exploiet, volgens de aenleydinge van Rijmelandt, van welcke de copie hier neffens is gaende [1])

Resolutiën der Camer Zeelandt, 1634–1636.

Verg. van 18 April 1634. Is binnen gestaen den equipagiemeester vant schip Groothoren, ende hem aengesegt, dat dese Camer vaerdigh is, volgende de resolutie vande negentiene, hem mede te geven twee bischaijsche chaloupen met vijfftich soldaten ende calck, tot het maeken van twee hovens, en vivres voor de soldaten. Dan alsoo de equipagiemr. hem excuseert van zijn principalen daertoe geen last te hebben, is geresolveert dat, ingevalle zijne principalen t' selve difficulteren, dat men alles tot coste van dese Camer wederom sal lossen.

Is geresolveert, dat de Commissarissen vande vivres dadelycken gereet sullen maecken t' gene manqueert aende vivres voor de 50 soldaten voor zes maenden, en calck ende steen tot twee hovens, ende byde heeren van Vlissingen de twee bischayse chaloupen gereet te maeken metten toebehooren vandien, alles eerstdaechs gereet te maecken, ende de heeren vande militie worden versocht de 50 soldaten nyettegenstaende t'refuys van den equipagiemr. met haer wapenen t' schepe te bestellen.

Verg. 24 April 1634. De soldaten gaen op Groot Horen sullen op Woensdach gemonstert en t' schepe gedaen worden.

Verg. 27 April 1634. Is geresolveert dat men t' schip Groot Horen sal accomoderen met water, maer wat aengaet het provideren van de cajut is afgeslagen.

---

1) Genoemde Rijmelandt (Cornelis) had op het Zeeuwsche schip Domburg gevaren, was door de Spanjaarden gevangen genomen en in Carthagena opgebracht. In zijn verklaring geeft hij bijzonderheden op over de havens en kusten van het tegenwoordige Venezuela en Columbia en van eenige West-Indische eilanden, alsmede over de wijze waarop zij het best te bevaren zijn.

10. Lias West-Indië, 1634.

Commissie voor *Johannes van Walbeeck.*

„De Bewinthebberen van de generale geoctroyeerde West-Indische Compagnie inde Geunieerde Nederlanden,

Allen dengeenen, die dese tegenwoordige sullen syn sien ofte hooren lesen, saluyt;

Alsoo wij ten dienste vande voorgemelte Compe. goetgevonden eenigé schepen en jachten inde limiten van ons octroij aff te schicken, behoorlijk voorsien met boots en chrijsvolck, ter plaetse in haer secrete instructie aengewesen, ende tot de directie en de bevorderinge van onse saecken aldaer wy daertoe van nooden hadden een capabel, gequalificeert persoon,

Doen te weten: dat wy opt goet rapport ons gedaen vanden persoon vanden erentfesten *Johannes a Walbeeck,* ons vertrouwende tsynder bequaemheijt, ervarentheyt ende capacieteyt, denselven aengenomen, gestelt ende gecommitteert hebben, aennemen, stellen en committeren mits desen, als directeur ouer onse saecken op de voorsz. schepen ende plaetsen als vooren, om op de verseeckeringe vanden lande, fortresse ende plaetse, van onsent wegen aldaer te houden, ordre te stellen; alle saecken, soo den handel, polici- ende justitie als oorloge te water ende te lande, met advys van onsen commandeur ouer crijchsvolck ende andere persoonen, die wij geraden vinden mochten daer noch by te voegen, te helpen dirigeren, ende alles tot dienst ende weerstandt van de generale Compe. in goede ordre te houden; recht ende justitie te administreren, soo int criminele, civil als militair, ende voorts alles te doen, sijn ampt ende officie aengaende, volgens de instructie hen alreede gegeven ende noch te geven, dat een goet ende getrouw directeur gehouden is te doen, op den eedt bij hem aen handen van den presiderende in onse vergaderinge gedaen. Ontbieden, ordonneren, ende bevelen daeromme mets desen allen eenen ygelyk, die desen aengaen mach, dat sy luyden den voorsen

Johannes a Walbeeck, onsen directeur, daervoor erkennen, respecteren ende gehoorsaemen ende int volbrengen van desen alle hulpe, faveur ende assistentie doen, een yder soo veel hem aengaet, alsoo wy sulcx ten dienste van de Compagnie bevonden hebben te behooren.

Gedaen in onse vergaderinge van negentiene der generale geoctroyeerde West-Indische Compagnie, tot Amsterdamme, den 8 April anno 1600 vierendertig.

11. Lias West-Indië, 1634.

Commissie voor *Pierre le Grand.*

„De Bewinthebberen vande generale geoctroyeerde West-Indische Compagnie inde Geunieerde Nederlanden.

Allen den geene, die dese sullen sien ofte horen lesen, saluyt,

Alsoo wy ten dienste vande voorgemelte Compe. goet gevonden hebben eenige schepen ende jachten inde limiten van ons octroy af te schicken, behoorlick versien met boots en krijghsvolck, ter plaetse in hare secrete instructie aengewesen, en daertoe van noden hadde een ervaren, bequaem persoon om over hetselve crijchsvolck te commanderen,

Doen te weten, dat wy opt goet rapport ons gedaen vande persoon vande manhafte *Pierre le Grand*, ons vertrouwende tzynen bequaemheyt, getrouwheyt ende experientie, den selven aengenomen, gestelt en gecommitteert hebben, aennemen, stellen en committeren mits dese, als Commandeur over de crychsofficieren ende soldaten, mette voorsz. vlote gaende onder onsen lieven en getrouwen Directeur *Johannes a Walbeeck*, te water ende te lande te commenderen ende sich daermede alomme inde limiten vande octroye te laten gebruycken, zooals zy ten meesten dienste vande Compe., volgens onse last & instructie haer mede te geven, best ende orberligst sullen vinden, op den eedt by hem aen handen vande presiderende in onse vergaderinge waen.

Ontbieden, ordonneren & bevelen daeromme mits dese allen en eenen yegelicken, die desen aengaen mach, dat sy luyden den voorsz. *Pierre le Grand* als onsen Commandeur over de voorsz. soldaten daervoor erkennen, respecteren en gehoorsamen, ende int volbrengen van dese alle sulx faveur ende assistentie doen, een yder voor soo veel hem aengaet, alsoo wy sulx ten dienste vande Comp. bevonden hebben te behoren.

Gedaen in onse Vergaderinge van XIX der generale geoctroyeerde West Indische Comp. tot Amsterdam, den 8 April, anno 1634.

Vorenstaande commissie's van *van Walbeeck* en *le Grand* komen ook voor in het „Commissie Bouck" van 1626—1639 (fol. 176 en 177) en gaan daar niet van de Bewindhebbers, doch van de Staten Generaal uit.

12. Resolutiën der Staten Generaal.

In de vergadering van 15 December 1634 verschijnen de gecommitteerden uit de Bewindhebbers der Compagnie, „nader verklarende de gelegenheid van het eiland Curaçao," en verzoeken, dat de Staten „tot maintien van het selve eylandt de C°. souden willen extraordinaris subsidieeren met een bedrag van *f* 246.000.—".

Lias West-Indië, 1634.

Annex de in deze lias berustende „Poincte van Beschrijvinge" is een document, dat vermoedelijk een copie is uit het rapport van *van Walbeeck* en *le Grand* en waarbij een kaart schijnt te hebben behoord. Het luidt:

„A. Is de haven van St. Barbara, hebbende een diep & schoon incomen, soo wy met den boots den selven dach van onse compste ondervonden hebben, streckende noort ten westen

en noort noort west in, & daernae gants west, soodat voorde scheepen met dese geduijrige ooste wint aldaer beter in te loopen is, als inde haven van St. Anna, die oostelyker opstreckt, dan, het uijtcomen valt dan wederom te difficuelder. Alhier staet noch een kercxke ofte kappelleken ende placht voor desen eenige inwoonders te hebben, maer zyn door last vanden gouverneur op St Anna getransporteert. Daer is oock een schoone tuyn, waerin wasschen bannanes, limoenen, orangien ende granaet appelen, ooc een weynigh suyker riet. Het heeft oock twee schoone putten van seer goet water. Daer omtrent is seer veel vee, ende daer wort inde selve haven seer veel vis gevangen. Wy meenen de plaetse eerdaechs te stercken om syn voortreffelyck gelegenheijt, ende saegen gaerne een jacht daer te crijgen tot onser verseeckering, alsoo des vijants secours, dat vande vaste kust gesonden wort, om het vars water en veele andere redenen geen bequaemer aenkomst & heeft.

B. Bay Sardinero: een open baij, daer groote schepen connen ten ancker komen. Hier dicht by leijt een sout waterlack, daer wy wel int besichtigen geen sout en vonden, maer niettemin d'inwoonders haer ordinaeris behoeff uythaelen. In dese bay wert veel sardijn gevangen.

C. Is ons quartier, alwaer den Commandeur met het meeste volck leijt. Hier becomen onse scheepen haer water & hebben diversche schoone hoven gestaen, maer syn nu teenenmale van den oorloogh van vruchten ontbloot en oock ten deele gedistrueert.

D. Pueblo de St. Anna, de woonplaetse vande inwoonders, bij haer selven verbrant. Alhier waeren bij de hondert huysen met een kerckjen, maer altsaem van hout en stroo opgemaeckt, ende oock een coral voor beesten.

E. Booka de St. Anna, de haven & incomste van het lack, alwaer wij geset leggen, hebbende int incomen 17 a 18 vaemen water ende N. ten O. streckende.

F. St. Michiel: een groote bocht, alwaer ordinaris de scheepen haer ladinge van hout innemen, als zij de haven van St. Anna bij ongeluck voorbij raeken. Hier staet een hoff met weijnige vruchten; daer en is oock geen water. Men heeft een put om vers water te hebben beginnen te graven, dan en is noch niet volmaeckt.

G. St. Marta: een havenken, daer barcken & schaloupen connen incomen. Aan den binnenkant vanden berch is een lack van sout water, ende daerbeneven een goet spruytken van vers water, alwaer meenigte van vee komt drincken.

H. Puerto St. Jan: een cleijn sant baijke; aende west cant vant eijlant het vleckjen St. Juan. Aleer d'inwoonders op St. Anna vervoert wierden, placht sicht daervan te dienen, haere huyden ende t' geene meer overich hadden, aldaer affscheepende. Het en heeft inde drooge tijt geen water.

I. Puerto St. Krus, de noorthaven, alwaer dicwil scheepen pleegen te comen, ende het seer bequaem leggen is. Hier en is geen water, maer heeft een schoone tuijn ende eenige meys. Bannanes plachten hier in overvloet te syn, maer door een onversien ongeluck syn altsamen wech geraeckt, soo datter nu gants geen en syn.

K. De vlec aen Assention, bij ons verbrant. Alhier stonden eenige velden met meys, die geconsumeert is, & staen eenige boomen met orangien appelen, limoenen & andere appelen. Hier is machtig veel vee, insonderheit van schaepen, die hier meest altesamen sijn. Het heeft goet water.

L. Hato: een seer schoone waterback, die door een water ader uijt het geberchte vol gehouden wort met water, op dat de beesten mochten te drincken vinden. Dese waterplaetse wort wel voorde besten gehouden, omdat het water oock in de grootste [1]) niet ontbreeckt.

[1]). Hier ontbreekt waarschijnlijk het woord „droogte".

13. In tegenstelling met *Teenstra's* verhaal over de onvriendelijke houding der Caraïeben van St. Vincent jegens de onzen, verhaalt *de Laet:*

„Hadden aen dit Eylandt St. Vincent haer volck seer wel ververst: bequamen inde tijdt van vijf daghen over de vijfthien hondert bossen Bananes ende Bacovas, veel Hoenderen, Annanassen, Patates, Pompoenen ende andere Vruchten, weynighe kleyne Verckens; voor welcker sy de Wilden gaven Bijlen, Hack-messen, Messen, Carniceros ende Hoecken: handelden met de Wilden soo vredelijck ende vriendelijck; dat sy daer een brief lieten voor alle de Schepen van de Compagnie die daer mochten kommen, by de welcke haer ghetuyghden de goede gheneghentheyt van de Wilde, ende hoe sy haer nevens haer moesten draghen om ghelijck gherief van de selve te bekommen."

14. **Diverse rapporten** over plaatsen in het bezit der West Indische Compagnie (deel W. I. C., oude Compagnie, n⁰. 46). Verslag van *Jacques Ousiel* over Trinidad, Paria, Margarita, enz.:

„Carracas is een zeedorp van omtrent 40 huijsen, leggende aande eene baije, wesende sommige van gebacken steen (die daer gemaeckt wordt) geheel hooge opgetimmert. Hier zijn twee nieuwe casteelen van grauw arduyn gemaeckt; het oostelijckste is een halve mane met 6 stucken, ende het westelijckste, eene goede musquetschoote van het selve, viercantich met 8 stucken geschuts versien, liggende geheel lage op de strandt dicht aende zee, commanderende de geheele baije, ende beijde met 100 Spaengsche besettet. De scheepen, die aldaer ten ancker leggen souden niet tegenstaende de voorsz. forten wel vandaer te haelen sijn.

De stadt van Caracas, gen^t^. S^t^. Jago de Leon, leijt over het

geberchte, twelck hier geheel hooge is, vijff mijlen vant voorsz. zeedorp, wesende een geheele ende mojelijcken dachreyse te voete. D'inwoonders comen op muijlen tot in het zeedorp te handelen. Is een rijcke stadt van gelt ende inwoonders."

15. Historie ofte Jaerlijck Verhael, enz., door *J. de Laet.*

De ghelegentheyt van dit Eylandt sal vorder blijcken by de inghevoegde af-teeckeninghe, de ware ghestalte ende streckinghe soo naer ghelijck ghenomen, als voor als noch moghelijk is gheweest; tot welckes verklaringhe wy kortelijck yetwes sullen segghen al eer wy voort-varen tot het voorder verhael vande geschiedenissen: de onse hebben in 't eerste gheoordeelt dat het in sijn om-vangh hadde by de vijf-en-twintich Duytsche mijlen; doch daer naer naer het Noorder-gedeelte vry wat langer bevonden hebbende, acht-en-twintich. 'T ghedeelte van 't Eylandt gheteeckent met de letter A. is het Oost-punt van 't selve: B. is een kleyn onbequaem gat: C. een Haventjen by de onse ghenaemt de *Fuyck*: D. is een vande voornaemste Havenen, by de Spagnaerden ghenaemt Sta *Barbara*, hebbende een diep ende schoon in-kommen, streckende Noordt ten Westen ende Noordt-Noordt-West, ende daer naer gantsch West, soo dat met de geduyrende Oostewinden daer wel is in te kommen, doch weder beswaerlijck uyt te lopen, hier staet een vervallen Kercxken ofte Capelleken, gheteeckent met de letter F. het binnen-meyr is schoon, men kan 't over ende weder laveren, ende anckeren waer men wil; daer ontrent is mede een Spruyt ofte Ader van versch water in een ghegraven kuyl uytkommende, waerin oock by de grootste drooghte water verblijft: soo dat het Vee hier met menichte komt drincken: de Indianen hebben voor desen hier een woon-plaetse ende hoven ghehadt, de welcke nu vervallen zijn, naer dat den Spaenschen *Gouverneur* 't volck ghelegeht heeft aen Sta *Anna*: in 't Meer wordt veel goede Visch ghevangen. E. is een bequame Baye. G. een Saut-

panne daer de Inwoonders haer van dienen. H. is het Dorp Sta *Anna*, daer de meeste Indianen nu woonen. I. is het Quartier van ons volck, ende de water-plaets: K. is het in-kommen van 't Lack van Sta *Anna*, ende de voornaemste Haven, hebbende in 't in-kommen seventhien ofte achtthien vadem waters, Noordt ten Oosten in-streckende. L. is een kleyn Haventjen voor Boots, genaemt St *Miguel*; hier staet een Hof met weynich Vruchten, daer en is gheen versch water, ten ware men met putten te graven 't selve konde bekommen. M. is een bequame Baye. N. een grooten in-bocht, by de Spagnaerden genaemt *el Pascadero*. O. een Haventjen ghelijck dat van St *Miguel*, by de Spaensche ghenaemt Sta *Martha*. P. de Baye Sta *Maria*. Q. het Haventjen St *Juan*, van gelijcke ghestalte als dat van St *Miguel*, en heeft inde drooghe tijdt gheen water, hier om her plegen oock Indianen te woonen, eerse vervoert wierden naer Sta *Anna*. R. is een bequame Baye, ghenaemt Sta *Cruz*, doch daer en is gheen versch water, is anders hier bequaem leggen voor de Schepen. S. zijn verschoyden saute binnen-wateren, welcker gheleghentheden hier naer sullen werden aen-gheroert. T. zijn eenighe vervallen Huysen van 't Dorp St *Juan*, welck voor desen hier heeft gheleghen. V. is 't Dorp *Ascension*, daer noch eenige Indianen woonen, heeft voor desen een groote Vlecke gheweest. W. een kleyn onbequaem gat. X. zijn eenighe vervallen Huysen, daer de Indianen eertijds hebben ghewoondt. Y. een onbequaem gat ghenaemt St *Joris*.

16. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1635–1636.

Verg. van 18 April 1636. Werd ontvangen het rapport van *Hans Mols*, commandeur op Cabo Verde, waarin van dat eiland wordt gezegd: „datter geen koeyen off ossen willen aerden, maar wel de Cabriten."

17. Brieven en Papieren van Curaçao aan de X, 1769–1778.

Bij missive van 10 Juni 1774 berichtte de directeur van Curaçao aan de X, dat hij van de Indianin *Maria Tromp* (op Aruba) „volgens usantie voor de Compagnie hadde genomen de door haar tot 700 stuks aangequeekte schaepen". Op de vraag der X, waarin deze „usantie" bestond (miss. van 26 October 1774) deelde de directeur mede dat het — zooals hij van den kornet *Jan Evertsz* had vernomen, die het weer meermalen van zijn vader, den kornet *Hendrik Evertsz* had gehoord — onder alle vorige directeurs steeds de gewoonte was geweest om den Indianen — in vergoeding voor de door hen bewezen diensten aan de Compagnie, als het aanbrengen van water, het opvangen en slachten van vee en het kappen van verf- en brandhout — toe te staan „eenige maïs te planten en eenig vee te houden", doch niet meer dan voor hunne „alimentatie" noodig was.

18. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1635–1636.

8 Jan.	1635.	Is goetgevonden een groote, gemonteerde fluyt off schip naer Curacao te bevraghten, met noch het schip Swol derwaerts te senden.
11 „	1635.	Resolutum twee bequaeme schepen te huyren naer Curacao, een ongemonteerde fluyt ende een gemonteert schip in plaets van een groot schip.
26 April	1635.	*Jacob Meijndertsen*, schipper van de St. Jacob, verzoekt om voorschot op de in zijn schip geladen vracht naar Curaçao.
7 Mei	1635.	Is genomineert ende tot schipper gemaeckt opt' Jacht de Swaluwe nae Curaçao, *Casper Govertsen*, tot 45 guld. 's maents.

24 Mei 1635. De Heeren *Racy* ende *Boursen* werden geauctboriseert een super cargo opt' bevracht schip den Salm nae Curacao te stellen.

Secreete Notulen van de Vergadering van XIX, 1629—1645.

Verg. 2 Sept. 1634. Omtrent het uitzenden van schepen naar West-Indië resolveren de XIX:

„dat 4 vande groote schepen sullen loopen recht toe recht aen naer het eylant Curaçao, wesende het westelijkste eylandt van Buenaire, haer aldaer addresseren aen Commandeur *Joannes a Walbeecq* en *Pieter le Grand*, deselve bekent maecken wat schepen met haer wt Brasil geloopen syn, die aldaer sullen commen, met ordre dat sy haer volck met het volck vande selve vier schepen sullen imployeren om dadelyck aldaer aen het eylant gereet te maeken & by de handt te brengen de ladingen van hout ende sout voor de geheele 10 schepen, die aldaer sullen commen, om door deselve schepen het selve opt spoedigste te mogen ingenomen werden."

Verder besloten de XIX, dat van deze 10 schepen 2 zullen kruisen „tusschen Commenagetta en Tortugas, 2 tusschen St. Martin en Porto Rico, en de overige tusschen Carácas en de Aves-eilanden en Bonaire", en verder werd omtrent deze schepen bepaald:

„Dese cruyssers het veroverende sullen t'saem brengen aent eylandt Curaçao, daer de rendevous plaetse syn sal; niet veroverende sullen ter gedestineerde plaetse cruyssen tot

half Julio; alsdan wat ofte niet verovert hebbende, haer begeven naer de rendevous plaetse Curaçao om haer volck aldaer spoedigste ververschen & de schepen bequaem met sout ende hout laden en haer gereet houden, advertentie vande jacht crijgende, wt te loopen.

Verg. 6 Dec. 1634. Wordt een instructie vastgesteld voor 9 schepen, 4 jachten en chaloupen, uit Fernambuco naar de West-Indische eilanden te zenden.

De schepen zullen eerst Tabago aandoen en van daar een paar schepen op kruistocht zenden. Daarna zullen zij een aanslag doen op Punta Arraya. Na daar zout te hebben ingenomen zullen twee groote schepen en een jacht Bonaire aandoen en van daar het jacht zenden naar Curaçao „om den directeur *Walbeecq* te adverteeren van haer comste ende syn advisen te verstaen ende mede te nemen."

De groote schepen zullen Curaçao voorbij zeilen en zoo dicht mogelijk langs de kust houden, opdat ze van het eiland zullen kunnen worden gezien en zich daar bevindende schepen zoo noodig bij hen zullen kunnen voegen, waarna de reis naar het vaderland zal worden aanvaard over Cartagena, Porto Bello, Campêche, enz..

Alle veroverde schepen zullen moeten worden opgebracht op het eiland Curaçao.

„ 15 Aug. 1636. Instructie vastgesteld voor *Cornelis Cornelissen Jol* en zijn onderhebbende schepen Swol, de Katte & de Otter, met bestemming naar de Caraïebische eilanden.

Alle veroverde schepen moeten worden gezonden naar Curaçao.

19. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1635–1636.

26 Febr. 1635.	Is gelesen een missive van den directeur *Johannes a Walbeecq* op het eylandt Curacao, in dato den 30sten December 1634. Is mede gelesen het journael van ditto Commandeur tot 20 December toe. Is gelesen een missive van den Commandeur *Pierre le Grand*, in dato den ... December 1634. Met het schip de Windhond, van Curaçao en Pariba, overgekomen vijf Portugeezen.
1 Maart 1635.	*Theunis Jacobsen*, schipper van den Engel Gabriel, versouckt betalinge van costgelt en teer aen onse schepen gedaen.
19 Maart 1635.	Resolutum het schip Swol aff te laeden.
26 April 1635.	Is geleesen een missive vanden Directeur *Joannes a Walbeecq* uyt Curacao, in dato den 4den Maert 1635, met een ingesloten cognossement van ladinge int' bevrachte schip St. Jacob; adviseert dat hy met t' jacht de Phenix geschreven heeft, daertoe hy sich gedreacht.
1 Mei 1635.	Schipper *Jacob Meyndertsen* opt' voorsz schip St. Jacob voor hen mede gebracht hebbende vijff lasten geschelt stockvischhout, presenteert deselve aende Compagnye te vercopen....
28 Juni 1635.	*Cornelis Janssen van Uytgeest*, schipper vant' jacht de Brack uyt West Indien thuys gecomen met een prys, genaamt Nuestra Señora de Rosario, gelaeden met campechehout 2300 quintalen, waervan 50. a 60. over boort geworpen syn, vier kisten met greys silvester ende twee kistgens met canafistulo, refereert, dat hy met *Cornelis Cornelissen Jol* geweest is in St. Jago de Cuba, daer 5. a 6. lege barcquen laegen,

daervan sy een met haer sleepten, daeruyt drie kisten suycker ende het dienstige affnemende, verbrant hebben; dat hy noch twee barckjes met schiltpadden hadde gekregen ende meelprys die sy nae Curacao hadden gestuyrt.

4 Sept. 1635. Is geleesen een missive vanden directeur *Joannes a Walbeecq* van t' eylandt Curacao, in dato 27ten Juni 1635. Dito van *Pierre le Grand.*

25 Oct. 1635. Gelesen de missives van den directeur *Walbeecq*, dd. 27 Juni 1635, en van *Jan Claessen van Campen*, dd. 27 Juli 1635, uit Curaçao.

2 Nov. 1635. Is geleesen een miss^{e}. van 5 September uyt Curacao, onderteekent *Pierre le Grand*, aen de Camer van Amsteldam, overgecomen mette bevrachte fluyt den Salm.

5 Nov. 1635. *Theunis Bouwensen*, schipper opt' schip gen^{t}. de Salm, comend van Curacao, versouckt spoedich te lossen.

7 Jan. 1636. Geleesen een missive vande Caemer tot Enckhuysen in dato den 5^{den} deeser; senden over de brieven van Curacao met haer schip den Mercurius overgebracht.

20. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1635–1636.

1 Febr. 1635. Syn ter vergaderinge verschenen *Willem Wats* ende *Tomas Fletscher*, versouckende eenige huysgesinnen te seynden naer Curacao als vrye luyden, om toubacq, cottoen, ende alderley vrughten te planten.

25 Maart 1635. Wert verstaen *Jan Claessen* in occasie te gebruycken opt eylandt Curacao tot maecken van sout off andere dienst, daer hy toe bequaem

bevonden mocht werden, volgens instructie hem te geven.

2 April 1635. *Jan Claessen van Campen* vergund naar Curacao te gaan.

5 April 1635. *Jan Claessen van Campen* versouckt te weeten met wat volck hij het soutmaecken beginnen sal, alsoo hy de pannen sal moeten bedycken en hoogh' tyt is soo voort' sout maecken als planten, dat hij daer was. Sal sich aldaer aenden Directeur addresseren ....

16 April 1635. Resolutum het brieffgen van voorschrijvinge aen *Jacob Jacobsen* van Domburgh ende *Laurens Pietersen* van Nordstrandt, beyde als vrye luyden nae Curaçao, derwarts te laeten gaen.

16 April 1635. *Thomas Fleitcher* versouckt, dat haer coloniers mede nemen mogen de naervolgende goederen:

24 tonnen meel;
10 tonnen gort, smaltonnen;
6 smaltonnen bonen;
8 smaltonnen erweytes;
4 caesen, tesaemen 700 lb. kaes;
4 amen brandewyn;
4 oxhooffden asyn;
2 kassen Spaensche seep;
3 tonnen ossevleys;
6 isere potten, ontrent 100 lb.;
1 mande iserwerk off cramery;
1 mande spyckers;
Aan los iserwerck, als sagen ende diergelycke, waerdich ontrent vijff ponden Vlaems;
3 kisten bijlen, dissels ende houweren, waerdich twee hondert gul.;
24 kisten voorde coloniers met haer clederen;
2 slypsteenen;

2 vaetges met t'samen 82 mengelen oly;

T'welck hem wert geaccordeert voor soo veel het niet en stryt tegen de voorgaende lyste. Ende voor soo veel het meel aengaet, werden Commissarissen vande droge vivres versocht het selve te versorgen.

30 April 1635. Wert geresolveert opt' schip t'Speel-jacht te stellen de 10 personen van *Flitchert*, de 7 Walen en Walinnen en een coopman met een kleermaecker.

20 Sept. 1635. De huysfrou van *Lauris Pietersen Schoenmaecker* versouckt dat haer man op Curacao voor 25 gul. ter m^{t}. byden Directeur *Walbeecq* aengenomen om Toubacq te planten, de helftde meer mach hebben, ofte thuys comen. Wert uytgestelt tot naerder advys vanden directeur *Walbeecq*.

12 Nov. 1635. Wegens groote sterfte onder de bemanning van het jacht de Otter, versoeken de vrouwen der bootsgezellen derwaarts te mogen vertrekken met proviand of dat het der C^{o}. zal behagen het bootsvolk te ontslaan.

12 Nov. 1635. De H^{r}. *van Setterich* draecht voor dat *Jan Jansen Otsen* versouckt op Curacao te hebben tien morgen lants. Wort hem syn versouck toegestaen, mits dat men hem het landt sal aenwysen.

5 Mei 1636. *Jannitgen* Jans d^{r}. huysvrou van *Joost Jansen van Beckhoven*, timmerman opt' eylandt Curaçao, versouckt by haer req. te ontfangen $\frac{2}{m}$ van haer mans gagie, niet tegenstaende seven arresten daerop synde. Wiert affgeslaegen.

26 Mei 1636. *Jan Otsen* versouckt vrye passagie met vyff man ende een jorgen opt' schip, dat naer

Curaçao gaen sal, opde conditien, hem byde Heeren Commissarissen toegestaen, teweeten vier koebeesten, vier paerden, voorts schapen ende bocken, sooveel als hij tot twaelff morgen lants van doen soude hebben....

4 Juni 1636. Het schip de Geele Lelie bevracht nae Curacao.

21. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1635–1636.

11 Jan. 1635. De Commissarissen van Curacao werden versoght verdaght te syn pannen, netten ende andrt' nodige behouften niet te vergeten.

Resolutum twee bequaeme scheepen te huyren naer Curaçao, een ongemonteerde fluyt ende een gemonteert schip, in plaets van een groot schip. Om in de fluyt de noortsche lastpannen ende andere rouwe waeren te laeden; voorts vivres.

29 Maart 1635. Commissarissen van de natte vivres worden gelast de vivres ende admunitien uit' schip gaende nae Curacao in te schepen volgens de lyste van de vergaderinge der XIX.

5 April 1635. Byde Hr. burgemr. *Hessel* voorgehouden synde off wy de Caemer vant' noorderqr. niet souden connen accomoderen met eenige scheepsruymte nae Curacao om eenige vivres voor haar schip Groot Hoorn te senden, is goetgevonden haer te accomoderen voor 70 coppen drie maenden.

12 April 1635. Wort gearresteert volgens de lyste van 70 man het schip Swol te laeden met vivres voor 17 maenden.

21 April 1635. De resolutie, vande vergaderinge der XIX. genomen, gelesen synde, aengaende t' eylant Curaçao, is goetgevonden soo veel volcks off

soldaeten aen te nemen, alsmen gevouchelyck op Swol ende de Bontekoe sal connen overvoeren, & dat opt' spoedigste. Ende dat de Caemer van Amsterdam voort opt' spoedighste sal besorgen alle nodige behoufften, die derwaerts gesonden dienen.

3 Mei 1635. Achtervolgende de resolutie vande XIX worden Commissarissen geaucthoriseert 100 soldaeten aen te nemen, omme tot adsistentie van Curaçao te seynden, ende deesen volgende de Commissarissen van equipagie, omme een schip te bevrachten, mettet welcke de voorsz. soldaeten mochten werden overgevoert.

22. „Nieuwe Wereldt ofte Beschrijvinghe van West-Indien", door J. de Laet.

blz. 618. „Aruba"..... is leegh landt, dogh heeft twee kleyne berghen, van welcke de eene sich verthoont als een suyker-broodt, is ontrent vijf mijlen in 't om-gaen, ende is bewoondt by weynigh Indianen ende eenighe Spaegniaerden".

blz. 617. „Bonaire. Daer is veel vee op dit Eylandt, als Stieren, koeyen, schapen ende geyten; oock verckens ende peerden. De in-woonders zijn meest Indianen die daer ghebraght zijn van S. Domingo, ende zijn Christenen, hebben onder haer een Spaenschen Gouverneur, ende eenighe weynighe Spaegniaerden; dese woonen in een valleye ontrent het hooghe landt, 't Eylandt en is niet seer vruchtbaer; dan daer wast overvloedigh roodt hout, welck nu eenighe jaren herwaerts by de onse met groote menighte is gehaelt, soo dat nu ontrent de reede niet veel is over-ghebleven".

Historie ofte Jaerlijck Verhael, door J. de Laet.

blz. 153. 'T groot Eylandt Bonaire is gelegen op de hooghde van twaelf graden stijf Noorder breedte, verscheyden van Islas des Aves W. ten N. ende W. N. W. ontrent acht mijlen, is een tamelijk groot Eylandt, aen de Zuydt zijde beset met heel leegh voor-landt, ende dit heeft men tot aen de West-Noordt-Westzijde toe, alwaer het voor-landt ten eynde is, ende aldaer heeft men de bequaemste reede, doch het isser steyl, dat men der met een touw aen landt moet legghen; ende aen de West-Noordt-West-zijde is ghelegen het kleyn Eylandeken, d' welck een groote Baye te samen maken, ende voorts vande West-Noord-West-zijde en heeft men gheen voor-landt meer anders dan hoogh landt, alwaer de Spagnaerden haer onthouden; op dit Eylandt zijn veel Schapen te bekommen, waer mede de Inwoonende Spagnaerts haer geneeren, te weten met de Wolle; voorts en valt daer niet dan Stock-visch-hout: de Spagnaerden die daer woonen zijn niet over tsestich in getale. Aen dese zijde is een put van versch water, 't welck wel te halen is. Hebben aen dit Eylandt nergens gheen sandt-strandt vernomen, maer al cingel, ende overal daer eenighe ancker-grondt is, is het heel steyl, als dertich en veertich vadem, doch de grondt isser schoon, ende men light dan een steen-worp van landt. Het kleyn Eylandt light een goede musquet-scheut van 't groote, op zijn nauwste, ende daer is reede aen de Noord-West-zijde, doch niet seer bequaem, want het isser klippich: daer is veel Stock-visch-hout op, doch staet op sommighe plaetsen wel twee of dry duysent treden van strandt; daer is oock Pock-hout, ende eenighe Cattoen-boomkens; in de reghen-tijdt is hier en daer wel wat water, dan de grondt is seer hongherich, steenich, ende droogh; ende op sommighe plaetsen ook siltich: en als men putten graeft, als turf-meel. Aen de Zuydt ende Zuyd-Oost-zijde zijn seer fraye playnen met goedt gras beset, alwaer een fraey binnen-water is, doch

brack. Is ontrent twee mijlen langh, ende dry groote mijlen in 't om-gaen.

23. Resolutiën der Camer Zeelandt, 1634–1636.

Verg. van 6 November 1634. „Ende aengaende de besoignen, die dienen corts gemaect ende genomen te werden op de brieven *van Wabeke* ende *Pierre le Grand*, dat men hun aengaen t' innemen vant eylandt Carazu, dat hun de resolutien by dese Camer daerop te nemen, metten aldereersten sullen worden toegesonden."

Verg. van 30 November 1634. „D' heeren *Elfsdyk* en Becker worden versocht om t' achternoen haer te bevinden bij d' Hr. *vander Poorte*, sieckelyck zynde, om opt pampier te brengen pro et contra opt behouden of verlaten vant eylandt Corasou.

Is over de saecke van Carosou goetgevonden mergen een extra ordinaris vergaderinge te leggen ter half elven opt glas."

Verg. van 1 December 1634. „D' Heeren *vander Poorte*, *Elfsdyck* ende *Becker* doen rapport ende dienen de vergaderinge van schriftelyck advis over het houwen of verlaten vant eylandt Corasu, met de redenen pro et contra, daerbij gerefuteert wort de schriftelycke consideratien bij gedeputeerde vande vergaderinge vande negentiene ingestelt, daerby zy sustineren, datment voorsz. eylant behoort te behouden ende in West Indien aldaer een sedem belli te maecken; welcke beijde tegens elcanderen gelesen zijnde, geresolveert is, naer dat het was geconmuniceert mette hooftparticipanten, datmen sal persisteren by voorgaende resolutie vant eylant te abondonneren, als hebbende de Compe. oorloge genouch aen die van Brasyl, doch nijet daerby advyse van Zyne Excie. en aposteringe en presentatie aen haer Hog. Mog. ende bij affslaging vandien 't selve te veylen aan particu-

liere; dat men derhalve de ingesteide redenen ende consideratien sal senden aen onse gecommitt^e ter vergaderinge vande negentiene, omt' selve aldaer voor ons advis in te brengen.

Register der resolutiën van de Hoofdparticipanten, 1623–1640.

Verg. van 1 December 1634. „Is door confrater *Louijssen* de vergaederinge voorgedraegen, de resolutiën van de leden inde vergaderinge van XIX, aengaende het houden ofte verlaeten van het eylandt Curaçao; ende hier over omvraeghe gedaen synde, is goetgevonden met pluraliteit van stemmen de Commiss. ter vergaderinge van XIX aenteschryven, dat het beste voor de Comp. gehouden werdt Curaçao op de beste forma te verlaeten tot minste disreputatie van de Comp^{e}."

24. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1635–1636.

Verg. van 4 Januari 1635. „Dat sy oock aengaande Curaçao wel geresolveert en gelogeert waren."

Verg. van 1 Februari 1635. „Is goetgevonden te committeren uyt deese vergaderinge de heeren *Coenradus*, *Reaal*, *Raey* ende *de Vries* om de heeren Burgerm^{rs}. deeser Stede te versoucken favorabel consent te draegen tot de subsidie vant' jear 1634 .... Voorts de saecke van Curacao haer te recommenderen."

Resolutiën der Kamer Zeeland. 1634–1636.

Verg. van 4 Januari 1635. Gelesen zynde de missive van Amsterdam, geschreven bij dH^{r}. *Jan de Faye* aen deH^{r}. *van Serooskercke*, van dato den 30 der voorleden maent, versouckende dat dH^{r}. *van Serooskercke* hem eerstdaeghs soude vervougen in s' Gravenhage, om byde Heeren Staten van Hollandt te helpen bevoorderen de subsidie van II. ^{C}XLVI^{m}. guldens tot maintenement vant eylandt Curasu. Naer dat int

lange ende breede daerop is gediscoureert, is meest eenpaarlyck besloten dat, aengesien den brief is geschreven by eenen Bewinthebber alleen ende nijet by aller de gecommitteerde by de negentiene in den Hage gecommitteert om aldaer te voltrecken de saecken, geresulteert hebbende inde voorgaende vergaderinge, maer alleen en principalyck schijnt te slaen opt vervolch vant voorsz. eylant, twelck by dese Camer expresselyck besloten was te verlaten, dat derhalve dH^r^. *van Serooskercke* voor alsnu tot dien eynde nyet derwarts en sal vertrecken, maer by missive aan dH^r^. *de Faije* door de spade ende late advertentie ende ongelegentheit des tyts de reyse excuseren, ende dat men t' selve aende Camer van Amsterdam mede schryven zal.

25. Resolutiën der Kamer Zeeland, 1634–1636.

Verg. van 30 Juni 1635. „Beter gedaen als gelaten is goetgevonden dat dese Camer part sal houden int eijlant Curakau".

26. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1635–1636.

Verg. van 5 November 1635. Den commandeur *Pierre le Grand* versouckt voor hem & syn overgecomen soldaeten habeat. (In margina staat: „Reeckening van *le Grand*".)

Verg. van 12 November 1635. *Pierre le Grand*, ter vergaderinge binnen staande, heeft de vergaderinge bedanckt van haere goede betalinge, met presentatie van synen dienst, ingevalle de Comp^e^. sijn persoon hiernae weder soude gelieven te employeren. . . . . ."

27. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1635–1636

Verg. van 10 Mei 1635. Benoeming van *David Adam Wilschut*

tot „capiteyn over de soldaeten nae Curacao", met belofte van *Pierre le Grand* te zullen vervangen, als deze mocht vertrekken.

Verg. van 17 Mei 1735. *Joachim van Oosterzee* aangenomen als luitenant (op een gage van *f* 50. - 's maands) en *Jan van Groen* als vaandrig (op een gage van *f* 36.— 's maands) onder kapitein *Wilschut*.

Verg. van 10 Juli 1636. Is geleesen een brieff van Cap^{n}. *Wilsehut* uyt Curaçao, in dato den 28 Mey 1636, met een informatie tot laste van lieutenant *Oosterzee*.

28. Lias West-Indië 1636, 1637, 1638.

Onder de „Poincten van beschrijvinghe" over deze jaren wordt opgegeven de voorziening in de directie van Curaçao.

„Art. 17 (1638). Sullen mede gereet commen omme te letten op de directie van Nieuw Nederlant, Curaçao, Cabo Verde, Senegal, Sierra Liona, Wilde Cust, Fernando Noronha ende Colonien hier ende daer geplant, omme te resumeeren ende te beteren, istnoodt, & tot dien eijnde ijder hare boeken en pampieren tot informatien van dien mede te brengen".

Lias West-Indië, 1640.

Document n°. D, 455. *J. van Walbeeck* teekent voor copie conform afschriften van extracten uit de Notulen van den Hoogen en Secreaten Raad van Brazilië.

Resolutiën der Staten Generaal.

In de vergaderingen der Staten van 8 en 19 Maart 1649 vindt men gewag gemaakt van een reclame van *van Walbeeck* tot uitbetaling van een som van *f* 1000.—, die de Compagnie

hem schuldig was, en van een verzoek van den gecommitteerden Bewindhebber *Marcus de Vogelaer* om *Johan van Walbeeck*, „gewesen assessor ende scriba van de Hooge Raden van Brasijl", en de gewezen Hooge Raden *Hamel*, *Bullestraten* en *Bas* te mogen dagvaarden voor het Hof van Holland, daar deze heeren „zich in diverse occasien tot ondienst vande West-Indische Compagnie soude hebben gedragen".

De fiskaal *Moens*, in wiens handen de stukken werden gesteld, draalde met zijn rapport, doch *de Vogelaer* drong sterk op afdoening van de zaak aan en zoo wordt dan ook den 7[en] December 1649 teruggekomen op het verzoek tot dagvaarding voor zoover het betrof de heeren *Hamel*, *Bullestraten* en *Bas*, maar *van Walbeeck's* naam wordt niet meer genoemd, noch iets van zijn vordering gerept, zonder dat van de reden daarvan blijkt.

Was hij intusschen overleden?

29. Resolutiën der Kamer Zeeland, 1634–1636.

Verg. van 18 Juni 1636. „Is binnen gestaen den lieutenant *Joachim van Oosterzee*, thuys gecomen met consent vant eylant Carocao, geexamineert synde opde gelegenth[t.] vant eylant, heeft verclaert, dat het eylant de Comp[ie.] onnut is, beter ware noyt geincorporeert, mitsgaders vande disordren ende oneenigheden aldaer synde, versoucken met eene viaticum om naer Amsterdam te mogen vertrecken om rapport te doen. Is by omstemminge verstaen, dat men hem sal verstrecken tot reysgelt vyf ponden vls. Aengaende het behouden of verlaten vant eylandt is geresolveert voor alsnog te persisteren by voorgaende resolutie ende de Heeren Gecommitteerde tot Amsterdam aen te schryven zijn rapport ende versoucken ons van die saecke, daer voorgevallen zijn, eerstdaeghs t'adviseren, om dan vorder daerop te disponeren."

30. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1635—1636.

Verg. van 10 Juli 1636. „Is geleesen een brieff van Cap$^{n.}$ *Wilschüt* uyt Curaçao, in dato den 28 Mey 1636, met een informatie tot laste van lieutenant *Oosterzee*.

31. Lias West-Indië, 1644.

Uit een in deze lias voorkomende lijst van schepen blijkt, dat *Jacob Pietersz. Tolck* het schip „Deventer", van 200 last en 26 stukken, had gecommandeerd of nog commandeerde.

32. Resolutiën der Staten Generaal.

Verg. van 23 December 1638. „Syn inde vergaderinge binnen gestaen twee Bewinthebberen vande West-Indische Compàgnie ende hebben by last vande Vergaderinge der XIX van deselve Compagnie aen haer Ho. Mo. gepresenteert *Jacob Pietersz. Tolck* om geemployeert te worden tot Directeur ende opperhooft op Curaçao. Waerop hem den Eedt is gestaeft en voorts geordonneert, dat voor hem gedepescheert zal worden commissie in debitâ formâ".

Resolutie Bouck der Camer van Zeelandt, 1640—1641.

Verg. van 23 Februari 1640. „Is gelesen missive van *Jacob Pietersen Tolck*, commandeur op Curacao, dato 28 novemb. 1639, met een lyste van syn gesonden cargasoen.

Commissie-boek 1626—1639, fol. 277.

„Eedt voor *Jan Pietersz. Tolck.*

Ick beloove ende sweere, dat ick de Ho: Mo: Heeren Staten Generael vande Vereenigde Nederlanden, Sijn Hooch$^{t.}$ den Heere Prince van Orangie, als Gouverneur, Capiteyn ende Admirael

Generael derselver Vereenigde Nederlanden, als oock de Generale Geoctroijeerde West Inde. Compe., als Directeur, Capiteyn ende Opperhooft over de saecken vande Compe. ter plaetse in mijne secrete instructie gespecificeert, gehouw ende getrouw sal syn; de Gereformeerde Religie sal helpen hanthaven ende soo veel doenlijck de hant daertoe bieden ende houden, dat deselve onder de blinde Heydenen werde voortplanten; alle de commandanten van de voorsz. Compe. volgens myn instructie ende die mij hier naer noch soude mogen worden gegeven, getrouwelyck sal nacoomen; alle mutinatie ende ontrouw helpen weeren, ende voorts in alle myn regieringe, commandementen ende actien in dienst van t' Lant int generael ende die vande West Inde. Compe. int besonder voor oogen hebben, altijt de beste ende bequaemste persoonen tot alle chargies helpen avanceeren, ende wijders mij in alles te quijten als een vroom directeur, capiteyen ende opperhooft behoort te doen, ende t'selve niet laeten om lieff noch leet, noch uyt vreese van mijn goet off leeven te verliezen, noch om geene andere oorsaecken. Soo waere helpe mij Godt Almachtig".

33. Secreete Notulen vande Vergaderinge van XIX.

Verg. van 6 December 1634. Instructie vastgesteld voor de schepen, die van Fernambuc naar de Caraïebische eilanden zullen gaan.

Verg. van 15 Augustus 1634. Instructie vastgesteld voor *Cornelis Cornelisz. Jol* en zijn onderhebbende bodems de Swol, de Katte en de Otter, bestemd naar de Caraïebische eilanden.

Verg. van 15 Augustus 1636. Instructie vastgesteld voor *Abraham van Rosendaal*, schipper op de Brack, waarmee hij naar de Caraïebische eilanden zal gaan.

Bij alle die instructie's wordt bepaald, dat de veroverde schepen, goederen en slaven naar Curaçao zullen worden opgezonden en aan *van Walbeeck* tegen kwitantie overgeleverd.

Resolutiën der Kamer Zeeland, 1640–1641.

Verg. van 14 Februari 1641. „Is gelesen het concept, volgens de resolutie der XIX gemaeckt, aengaende het veroveren van swarten in West Indien, dewelcke op Curacao moeten gebracht werden en luydt als volght:

De Bewinthebberen der Geoctroijeerde West Indische Comp[ie] ter Camer in Zeelandt binnen Middelburch, achtervolgende de resolutie ter vergaderinghe vande XIX, in dato 12[den] December 1640, gehouden binnen Amsterdam, staen toe den Cap[n] .... vaerende op het schip ...., met behoorlijke commissie van gemelte West Indische Comp[ie], soo hij eenige swarten inde West Indien verovert, deselve sal moeten leveren aenden directeur vande Compaignie op Curacao ten pryse van vijff entsestich guldens yder swart, wel verstaende leverbaere personen, mits hij directelyck noch indirectelyck aen nijemant anders deselve negros sullen vermogen te vercoopen ofte leveren, waer van de betaelinge sal gedaen werden binnen de voorn. stadt Amsterdam, twee maenden naer dat de recepisse vande leverantie der voorn. swarten ter gemelte Camer sal wesen geexhibeert. Aldus gedaen ter vergaderinghe vande Bewinthebberen voornt. onder het groot zegel vande selve, dewelcke dese hebben onderteeckent binnen Middelburch voorsz. op den ...."

34. Resolutiën der Kamer Zeeland, 1637–1639.

Verg. van 25 Augustus 1639. „Monsieur *Frederik Roeberge* staet binnen, versoeckt int accoort met de Heeren Bewinthebberen gemaeckt anno 1639 over de genomene negros tot Curacao voor de Compie voor seecker prijs te leueren, verandert te werden, dat in plaets van wederseggen soude gestelt werden voor twee jaren ende in plaets van dat geene negros soude mogen aen iemant anders mogen leueren als aende Compie, sal

vermogen op syne plantage op Sint Christoffel sal vermogen te stellen 25 negros, sonder te mogen aen yemant anders die te vercoopen, vermangelen off andersints, maer die alleen te behouden tsyne proffite en gebruyck.

Verg. van 31 Aug. 1639. Het bewerpen accoort tusschen Hr. *Frederick Roeberge* ende dHeeren Bewinthebberen nopende tleveren vande genomen negros, die op Curasao souden werden gebracht, is voorgedragen ende by de vergaderinge goed gevonden, dat de 2 jaren inganck nemen soude Janu. 1640 ende voorts blyven volgens de resolutie in dato 25 Augusti 1639 daer op genomen [1]).

35. Resolutiën der Kamer Zeeland, 1634–1636.

Verg. van 2 Juni 1636. Wordt behandeld het 7e poinct van beschrijving („Sullen mede gereet comen om de ordre opde directie van N. Nederlant. Curaçao, . . . te resumeeren . . ."), waarop de Kamer besloot:

„Yder moet rapport doen vande plaetse daer sij bewint van hebben; Curacao te verlaten ist mogelijck ende soo niet part houden, midts dat die van Amsterdam rek^n. doen van alle prinsen door haer becomen".

Lias West Indië, 1643.

Art: 10 der „Poincten van beschrijvinghe":

„. . . . . . vooral wel lettende op 't eiland Curacao ende Nieu-nederlant, de welcke beyde de Comp^e. jaarlijcks veel coomen te costen, sonder eenig proffijt of retour te geven".

---

1) (In de notulen van dien dag vindt men wel vermeld, dat twee brieven zouden worden geschreven aan de XIX, doch niet, wat deze brieven zouden inhouden).

Lias West Indië, 1645.

Art: 14 der „Poincten van Beschrijvinghe" luidt:

„Item wat wegen het eylant Curaçao sal dienen gedaen, want sekerlyck te gelooven is, dat het selve te maincteneeren in maniere als tot noch toe is geschiet, de Comp^e. te beswaerlyck valt, ende wort de Camer van Amsterdam, die tot noch toe de directie daerover heeft gehadt, versocht hare gecommittn. geprepareert aff te senden om clare openinge tot naer richtinge int resolveeren te geven".

(Per brief van 11 Aug. 1645 aan de Staten Generaal gezonden).

Resolutiën der Kamer Zeeland. 1642–1644.

Verg. van 30 Januari 1642; annex: „Poincten van beschrijvinge":

„Art: 23. Insgelycx wat wegen het eylandt Curacao, Buenos, Ayros en andere omleggende plaetsen sal dienen gedaen off int werck gestelt".

In margina staat:

„T'voorsz. eijlandt te behouden met de minste costen dat mogelyck is".

Verg. van 5 Maart 1643; annex: „Poincten van beschrijvinge":

„Art: 19. Insgelijckx dewijle tot benificeringe van selve geweste [1]) seer dienstich is niet alleen quantiteijt van allerleij vee en beesten, maer ooch voor al sout nodich, ende dat de eijlanden Curacao, Bonaire, Aruba sonderlinge anders geen vruchten en geven, soo sal dienen gedelibereert om deselve eylanden te laeten bewoonen ende cultiveeren bij particuliere onder conditie daertoe te beraemen, toelaetende den handel met ongemonteerde scheepen vande Comp^e. tussen haer, Nieuw Nederlandt en Brazil vice verce als voren.

---

[1]) Nieuw Nederland en Braziliё, in het vorig artikel genoemd.

Verg. van 10 December 1643; annex: „Poincten van beschrijvinge":

Art. 10. Item sal mede alsnoch behoorlick ondersouck dienen gedaen en oock ordre gestelt te werden op de handelinge, die eenige Cameren opt een off t'andere quartier apart drijuen, t'sij dat deselue door conjunctie vande handelingen op verscheijden plaetsen bij een ofte andere elck apart best te beneficeren sijn, vooral wel lettende op het eijlant Curacao & Nieu Nederlant, dewelcke beijde de Comp^e. jaerlijcx veel comen te costen, sonder eenich profijt ofte retour te geven".

Annex een los vel als bijlage, waarin wordt vermeld:

„Nopende het 10 poinct wert verstaen . . . . en wat aengaende Couracao t'selvige te laten bewaren met 40 a 50 man off anders teenemale te quiteeren, terwijl de Comp^e. daer schade bij lijt".

Resolutiën der Kamer Zeeland, 1644–1646.

Verg. van 30 September 1645. Op het 14^e „Poinct van beschrijvinge" werd besloten:

„dat dese Camer niet kan verstaen om ijets tot Nieu Nederlant te contribueren ende Curacao aen particuliere open te stellen, mits genietende daer over contentement".

36. Resolutiën der Kamer Zeeland, 1642–1644.

Verg. van 17 Augustus 1643. „Gelesen sijnde een extract uijt de missive van *P. Stuijvesant*, Directeur vant eijlant Curacao, in dato den 13^en May 1643, inhoudende, dat eenige negocianten de Wilde Cust seer onvrij maecken ende d'Indianen door gewelt en overlast, 't welcke haer aengedaen wort, van de genegentheijt t'onswaerts heel affkeerigh maecken, alsmede dat van d'eijlanden veel toebacq onder den naem van Eustatio

geremitteert wort, ende noch dat verscheijde schepen van deze landen, haere waeren aende eijlanden gelost hebbende, met Engelsche commissie ende vlagge bevaeren de Custe van Africa om negros, die sij wederom elders vermangelen.

Is naer deliberatie goetgevonden door de H^{rn}. $Gecommitt^{n}$. ter XIX te laeten urgeren. dat de voorsz. missive van *Stuijvesant* aldaer werde gelesen en op de voorsz. poincten geresolveert sulcx als ten dienste vande $Comp^{e}$. bevonden sal werden te behooren".

37. Loketkast N°. 30, (pak N°. 4.)

„Remonstrantie van Nieuw Nederlandt ende de gelegentheden aldaer. 1649.

Kieft [1]) seijde selffs, en liet oock door andere seggen, hier te wesen als Souuerain ende gelijck de Prins in Nederlandt.... Dese jegenwoordige Directeur [2]) doet oock hetselffde. want in het weijgeren van appel was hij mede thuijs. Hij disputeert oock seer geerne dese weth: de Prins is boven de wet, en appliceert dat soo vrijmoedich op sijn eijgen persoon, dat het sijn selven schaemt ......

Wij wensten wel alreede uijt dese Regeringe te wesen, want sij heeft ons bedroeft en wij bemercken ons cranck vermogen. Niettemin, wij sullen beginnen.

Ende alsoo wij vande gemeene $kerckel^{e}$. en $borgerl^{e}$. goederen alreede gesproocken hebben, sullen wij besien, hoe het toe gaet in het handhaven vande Justitie ende het recht spreeken tusschen man en man, ende eerstelyck des directeurs ende der Raeds manieren als met den vinger aenwijsen.

Wat den Directeur belangt — van sijn eerste comste tot noch toe is sijn manier in het gerechte geweest een van beijde partijen met cracht te drijuen tot disputeeren en voort te setten,

---

1) Stuijvesant's voorganger.
2) Stuijvesant.

niet gelijck een rechter betaemt, maer als een sorchvuldige voorspraeke, het welck oock een groot misnoegen aen ijder een gegeuen heeft, en bij sommige soo veer gaet ende oock soo veel te wege gebracht heeft, dat veele geen saeken voor het gerecht derven brengen, soo se niet well off tamelijck met den directeur staen. Want die hem tegens heeft, heeft soo veel als son en maen tegen, behaluen dat hij soo veel selffs gestelde en verobligeerde Raden heeft. En oock sommige wel willen, dat hij de reste met pluraliteijt van stemmen dwingen can. Soo stelt hij noch dickwils sijn advijs schriftelick, en dat soo largo en ampel, dat het eenige sijde beslaet, en dan is sijn woort daer neffens: „Monsieurs, dit is mijn advijs, offer ijmant daer wat tegen wilde, die spreeckt." Soo der dan imant op staende voet — dat niet wel te doen is — wat tegen heeft, al is hij schoon wel gefondeert, soo ontbrant sijn E. terstont in toorn en maeckt sulcke gebaeren, dat het vervaerlijck is, ja schelt de Raden dickwijls uyt voor dit en dat, met leelijcke woorden, die beter op de vismarct souden passen als in den Raedt, en, als alles uijtgestaen is, wil sijn E. doch niet rusten, voor dat hij sijn wil heeft . . . . .

De scheeps capiteyns hebben mede, als sij aen lant sijn, haer stem inden Raedt . . . . . Wat kennisse dese luijden van rechtssaecken en boerengeschil hebben, die al haer leuen ter zee gevaeren en bij scheepswerck opgebracht sijn, kan ijder verstandige licht affnemen, behalven dat den Directeur haer selffs noch soo schuldich hout, datse tegens andere niet spreecken durven. Gelijck uijt dese passagie blijcken kan, aen Curacao, eer den directeur N. Nederlant ooijt sach, alsser discoursen waren vanden prijs van crakis [1], seijde den directeur selffs tegens den predicant en andere: „Domine Johannes, ick meende, dat ick eerlijcke schippers mede gebracht hadde, maer ick bevinde, dat ick een partij dieuen mede gebracht hebbe," ende dit is dese raadsheeren wel wedergesecht . . . . .

[1]) Huiden van Carácas.

De een directeur was des ander voorspraeck, gelijck de woorden vanden directeur *Stuijvesant*, dat selffs mede brachten en in hadden, als hij seijde: „die boerenreekels soude in toecomende mijn oock soo trachten te bruijen, maer ick sal het nu wel soo maken, dat sij haer buijck in toecomende vol sullen hebben". . . . . Zeide tegen *Cornelis Molijn*: „Indien ik wiste *Molijn*, dat gij onse sententie sout divulgeren off voor Haer Ho: Mo: brengen, ick soude U terstont aen den hoogsten boom in N. Nederlandt doen ophangen." . . . .

„Men mochte bij mijn tijdt dencken te appelleren! Soo ijmant het dede, ick soude hem een voet korter maecken, stueren de stucken naer Hollandt en laten hem so appelleren!" (Woorden van *Stuijvesant*, volgens dit door *Adriaan van der Donck*, *Augustijn Harman*, *Arnoldus van Hardenberg*, *Jacob van Couwenhoven*, *Elbff Stevens*, *Michiel Janssen*, *Thomas Hal*, *Elbert Elbertsz.*, *Govert Lokermans*, *Hendrick Hendricksz. Kip* en *Jan Evertsz Bout* onderteekend stuk, waarop *Stuijvesant* zich, op last der Staten Generaal, moest verantwoorden.)

Lias West Indië, 1652.

(Klachten van den fiskaal *Hendrik van Dijck* tegen *Stuijvesant*, dd. Manathans, 18 September 1652).

„Inde haven van Curacao coomende, presenteerde mijn dienst volgend d' instructie te letten op des Comp^s^. gerechticheijt int lossen vande schepen de Groote Gerret en de Princes, twelck sijn E. niet geliefde, seggende (alhoewel daer anders geen fiscael was): „ghij sijt geen fiscael van Curacao," weijgerende aldaer mijn vrij acces & cessie, soo langh wij daer waeren, & hielt mij int schip omtrent drie weeken, als wanneer ick eerst aen lant wierd gesouriert, daer nochtans al de andere officieren, selfs oock de soldaten op het arrivement terstont gesouriert wierden. Ende in Nieu Nederland mijn acces & cessie admitterende nae sijn welgevallen, sich niet ontsiende

mij uijt de vergaderinge te houden den tijt van 29 maenden. Naderhant mijn in mijn huijs 4 dagen in gijselinge gehouden met een schildwacht voor de deur, met expresse ordre, dat mij niemant spreeken mochte & wederom, als sijn haesticheijt over en sijn passie wat gestilt was, ontslagen, soo dat sijn E. van begin aen mij gesocht uijt den dienst te stooten . . . . .

Op de reijse met den Directeur herwaerts of eerst nae Curacao heeft sijn E. inde eijlanden op de reede voor Christoffel geconfisqueert het jacht genaemt de Liefde, uijtgevaren van Schiedam, sonder eijs daerover van mij nomine officii te willen hebben, met weijgeringe van mijn vrij acces & cessie tegend instructie, seggende: „Gaet uijt! Als ick U van doen heb, sal ick U wel roepen!" mij met dese harde woorden seer straf bejegenende: „Wie heeft U consent gegeven om inde vergaderinge te coomen!"

Vergelijk ook: „The Memorial History of the City of New-York, by *James Grant Wilson*, 1892," deel I, blz. 243, 469, 512, 472.

38. Loketkast No. 30 (pak No. 6).

Coenelis Melin, bij een vonnis van *Stuijvesant* en Raden in het ongelijk gesteld, ging naar Holland en beklaagde zich aan de Staten Generaal, die, zonder de stukken van het geding in handen te hebben gehad, aan Melijn hooger beroep toestonden en aan *Stuijvesant* gelastten zich te verdedigen. Hij deed dit bij schrijven van 26 November 1649, waarin hij o. a. zeide:

„Recht Ed^le^. Hoo: ende Moo: Heeren (in alle onderdanige eerbiedicheijt) het waer mij nutter en eerlijcker geweest nooijt met Haer Ed^en^. Hoogh Moogende commissie begunsticht te sijn, of nooijt ons selfs met eede aen UE. Hoo: Mo: verplicht te hebben van recht en justitie te administreeren, beijde int crimineel en civiel, als geduijrende UE. Hoo: Moo: commissie

en onse gedaene eedt op een bloote requeste, bij naegebuijren en onderdanen soo gepostponneert, ende tot vilepende vande justitie, autoriteijt ende vergunde commissie soo gedeklineert te worden, oock eer de saecke selfs voor UEd[le.] Hoo : Moogende van partijen gedebatteert, veel min t' uijteijnde bepleijt is. Wij submitteren ons in alle onderdanige gewillichheijt UEd[le.] Hoo : Moogende rechtvaerdich oordeel en gestrenge justitie, invoegen wij met de reeden ende waarheijt connen overtuijght worden, dat wij iedts hebben geagiteert ofte gedaen teegens t' gemeene beste, so des lieven ende waerden vaderlants als deese provintie off ingesetenen desselfs off tot prejuditie en disreputie van UEd[le.] Hoo : Moo : Souveraine authoriteijt. Wij buijgen ons selfs onder Gods alweetenheijt ende U Hoo : Moo : sententie, in voegen getoont en bewesen wort, dat wij in ofte ontrent de gewesen sententie met eenige sinisterheijt ofte gunste sijn beswangert geweest, die den godtlootsen vrij spreeckt ende den rechtvaerdigen verdoemt, sijnde beyde de Heere een greuwel. Wij hebben gegaen nae de *acta probata*, ende, soo veel onse kennisse gedraecht, daer over nae Godtlijcke en menschelijcke beschreven wetten ons advijs gegeven, waar over, soo wij inde applicatie ofte explicatie gemist hebben, wij onderwerpen ons Haer Hoo : Moo : voorsichtiger oordeel en justimani. Gedenckwaerdige spreucke : *omnia sapere et in nullo penitus peccare, plus deitatis quam humanitatis est !*

Wij roepen Godt ouer onse gewisse tot getuijge, dat wij weetens noch willens niemants verdriet noch nadeel beoogen, maer een vredige en Gode aengename regieringe, verantwoordelijck voor Haer Ed[le.] Hoo : Moo : . Ondertusschen vresen, dat dese onfatsoenlijcke exploitatie van dagemente Haer Ed. Hoogh Moogende tot verhinderinge van wichtiger lants affairen en nu en int volgen van dese ende andere voorafgelegen plaetsen veel clachten, becommernisse en appellen sal aenbrengen ; oock dat qualijck een definitive sententie geweesen sal connen worden, van welcke de succumberende partije, off uijt haet tegens den

rechter om hem te affronteeren, off uijt inductie van andere en om uijtstel te soecken, niet sal reclameeren & appel versoecken".

39. The Memorial History of the City of New-York, by James Grant Wilson, New-York, 1892.

Deel I, blz. 475 en 603. Den 24sten December 1654 vertrok *Stuijvesant* van Nieuw Amsterdam naar Barbados om te trachten handelsbetrekkingen aan te knoopen met de Engelsche eilanden. Daar was echter juist *Cromwell's* verbod ontvangen om met vreemde natie's handel te drijven en op Barbados o.a. was beslag gelegd op 8 Hollandsche schepen. Te vergeefs trachtte *Stuijvesant* dit beslag te doen opheffen. Zonder eenig resultaat te hebben verkregen, keerde hij den 11en Juli naar Manhattan terug.

Zie verder *Brodhead's* en *Wilson's* werken.

40. History of the State of New-York, by John Romeyn Brodhead.

Deel I, blz. 517. „The people were exasperated," omdat *Stuijvesant* in Augustus 1650 een schip met provisie's naar Curaçao zond.

Loketkast No. 57. (Missive van *Stuijvesant*, zonder datum). Bericht, dat hij het scheepje de Musch naar Curaçao had gezonden, geladen met vivres, „wegens de grote nootwendigheijt der vivres aldaer." (1664?)

41. Resolutiën der Kamer van Zeeland, 1644-1646.

Verg. van 9 Januari 1645 „De Hrn. van Vlissingen maecken

bekent, dat aldaer is ingekomen het schip de Lieffde, schipper *Adriaen Block*, mede brengende uijt de limieten vant octroij, naer dat de reeders bij biellet hebben aengegeven, 900 rollen toebacq vant eijlant St. Cruis en 800 rollen van St. Christoffel, met versouck, dat de wachters, die opt selve schip sijn gestelt bij de gem^{te}. H^{rn}. volgens t' gebruijck van de Comp^{e}., gelastet mogen werden daer aff te gaen, alsoo by d'Admirael^{t}. geen wachters worden gestelt en sij sustineren bij de Comp^{e}. niet meerder behoren beswaert te werden; voorts sustineren, dat wegens den toebacq van St. Cruis niet gehouden sijn te betaelen, uijt krachte van de exemptie over de colonie van St. Cruis en Eustache hun toegestaan, ende belangende die van St. Christoffel seggen de Comp^{e}. in d'expeditie op het eijlant St^{e}. Martin geassisteert, en derhalven meer lasten gedraegen te hebben als de convoij en recoqnitie gelden over den voorsz. toubacq monteren."

(Zie verder later het tweede deel van dit werk: St. Eustatius, Saba en St. Martin.)

42. **Extracten uit de Vergadering van XIX,** (Loketkast, No. 17).

Verg. van 21 Sept. 1645. „Is gelesen de remonstrantie vanden Directeur *Petrus Stuyvesandt*, in houdende verscheyden consideratien aangaende het eylant Curacao en Nieuw Nederl^{t}. . . .

Omvrage synde gedaen is goet gevonden de genomene remonstrantie te geven inhanden vande Commiss^{rn}, die deselue sullen examineeren, mits gaders de vergaderinge op de poincte van beschrijvinge dienen van advys. . . . .

14 Oct. 1645. Genoemde heeren brengen het volgend verslag uit:

Proiect hoe men Curacao best sal houden onder den directeur van Nieuw Nederl[t.] ende het oude volck van daer te brengen.

Opt voorsz. eylandt zijn op den 1 September 1644 in officieren, traeyn en militaire psoonen, Coppen	116
het schip Swol, gemont[t.] met 22 stucken	76
t' Jacht de Cadt met 14 stucken	50
den Neptuijnies met 10 stucken	46
de Paroquit met 5 stucken	30
Coppen	318

De voorsz. plaetse soude voortaen connen bewaert worden met 116 coppen, die voor een jaer aen soldie souden costen:

1	Commandant met een luijtenant ter maendt	*f*	60.—
1	vaendrych	„	56.—
1	sieckentrooster	„	30.—
1	supercargo vant magazijn met 1 auditeur	„	22.—
1	clercq	„	14.—
2	sergeanten a *f* 18.	„	36.—
1	smidt met 1 corporael	„	20.—
2	metselaer en timmerman per *f* 22.—	„	44.—
1	barbier	„	24.—
1	barbiers knecht	„	12.—
1	backer	„	18.—
1	backers knecht	„	12.—
1	constabel	„	18.—
2	corporaels a *f* 12.—	„	24.—
60	soldaten a *f* 8.—	„	480.—
12	ruyters a *f* 12.—	„	144.—
8	bosschieters tot de chaloup pm[t.] *f* 10.—	„	80.—
97	Coppen — Drage voort op d'ander zijde	*f*	1094.—

97 Coppen	Drage voort van d'andere zijde	*f* 1094.–
	noch dient voort Jacht de Parguit te zijn:	
1	schipper pm^t.	„ 45.–
1	stuerman	„ 28.–
1	supercargo	„ 16.–
1	ho: bootsman	„ 18.–
1	constabel	„ 16.–
15	matroosen	„ 130.–
116	coppen costen ter maent de som^a. van . . .	*f* 1327.–

Ende bedraeght de soldije van 12 maanden . *f* 15900.–

Tot onderhoudinge en besettinge als mede de Indiaenen dient voor iders wt vaderlandt gesonden aen vivres, equipagie, coopmanschappen &ca., dat ontrent sal comen te costen volgens de lijsten No. .. ter som^a. van. . . . . „ 18356.–

Om t' volck vivres &ca. tot Curaco te brengen, midtsgaders t' oude volck te verlossen, dient een capitael schip en fluijt wt vaderlandt gesonden te worden met 70 soldaten en 20 mattroosen, vertrouwende dat men aldaer van toude volck noch 26 man soude connen behouden, t' welck dan t' saemen 116 coppen tot besettinge soude syn gelijck hier vooren verhaelt.

Welck voorsz. schip en fluijt wt vaederlandt dient mede te nemen alle de behouften volgens de lijste nummer 1, hier vooren verhaelt, midtsgaders de behouften volgens lijste No. 2, 3, en 4.

Tot Curacao aengecomen sijnde & volck gelost hebbende, soude het capitael schip in behouden de behouften vande lijsten N^0. 2, die comen te monteren ter somma van . . . . „ 6698:14:–

Ende aldaer innemen 130 coppen vant oude

f 40954:14:–

ƒ 40954:14:—

volck & inde Cat overleveren de behouften vande lijste N°. 3 . . . . „ 3999: 4:—

T'voorsz. jacht de Cat te bemannen met 60 coppen vant oude volck tot Curacao, mitsgaders aent jacht de Neptuynis over te leveren gelijcke behouften volgens de lijste N°. 3, cost . . . „ 3999: 4:—

De voorsz. Neptuinis insgelijck te mannen met 60 coppen vant oude volck.

Int voorsz. cappitael schip en de twee jachten soude dienen gelaeden te werden de 2200 kraecksche huijden, [1]) die aldaer leggen ende also t'samen door West Indien (soo verre haer victualie strecken can) kruijsende, thuijs comen.

In de fluijt & schip Swol dienen gelaeden te worden alle het oude iser, het onnoodich geschut ende andere onnoodige dingen, mits gaders sooveel paerden, soudt & stockvis houdt, als deselve connen laeden, waermede den directeur met die rest vant oud volck, sijnde ontrent 60 coppen, naer Nieu Nederlt. soude voeren, bij hem nemende de behouften volgens de lijste N°. 4, die compt te bedraegen . . . . „ 779: 5:—

In Nieuw Nederlandt gecomen sijnde, dient het schip Swol (overmidts het maer een sleet is) aldaer te vercoopen, mitsgaders de paerden, soudt & het oude iser, en mede gebrachte soldaten aldaer in garnisoen behouden & de fluijt met het geschut van Curacao, het stockvis houdt en andere coopmanschappen mette Nieu Nederlantsche soldaten naer het patria seinden en

ƒ 49732: 7:—

[1]). Huiden, afkomstig van Carácas.

f 49732: 7:—

advijs geven ofte den vrede met de wilde gesloten is; sulcx sijnde, salt nodich sijn hen te senden een wel bezeijlde fregat ofte boot om daer mede uit Nieu Nederlandt vivres naer Curacao te senden ende van daer paerden en zoudt te brengen, twelck in Nieu Nederlandt, in sonderheijt de paerden, tot een hoogen prijs connen vercocht werden.

Waer mede Curacao onder de directie van Nieu Nederlandt wort gestelt, met cleijne costen het garnisoen te onderhouden & de arme menschen te bewaeren voorden affgrijselijcken honger, die sij somtijts geleden hebben.

Het soude wel voorde Comp^{e}. dienstigher sijn het eijl^{t}. van Curacao te verlaten, maer het mach niet geschieden sonder communicatie vande Ho: Mo:, midtsgaders Sijn Hooch^{t}. & alwaert dat ment mochte doen, sijn wij even wel gehouden in meerendeel voorsz. oncosten te vallen met het volck van daer te haelen.

Ondertussen sal aen Haer Ho: Mo: & Sijn Hooch^{t}. communicatie werden gedaen vande gelegenth^{t}. vant voorsz. eijlandt, ende dat men alle de voordeelen vant Nieuwe Nederlandt op den viandt can hebben, uytgesondert de menichte van paerden, diemen van Curacao op terra firma soude connen gebruijcken, ende alsoo het voorsz. eijlandt, te bewaeren met het voorsz. garnisoen, tot tijt ende wijle dat Haere Hooghst gemelte, des versocht sijnde, sullen goet vinden het voorsz. eijlandt te abandanneeren.

f 49732: 7:—

Lijste vande vivres, equipagie ende coopmanschappen, gerequireert voor het eijlandt Curcao, daeronder gerekent de barcq Parroquit, chaloupen & groote boot, in alles 116 coppen, soo militaire, maritime als treijnspersoonen voorden tijt van een jaer.

25 vaten vleesch a 90 f. t'vat.	*f* 2250:–:–	
19 vaten speck a 62½ f. t'vat.	„ 1187:10:–	
10 amen olij a 80 f. . . .	„ 800:–:–	
12 oxhooffden azijn a 20 f. .	„ 240:–:–	
36 vaten gort a 24 f. . . .	„ 864:–:–	
26 vaten boonen a 13 f. 4 st.	„ 356:–:–	
14 ditto groene erten a 19 f. 4 st.	„ 268:16:–	
14 ditto witte erten a 19 f. 4 st.	„ 268:16:–	
7200 lb. stockvys a 9 f. t'c^to^. .	„ 648:–:–	
3600 lb. broot a ditto prijse . .	„ 324:–:–	
20000 lb. meel a 5 f. c^to^. . . .	„ 1000:–:–	
3000 lb. kaes a 27 f. c^to^. . .	„ 510:–:–	
2 vaten booter a 83 f. c^to^. .	„ 266:–:–	
9 verckens Spaense wijn a 70 f. p. s.	„ 630:–:–	
3 ditto Franse wijn a 40 f. p. s.	„ 120:–:–	
3 verckens brandewijn a 80 f. p. s.	„ 240:–:–	
Specerien, foulienoten, peper, gember, nagelen, suijcker & pruijmen voor de siecken	„ 250:–:–	
		f 10123:6:–

Equipagie voort lant, Paroquit, chaloup ende waeterboot.

2 baelen canifas a 150 f. p. s.	*f* 300:–:–	
100 lb. lijck vande duurste soorte	„ 16:–:–	
30 lb. zeijlgaeren a 9 st. t'lb.	„ 12:–:–	
12 bos gesorteerde lijnen . .	„ 13:12:–	
45 bos marlijn a 4 st. t'bos .	„ 9:–:–	
40 bos huijsingh a 6 st. . .	„ 12:–:–	
		f 10123:6:–

			f 10123: 6: -
43 bos kerdinge a 5 st. . .	f	5:15:–	
600 lb. loopent wandt, niet swaer	„	96:–:–	
8 tonnen teer a 12 f. & touw	„	96:–:–	
2 vaten pick a 12 f. . . .	„	24:–:–	
3 vaten arrepuys a 30 f. .	„	90:–:–	
			„ 674: 7:–
60 clouwens werck a 6 st. .	f	18:–:–	
1 prince vlagge voorde fortres	„	33:–:–	
100 balck delen	„	200:–:–	
9 hamborger plancken . . .	„	63:–:–	
70 schuijtplancken	„	111:–:–	
500 noortse deelen	„	225:–:–	
50 doorgesaeghde deelen . .	„	301:–:–	
1000 lb. gesorteerde spijckers .	„	1603:–:–	
1 huijdt pompleer	„	12:10:–	
100 lb. reusel.	„	25:–:–	
100 lb. smeer.	„	24:–:–	
300 lb. dobbelde middel nagels	„	48:–:–	
			„ 949:10:–
Ammonitie voor de fortresse Amsterdam en t' jacht de Paroquit:			
1200 lb. cruijt, dat nieuw is. .	f	485:–:–	
50 cogels van 5 lb.	„	15:–:–	
600 lb. musquet kogelen. . .	„	90:–:–	
600 lb. staff coort	„	60:–:–	
4 riem cardoes papier . . .	„	60:–:–	
20 lb. cardoes gaeren	„	20:–:–	
10 tonnekens swartsel, 1 tonneke meijnie, 1 tonneke witte, 1 tonneke roode, 1 ditto geele } verwe	„	80:–:–	
1 vaetjen linzaet olije . . .	„	36:–:–	
			f 846:–:–
			f 12593: 3:–

			f 12593: 3:–
Materiaelen tot de benefitie des zouts en landt bouw:			
30 zoudt waegens a 52 st. p. s.	*f*	78:–:–	
60 beslagen schoppen a 18 st. p. s.	„	54–:–	
40 halve ditto a 8 st. . . .	„	16:–:–	
100 bijlen a 25 st.	„	90:–:–	
100 hackmessen a 28 st. . .	„	90: :–	
3 hoet smits colen a 22 f .	„	66:–:–	
2 segenen a 66 f.	„	132:–:–	
			„ 526:–·–
Cargasoen om aende Indiaenen ende negros wt te reijcken tot bedeckinge van haere naeckth^{t}.:			
600 ellen lijnwaet, wit, 12 a 14 st. d'el	*f*	360:–:–	
300 paer schoenen van 7 tot 10 steecken, a 28 st. . .	„	420:–:–	
400 el groft rauwe lijnwaet a 6 st.	„	120:–:–	
30 lb. graen gaeren	„	30:–:–	
150 pack lijne cleeren . . .	„	300:–:–	
			„ 1230:–:–
Voor het comptoir:			
5 riem papier	*f*	25:–:–	
6 p. gesorteerde schrifte. .	„	42:–:–	
6 p. penne messen . . .	„	3:–:–	
20 bos schaften	„	9:–:–	
Stoff^{s}. tot inck	„	4:–:–	
			„ 83:–:–
een gestoffeerde barbierskiste met goederen en nieuwe medicamenten			„ ?
			f 14432:.3 –

f 14432: 3:–

Factura van noodige coopmanschappen om op cortinge van maentgelden aent garnisoen wt. te rijcken:

3 ps. gecolleurde ppetuanen	*f*	96:–:–
3 ps. nijse laene	„	60:–:–
3 ps. gecoleurde groff greinen	„	102:–:–
3 ps. gecolleurde cammelotten	„	90:–:–
4 ps. haerlemmer smalle ties	„	36:–:–
500 paer schoenen a 50 st. t' pr.	„	750:–:–
2 ps. gemengelde lakens . .	„	300:–:–
1 ps. root	„	100:–:–
900 el lijwaet a 15 sts. . . .	„	675:–:–
300 el raeu lijwaet a 8 sts. .	„	240:–:–
sijde, gaerne, cnoppen, gesorteert	„	200:–:–
een tinne servys a 230 tin cost	„	149:10:–
3 dozijn servetten	„	36:–:–
1 dozijn handt doucken . . .	„	10:–:–
6 taeffelaetkens	„	24:–:–

„ 3243:10:–

f 17675:13:–

Volgen nog benoodigdheden voor:

Schip dat de vivres zal overvoeren	„	6698:14:–
Lijst van vivres voor t' jacht, Neptunus . .	„	3150: 8:–
Idem voor scheepsbehoeften	„	542:16:–
Idem voor ammunitie	„	216:–:–
Uitrusting schip Swol	„	779: 5:–

f 29062:16:–

43 Loketkast, pak. No. 30, onder No. 13. (A°. 1650).

„Provisioneele voorslagen over het behandelen, populeren & beneficeeren van Nieuw Nederlant en de eijlanden van Curacao, Bonaire en Arubo, onder deselve directie gehoorende.

Welcke plaetsen tzedert den Jaere 1645 bij de Camer van Amsterdam tot dato deses alleen besorgt, hoewel in denselven jaere, in dato 6 Julio, ter vergaderinge vande XIX geresolveert was, dat sulcx soude geschieden bijde Cameren int gemeen, tot welcken eijnde een overslach was gemaeckt, wat de wtrustinge van den directeur Stuyvesant quam te beloopen & was daer op repartitie gemaeckt, hoe veel de respective Cameren daer toe souden hebben te fourneeren, ondertusschen de Camer van Amsterdam tot haeren last nemende 2 scheepen te equiperen, namentlijck de Princesse & Groote Gerrit. Doch is daer naer gebeurt, in Octob. daer aen volgende ter vergaderinge vande XIX in Zeelant, dat sommige Cameren haer beswaert vonden daer in te participeeren en is alsoo deese directie tot dato aende Camer van Amsterdam alleen gebleven.

Doch comt bij de gecommitteerdens vande Camer van Amsterdam wederom in consideratie, dat het beter soude wesen deese landen int gemeen aen alle de Cameren behoorden verbonden te blijven, doch alsoo het niet gevougelijck soude connen gepractiseert worden, dat men met tourbeurten deese plaetsen soude connen bevaeren, soo meenen Commissarissen, onder correctie van een beter verstant, dat het beste soude wesen, dat de equipage soude blijven aende Camer van Amsterdam ende gedaen worden door handen van Commissarissen, daer toe te ordonneeren, aen welcke oock alle retouren mosten geconsigneert worden onder verbant, datse aende respective Cameren souden wesen responsabel om elck haere contingente portie toe te meten.

Om in dese custe met goede ordre & behoeften behoorlick

te connen versorgen en te versien met militie tot bewaeringe vande 4 forten in Nieuw Nederlant en een op Curacao, oordeelen wij tot besettinge van noode te wesen opde 4 eerste coppen 100 & dat onder het beleijt van geringe officieren, alsoo de landen in vreede sijn.

Opt laeste soude men alleen connen leggen 12 soldaeten onder een commandant van cleyne gagie.

Tot het effect vant voorengeseijde oordeelen wij noodich te wesen een somma van *f* 60.000.— of daeromtrent......

Alsoo bevonden wort, dat het eijlant Curacao lange jaeren niet als tot laste vande Comp^e. is geweest, sonder eenich proffljt daer wt getrocken te hebben, soo comt bij ons in consideratie offt niet alsoo goet soude wesen, bij de Heeren vande Hooge Regeringe te versoecken het selve eylant te verlaeten, doch soo sulcx niet conde vallen, soude het onses oordeels best wesen elck een te permitteeren op dit eijlant colonien te planten, het lant aen elck een sonder eenige recognitien wt te doen deelen, oock toe te staen, dat een ijgelijck soude mogen stockvishout haecken op recognitien van de Caribische-vaarders, dat alle menschen van deese natie vermogen vant selve eijlant te haelen soo veel paerden & sout, also sullen geraeden achten, op recognitien, namentlick vande paerden *f* . . . p^r. stuck & vant last sout *f* . . ., mits dat se noch paerden nochte sout nergens anders sullen mogen brengen als in Nieu Nederlant.

Voor alle saecken souden noodigh achten of middelen te dencken, hoe men populatie int land soude connen brengen en meenen, dat men bij de magistraaten van sommige provincien & steeden soude connen optineeren, dat men wt aelmoesenier weesen ofte andere Godshuijsen soude mogen lichten 3 a 400 coppen, soo jongens als meijskens van 10, 12 tot 15 jaeren, doch met haer bewillinge. [1])

[1]) Dit stuk, voorkomende in het „Bericht van de gecommitteerde Bewindhebbers van de Co., volgens den last der Staten Generaal om rapport uit te brengen over den staat der Co.," draagt geen datum, doch het exhibitum „Maart, 1650".

44. Resolutiën der Kamer Zeeland, 1644–1646.

Verg. van 5 October 1645. „Is binnen gestaen *Petrus Stuijvesant*, aengenomen tot direct[r]. van N. Nederlant, presenterende sijnen dienst, dewijle voornemens is naer Amsterdam te gaen, met recommandatie dat dese Camer gelieve d'equipagie naer het voorsz. N. Nederlant te faciliteren, volgens het geresolveerde ter jongste XIX[e]. Is hem geantwoort, dat de H[rn]. Gecommitt[n]. ter XIX[e]. gelast sijn over Nieuw Nederlant, en hem geluck op de reijse gewenscht wort".

45. Commissieboeken 1640–1650.

„Commissie, dd. 28 Juli 1646, voor *Petrus Stuijvesant*.

De Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden,

Allen dengeenen, die desen jegenwoordigen sullen sien ofte hooren lesen, Saluijt, Doen te weeten:

Alsoo wy tot bevorderinge vande saecken vande Generale Geoctroyeerde West Indische Compagnie raetsaem hebben geoordeelt de negotie ende populatie opde Custe van Nieu-Nederlant ende de plaetsen daerontrent gelegen, alsmede d'eijlanden Curacao, Buenaire, Aruba, metten gevolge ende aencleven van dien, soo die tot noch toe uijt dese landen derwaerts gedreven is, niet alleenlich te onderhouden, maer oock nieuwe op te soucken, alliantien ende verbintenissen met vreemde princen te maecken ende den vijant in sijne forten ende sterckten alle mogelicke affbreuck te doen, soo te water als te lande, waer toe van nooden is te stellen een persoon tot directeur,

Soo ist, dat Wij, ons vertrouwende op de vromicheyt ende ervarentheyt vanden persoon van *Petrus Stuijvesant*, te vooren waergenomen hebbende onse saecken ende directie op het voorsz. eijlant van Curacao ende plaetsen daer onder sorterende, Ons desselffs sijnen dienst wel latende welgevallen, denselven *Petrus Stuijvesant* gestelt en gecommitteert hebben, stellen

ende committeeren by desen, tot directeur inde voorschreve landen van Nieu-Nederlant ende plaetse daer ontrent gelegen, als mede de meergenoemde eijlanden Curacao, Buenaire, Aruba, metten gevolge ende aencleven van dien . . . ."

46. Resolutiën der Staten Generaal.

Verg. van 28 Juli, 1646.„ Synde ter vergaderinge gelesen het concept vande commissie, ingestelt voor *Petrus Stuijvesant*, als Directeur van Nieuw-Nederlandt, als oock Directeur van Curacao ende eenige andere eylanden. Is, nae voorgaende deliberatie, gehouden voor geurresteert, ende wijders geordonneert, dat deselve commissie uytgegeven sal worden sonder resumptie, ten regarde dat de voorn. Directeur seer haestich is met zijn vertreck".

In dezelfde vergadering deed *Stuijvesant* den eed van trouw.

47. Loketkast N°. 17, (pak N°. 5).

„Poincten van beschrijvinghe, 1645.

3. . . . . . Hoe de negotij, principalijck op Guinea en Angola, is de ziele der Compagnie en hoe met aftreckingen ofte verminderinge vande selve de ruine der Companije wert veroorsaeckt.
8. Wat ordre in Nieu Neerlandt is gestelt tot bevorderonge van die wilde naturellen vande landen mit onse forten en colonien; hoe die vaert nu sal gemein sijn voor die samentlijcke Cameren en alle die inwoonderen der Vereenichde Nederlanden; wat voorslagen gedaen sijn om Curacao te gebruijcken tot beneficeronge vanden slaefschen handel van Angola op Curaçao."

Lias West Indië, 1645.

In het rapport van den heer *van der Capellen toe Ryssel*

aan de Staten Generaal over het gepasseerde op de vergadering der XIX sinds 15 Maart 1645 maakt hij er o. a. in N°. 8 melding van: „dat voorstellen waren behandeld omtrent Curaçao voor de verbetering van den slavenhandel van Angola op dat eiland.

Notulen van Besoignes, 1655–1659.

Verg. van 13 September 1659. „Wederomme gesproocken zijnde vande cruijserije ende voornamenlich, dat de commissie vaarders veel meerdere deligentie soude doen tot de veroveringe van Portugese neger prinsen, indien bequame gelegentheden hadden om deselve int corte te comen vertieren ende beneficieren soo is goedtgevonden & verstaen, omme de voorsz. commissievaarders meer en meer te animeeren ende dienvolgende de cruijserije voort te setten, dat deselve zullen worden toegestaen haere veroverde negros op Curacao aende Vice Directeur *Beckx* aldaar te mogen leveren op de naervolgende maniere ende conditie, namentlijck een gesonde slaaf, 't zij man ofte vrouw van 15 tot 35 jaaren, tot 150 gld[s]. 't stuck; de mindere, van een tot beneden 15 jaaren, alsmede van 35 tot 50 jaaren, drije voor twee te leveren tot gelijcken prijs, sullende de zuijgelingen den moeder volgen, daar vooren henluijden aldaer aen Curacao in contante penningen contentement zal werden gedaen, ten waere den gemelte Vice Directeur van nodige penningen niet en mochte zijn versien, als wanneer zijluijden hier te lande sullen werden gecontenteerd drije maenden na dat haere recepisse verthoont zal wesen, ende dat doorde commissarissen hiervooren meermaels tot de directie vande negotie van Afrika gecommitteert.

48. Calender of State Papers, colonial series, America and West Indies, 1661–1668.

744. Missive, dd. 25 Meï 1664, van den gouverneur van

Jamaica aan Lord *Arlington* . . . . . „When the King was restored the Spaniards thought the manners of the English nation changed too, and adventured two or three vessels to Jamaica for blacks, but the surprises and irruptions by *C. Mings*, for which the Governor of San Domingo has upbraided the Commissioners, made the Spaniards redouble their malice, and nothing but an order from Spain can gain us admittance or trade, especially while they are so plentifully and cheaply supplied with negroes by the Genoese, who have contracted to supply them with 24,500 negroes in seven years, which the Spaniards have contracted to receive from the Dutch at Curaçao, on which cursed little barren island they have now 1,500 or 2,000."

In de archieven der Compagnie vindt men herhaaldelijk gewag gemaakt van dit contract, waarop ik zal terugkomen bij het behandelen van eenige bijzonderheden omtrent den slavenhandel.

49. Resolutiën der Kamer Zeeland, 1663—1666.

Verg. van 28 April 1664. „Het arrivement vande schepe de Sommer Juffr. Catarina van Curassau met 84 duijsent stucken van achten, aende Camer van Amsterdam geadresseert voor reck. vande generale Comp^e^.

Verg. van 21 Mei 1664. „D' Heer *Pieter Mortamer*. . . . heeft mede ouergelecht een ordonnantie vande bewuste *f* 57341,5.-, sijnde dese Camers quota inde op gelichte 150 duijsent guldens bodemerije op de gemeene retouren van Curassou.

Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1668—1671.

Verg. van 24 Oct. 1669. Aangekomen „de Prins te Paart" van Curaçao met 24,000 stukken van achten voor de Comp^e^.

50. **History of the State of New York,** by John Romeyn Brodhead.

Deel I, blz. 676.

„The savages were soon attacked and routed; and the chiefs from the neighboring tribes, who came to Fort Orange and Esopus to solicit peace, were referred to the director general. A month afterward, three Mahican sachems visited Fort Amsterdam, and declared that the Esopus savages were willing to give up their land as a compensation to the Dutch, if they would surrender their prisoners and make a firm peace. Stuyvesant, however, declined to do so as long as Christian captives remained in the hands of the savages. The next day (25 May 1660) an order was made in council for the transportation of several of the prisoners to Curaçao, „to be employed there or at Buenaire with the negroes in the Company's service". In this severe measure Stuyvesant followed the example of Massachusetts in 1637. But the red men never forgot their exiled brothers; and, before long, the Dutch settlers at Esopus bitterly atoned for the conduct of their provincial chief".

51. **Lias West-Indië, 1651.**

Jeremias van Collen, *Gasparo van Collen*, *Johannes Faes*, *Balth. y Jan Coymans*, *Matth. Luls*, *Salomon van der Burch* en 42 andere Hollandsche kooplieden dienden in 1651 aan de Staten Generaal een verzoekschrift in, waarin zij verzoeken, dat de Staten zullen protesteeren tegen de in Engeland uitgevaardigde Parlaments-akte van 3 November 1650, die reeds den 20ⁿ Maart 1651 zou ingaan en waarbij alle handel op de Engelsche kolonies aan vreemdelingen werd verboden. In dat verzoekschrift vermelden de requestranten o. a.:

„ . . . . want buijten het voordeel vande scheepbouwerije

ende t gundt daer aen depenteert, soo bestaen onse cargasoenen, die voor veel milioenen waerde jaerlijck derwaerts gesonden werden, niet in gout, zilver ofte eenige spetie van munte, maer alleenlijk in alderhande inlandtse manifactueren, ingebrouwen bieren, lijnwaten, brandewijn ofte andere gedestileerde wateren, duffels slecht laecken, ende wat yets meer tot dexel ende voedtsel vande menschen aldaer woonachtig soude mogen strecken, waer voor alderhande costelijke waren in-retour in dese landen gebracht werden, als uijt Virgini bevers en andere costelijke pelterije, midsgaders veel tabacq, ende vande Caribes groote quantitijt zuijcker, taback, indigo, gember, cattoenen ende veel soortten van costelijk hout, gevende groote negotie door de vertieringe vande selve waren op verre ende nae bij gelegene landen en plaetsen, streckende (boven het proffijt vande gemeene middelen) tot onderhoudt van veele duijsenden menschen".

52. **Hollandtze Mercurius.** Tot Haerlem gedruckt by *Pieter Casteleyn*, boeck-drucker op het Zandt, in de Goude Keyzers Croon. Deel 13. (1662).

Pag. „47. In den beginne van den Jare 1654 is aen 't Eylant Buenairo gekomen een Engels schip, daer Schipper op was *David Gilbertson*, dewelcke daer van daen genomen en geroofi heeft de navolgende Goederen, gelijck by de Missive van den Vice-Directeur *Rodenburg*, in dato den 10 October 1654, genaeyt in 't Brief-boeck van Curacao N. 2. Fol. 62 is te sien, als namentlijck:

Partje stockvis-hout, zijnde geweest 50000 pont, gerekent tot 25 guld. 't-Cento	*f* 12500.–
10 Lasten Sout, waerdigh ten minsten	„ 460.–
10 Stucken, hebbende gewogen 14000 pont, a 10 t.	„ 1400.–
2 sware Cabels, hebbende gewogen 6000 pond 80 t.	„ 1600.–
3 Anckers, hebbende gewogen 3600 pont, a 18 t.	„ 648.–

Voor 8 Jaren Intresse van 16608 guld. 't zedert 1654 excluis tegen 6 per cento jaerl. . . . . *f* 7971.—

Den voorsz. Schipper en Engelsman, hebbende 3 Jaren te vooren aen 't Eylant Aruba geweest, heeft als doen van daer oock met gewelt gerooft en wegh genomen gehad, gelijck uyt de voorsz. Missive van den Vice-directeur *Roodenburg* is blijckende, een getal van 12 stuckx Paerden, die hij aen St. Christoffel heeft gebracht, yder Paert gerekent op 300 t. is *f* 3600.—. Voor 11 Jaren Intresse van de voorsz. 3600 guld. tegen 6 per cento is *f* 2376 *f* 179242. Geene van dese schaden zijn bekent of opgegeven geweest, ten tijde van de relaxatie en descharge gedaen door *Richard Cromwell.*

Op den 4 April 1658 is des Compagnies groote Steyger-schuyt van Curacao in Zee gerencontteert een Engelsse Caper, daer Capiteyn op was eenen *Sabado*, die hem niet alleen aan Jamaica gebracht, en aldaer tot den 24 der voorsz. Maent opgehouden, nemaer oock daer en boven met gewelt afgenomen en gerooft heeft van omtrent 900 guld. aen Gelt, mitsgaders oock andere schaden gedaen ende toe-gebracht, gelijck uyt het rapport van *Jan van Galen*, schipper op de voorsz. Steyger-schuyt, geregistreert in 't Brief-boeck van Curacoa N. 3 op Fol. 33 naeckt en klaer kan werden gesien, waer by dan gerekent de schade by de voorsz. ophoudinge geleden, en het gunt meer heeft gedependeert, soo komt daer voor te samen ten minsten *f* 3000.—

Op den . . . . November 1659 is dichte by 't Eylandt Curacao, op sekere plaets genaemd Rocus, gebleven een Compagnie's schip, genaemd St. Jan, komende van Guinea met Negros, om de welcke te bergen die van Curacao derwaerts hebbende gesonden des Compagnies Barque de Vogel-struys, soo is deselve, daer mede besigh zijnde, niet alleen hier in verhindert geworden, door zeker Engels fregat het Casteel Fergit genaemt, daer op Capiteyn *Jan Pietersz. van Coldingen*, nemaer oock tegens alle recht en reden overrompelt en vermeestert hebbende, als doen daer mede selfs de voorsz. Negros van 't verongeluckte schip

afgehaelt, tot een getal van 48 stuckx, die zy luyden nevens de voorsz. Barcque, mitsgaders andere daer op gevaren hebbende, genaeyt in 't voorsz. Brief-boeck van Curacao No. 3. Fol. 119, werden gerekent yder Slaaf op 400 stucken van Achten *f* 84.000.—.

Welck Capitael van 84000 gulden in West-Indien aengelecht zijnde, tot inhandelinge van Huyden, Campetie-hout en andere West-indise Waren, soo soude daer op ten minsten noch geadvanceert konnen zijn geweest 75 per Cento, welcke schade dan alhier te recht gebracht wert. . . . . *f* 63000.—

De voorsz. Compagnies Barque en toe behooren, gerekent ten minsten op . . . . *f* 3500.—

Voor 2 Jaren Intresse van van 155500 't zedert Decemb. 1659 tot Octob 1661 a 6 per cento . . . . . . *f* 18060

. . . .

. . . .

Op den . . . Augusti 1660 is een particulier Schip, genaemt de Vergulde Paeuw, aen 't Eylant Aruba leggende, van een Engelsse Caper, meermaels hier vooren genoemt, afgemant van sijne Complicen vyantlijck gespolieert, alles opbrekende en wegh nemende wat hun eenighsints was behagende, daer en boven het Volck ook quetsende, en meer andere hostiliteyten en Schelm-stucken bedryvende, gelijck by de Missiven van den Vice-Directeur *Beer*, en den schipper van 't voorsz. Schip geregistreert in 't Briefboeck van Curacao No. 3. Fol. 177 en 178 breeder is te sien, wat schade d' Interessanten hier by gedaen en geleden hebben, daer op sal werden geinquireert oversulckx als nu maer per memorie.

In 't laetste van den Jare 1660 namentlijck op den 25 December, is seker particulier Hollants Scheepjen, met namen St. Pieter, in Westindien omtrent Cuba aen de Zuytkaey leggende, niet alleen geplundert en geheel gespolieert en berooft van alle sijn Cargasoenen en inhebbende Koopmanschappen en andere behoeften door seker Engels Schip en Kaper, genaemt

de Peerl, daer op Capiteyn was eenen *Vryborn*, en sulckx in presentie en bywesen van een ander Engels Schip de Betti, daer op Capiteyn was *Richard Richard*, varende met commissie van den Koningh van Engelant, nemaer oock daer en boven het Volck op 't voorsz. Hollants Scheepjen varende, jammerlijck en Barbarisch getracteert, getravailleert, en mishandelt, onder anderen den Stierman met een strop om den Hals opgehangen, tot dat hem 't Bloet ten Neus en Ooren was uytgeloopen, en genoegsaem voor doot afgesneden wiert, en de Hoog-Bootsman met brandende Lonten sijn Vingeren tot op het Been toe verbrandende, dreygende noch de Schipper en Koopman van dien by ondertekende Acte te verklaren, dat de Goederen die sy geplundert hadden, goede buyt waren, gdijck sulckx alles uyt de schriftelijcke informatie en verklaringe van verscheyde Persoonen op Curacao gedaen nemen, en als nu eerst van daer overgesonden, kan werden gesien, zijnde gehouden in 't voorsz. Brief boeck van Curacao No. 3 Fol. 300, 304 en 305 de schaden en interessen, die de particuliere Interessanten van dit Scheepjen hier by geleden hebben, behalve noch soo onlijdelijcke injurien, bedragen als volgt:

Het Cargasoen heeft alhier te lant inkoops gekost met syn ongelden volgens rekeninge	*f* 25578- 3-8
Het Schip en des selfs uytredinge	„ 9075-11-8
Het voorsz. Cargasoen aldaer verhandelt zijnde in Huyden, Cacau, Campetie-Hout en andere West-Indische waren, soo soude daer op noch ten minsten geadvanceert kunnen zyn geworden 75 per Cento, welcke schade dan alhier te recht gebracht wert	„ 18173-10-
Voor een Jaer Interesse van 52827 dat dese drie Posten hier boven zijn bedragende 't zedert October 1661 a 6 per Cento Jaerlijckx. . . .	„ 3169-12-
Voor asseurantie van 14653 dat het voorsz. Schip en Ladinge op sijn vertreck van hier als	

boven heeft gekost voor gaen en komen a 12 per Cento . . . . *f* 4158-3 *f* 60155-

. . . .

. . . .

Getekent,

David van Baerle. *Jacobus Reynst.*

(Bovenstaande reclameerde de W. I. Co. van Engeland).

53. Calendar of State Papers, colonial series, America and West-Indies, 1661—1668.

No. 839. Verslag, dd. 7 November 1664, over Jamaica aan den Koning van Engeland:

„That his Royal Highness be desired to write to the privateers in the West Indies to forbear all acts of hostility upon the Spaniard until further order, to give them liberty te dispossess the Dutch from Curaçao and their other plantations. . . ."

937. „Description of the Island of Curaçao and convenience for trade with the Spaniard . . . . Also proposals of Abrah. Langford for the surprisal of it from the Hollander."

944. Missive, dd. Februari 1665, van Sir *Thos. Modyford*, gouverneur van Jamaica, aan den Secretaris van „The Council for Trade and Plantations." „Proposition of a design for rooting the Dutch out of the West-Indies and increasing the settlements at Jamaica."

1129. Brief dd. 5 December 1665, van den Koning aan de gouverneurs van Bardados en Jamaica: „To apply themselves to root out the French or Dutch in all the neighbouring Plantations."

744. Missive, dd. 25 Mei 1664, van Luit.-Kol. *Thos. Lynch*

aan Lord *Arlington*, waarin van Curacçao wordt gesproken als een „cursed little barren island," van waar de Engelschen genoodzaakt zijn hun slaven te doen komen.

54. Calendar of State Papers, colonial series, America and West-Indies, 1661—1668.

1042. Rapport, dd. 23 Augustus 1665, van kolonel *Cary* aan den Hertog van Albemarle, over het nemen van St. Eustatius en Saba, waarin hij zegt, „that he is now preparing to attempt the fort of Fortola or the Virgins, after which if his men continue in health and numbers fail not, will attack Curaçao, the strongest Dutch fort in the Indies. . . ."

1144. Missive, dd. 1 Maart 1666, van Sir *Thos. Modyford* aan den hertog van Albemarle, waarin gewag wordt gemaakt van „the fleet now beating up with about 600 privateers for Curaçao".

1209. Bericht, dd. 5 Juni 1666, van Sir *Thos. Modyford* aan Lord *Arlington* over de expeditie tegen Curaçao: „The Curaçao fleet has done nothing and are dispersed on several designs of their own heads, their own disorders not being subject to any commends, being the cause given."

1169. Missive, dd. 9 April 1666, van Col. *Nicolls* aan Lord *Arlington* (Vergelijk: „Documents relative to the Colonial History of the State of New York, bij *John Romeyn Brodhead*," deel 3, blz. 115):

„My Lord I heare that the Privateers of Jamaica have taken severall islands from the Dutch which are open and not defensible places, and afforded them good store of booty, but they have left a piece of service of the greatest consequence and difficulty, which is Curazaw, and if His Matie. should

not cause that place to bee taken, the thorn will bee still left in the foot of all those Leward Island. . . . . Were ye Dutch driven from thence, their trade in Guinny should not bee halfe so considerable as it is, and the Spanyards would soone court the Royall Company with pieces of Eight."

55. Lias West-Indië, 1665–1670.

Extract wt een missive van den vice-directeur van het eijland Curaçao van dato 10 Octobr. 1665.

Edele, Erentfeste, Aghtbare, Wijse, Voorsinige en seer Discreete Heeren.

Mijn Heeren, in dato 12 ende 15 Augto. van hier a droictur met 't schip De Gereghtigheijt was aen UEE. Aghtb. mijnen jonghsten, daeraen mij referere. 't Sedert geen schrijvens veel min schip off scheepen van costij hier vernomen.. Derhalven sullen deese weijnigh regulen voornamentlijck en alleen dienen, omme VEE. Aghtb. te adviseren 'tgeen ons hier 't seedert tot kennisse is gecomen vande dessainen onsen tegenwoordige publicque vijanden der Engelsen in dese gewesten, die onder anderen en voornamentlijck op dese plaets hun ooghenmerck hebben, waeraff die eerste preadvertentie ons door brieven van St. Christoffel is toegecomen; die tweede door drie Indianen soo met een Engelse booth van het eijlandt Antigo sijn weghgeloopen, met meeninge omme daermede aende Spaanse cust te vluchten, maer door mislijdinge vande stroomen ende vermoeijtheijt genootsaackt geweest dit eijlandt aen te doen, waeronder eenen Indiaen was, die verclaarden, dat met en in compe. van een vlooth scheepen ende vaartuijgen van Jamaica was gecomen tot aende Engelse Caribische eijlanden, daer een caper bij was, die hem onlanghst hier booven aen het eylandt Margaritas hadde genomen en aen voorsz: eijlandt Antigo voor serves

vercoght, ende dat die vlooth was bestaende in ses raeseijlen en een galijoot met twee barcken, tsamen negen seijlen, met veel volckx, ende soo als die spraacke aen Jamaica & op deselve scheepen was gaende, soo waaren deselve expres gedestineert & toegemaeckt naer dit eijlandt Curaçao, te comen, omme 't selve in te neemen, & waaren deselve scheepen ende vaartuijgen nogh hier booven aen voorsz. Caribische eylanden, ten tijde als sij met voorsz booth gevlught sijn, daermede dat sijluijden op den 28 Aug[to.] jonghstleeden hier aengecomen zijn. Die darde preadvertentie hier van is ons toegecomen door vier Hollandtse matrosen, die aenhet eijlandt S[t.] Christoffel, ontrent & bij de soutpann, een cleen Engels scheepjen hebben affgeloopen, ende op den 14 September hier opgebraght, volgens die informatie ende pampieren daeraff hier neffens gaende, die het voorsz. relaes ende raport vand' Indianen comformeren, ende dat deselve met vier a vijff hondert man S[t.] Estatius sonder eenigh tegen weer met acort hadden in possessie becomen, maer daernaer het acort niet gehouden en d' inwoonders alle uijtgeplondert, & soo naackt en berooijt op het eijlant S[t.] Marten aen landt gesett & op voorsz. eijlant S[te.] Estatius eenen nieuwen Engelsen gouverneur met Engelse inwoonders vande naest gelegene eijlanden in plaats vande Duijtse inwoonders daerop gebraght, & voorts geresolveert waaren die andere naer bij gelegene eijlanden meede inteneemen, & voort laetste dit eijlandt Curaçao, & genoeghsaem gelijck als met eenen eet geswooren die Hollanders gans ende int geheel uijt dese West Indies te doen ruijmen, alsoo dat op deese voorsz. informatie & waarschouwinge hier alle devoir doen omme dese plaats ende fortresse niet alleen in behoorlijcke defentie, nemaer oock soo veel mooghlick met genoechsame vivres ende water te versien, omme een belegeringe te connen uijtstaen, waervan ons het laeste echter het eerste sonde connen comen te mancqueren door gebreck van genoechsame ende suffisante regenbacken, daertoe dat alle mooghlicke middelen bij derhandt neemen, & hadden wij de sement van

U Ed. Aghtb. becomen, die wij vertrouwen, dat nu op toecomende wege is, wij souden dien aangaende dan oock sonder sorge ofte immers met minder becommeringe geweest sijn, deswegen nu met eenen houten reegen back, soo met plancken doen toestellen ons sooveel mooghlick sullen moeten behelpen, ende deselve met nogh twee andre cleene regenbacken soo lange tot een reserve houden, tot datse ons het water van buijten te haalen 't eenemael comen beletten. Hebben eenen overslagh gemaeckt bij aenlandinge van vijandt, ende dat wij alle hier bij malcanderen int fort souden moeten retireren, dan over die ses hondert sullen sterck wesen, ende dan met ons water, als ons 't selve als voorsz. van buijten belett wierde omme te connen halen, niet booven twee maenden connen strecken, ten sij dat ons het verwachte sement nogh tijdelijck voor eenige blockqueringe bij comende, soo souden wij het connen stellen, dat ons in ses maanden geen cost nogh water soude mancqueren, & omme dan dit fort met eenigh gewelt off accoort van ons te crijgen 'tselve hoope ick niet te beleven, immers niet soolange wij cruijt & looth hebben, waermede ons te connen verdefenderen.

56. Notulen van Besoignes, 1655–1659.

Verg. van 2 September 1659. „Gelesen een missive vanden Vice Directeur *Matthijas Beck* uijt Curacao, van den 30[n] der voorleeden maant Junij, geschreven aende presidale Camer van Amsterdam, innehoudende de constitutie ende gelegentheijt van die plaatse, waer op geene resolutie gevallen is.

57. Resolutiën der Kamer van Amsterdam, 1668–1671.

Verg. van 7 Maart 1669. Gelezen een missive van *Willem Beck*, provissionneel directeur op het eiland Curaçao.

Nog gelezen een missive van *Jacobus Fabritius*, provisionneel

commissaris en secretaris aldaar, dd. 15 November 1668, waarbij hij bericht geeft van het overlijden van *Matthias Beck*, vice-directeur, en van de provissionneele aanstelling van diens broeder *Willem Beck*.

58. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1668-1671.

Verg. van 16 September 1669. Besloten: 1°. *Ludovicus Boudewijns van Berlicum*, op het punt staande om te vertrekken, op te dragen om zoo mogelijk Bonaire aan te doen en over dat eiland rapport uit te brengen; 2°. den Commandeur van Bonaire te gelasten *van Berlicum* als directeur te erkennen.

Verg. van 10 April en 4 Juli 1670. Mededeelingen over de provisionneele aanstelling van *Willem Beck* in de plaats van den directeur *van Berlicum*, van wiens overlijden op 10 April 1670 bericht was ontvangen.

Verg. van 18 September 1670. Gelezen de missives van *Willem Beck*, provisionneel directeur, en *Jacobus Fabritius*, secretaris op Curaçao, beide dd. 26 Juli 1670.

59. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1668-1671.

Verg. van 8 October 1668. Besloten vivres aan te koopen voor de 3000 zich op Curaçao bevindende slaven.

Verg. van 13 Juni 1669. „Den provisioneelen Vice-Directeur van Curacao, in zijn jongste missive adviseerende, dat aldaar op het eijlant vermits de groote quantitijt negros, het groot ende cleijne vee seer wierde geconsumeert, ende dierhalve, om niet genootsaackt te sijn de koeijen ende baargeijten te slaghten, denselve nodigh oordeelde. ende was versoeckende, dat hem onder andere vivres eenigh gesouten vlees ende speck van hier mogte toegesonden werden"; wordt besloten dat te sturen.

Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1671–1674.

Verg. van 6 November 1671. Op de ingekomen klacht, dat de slavenhalers op Curaçao niet alle de door hen aangebrachte slaven aan het „assiento" leveren en steeds eenigen voor eigen rekening verkoopen, besluit de Kamer:

„dat tot voorkominge van den voorsz. ongeoorloffden handel alle de negros op het eijlandt Curacao ende der ingesetenen aldaar sijnde, met een seecker teecken binnen een competenten tijt doorden Directeur daar toe te beraamen, sullen worden gemerckt, ende dat voortaan geen negros aldaar als met het voorsz. merck geteeckent sullen moogen worden verkoght, ende dat alle de negros, die naar den voorsz. tijt op het eijlandt Curacao sullen werden bevonden met het voorsz. merck niet geteijckent te sijn, ten behoeve vande Compagnie sullen werden geconfisqueert, ende dat die geene, die haar moghten verstouten het voorsz. merck naar te maacken ofte daarmeede voor haar selffs ofte voor anderen eenige negros te teeckenen, naar exigentie van saacken arbitralijcken aan den lijve, tenminsten met geesselinge, sullen werden gestraft".

Verg. van 9 October 1673. Onder de voorwaarden, waarop de Compagnie aan het „assiento" slaven leverde, komen voor:

„Art. 3. Die boven de 40 jaren out, ofte sieck, blint, kreupel off lam sijn, off eenigh ander considerabel gebreck hebben, sullen voor makarons aangenomen werden.

Art. 4. De gesonde van 40 tot 15 jaaren out sullen ieder voor één Pico de Indias gereeckent werden; van 15 tot 8 jaar sullen drie voor twee, en van 8 tot 4 jaaren twee voor een gereeckent.

Art 5. Ende die onder de vier jaaren out sijn, sullen de moeder volgen."

60. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1668–1671.

Verg. van 13 September 1668. Suiker en stokvischhout, gekomen van Curaçao en van de Caribische eilanden, zullen worden verkocht.

Verg. van 20 Februari 1670. „Ter vergaderinge sijnde gerapporteert, dat in het packhuijs nogh sijn leggende 12000 lb: suijcker, gekomen van des Comp[s]. plantagie op het eylandt Curacao, soo sijn de heeren Commissarissen van de coopmanschappen versoght deselve te verkoopen".

61. Resolutiën der Kamer van Zeeland, 1663–1666.

Verg. van 5 Juni 1664. „Het mineraal, dat van Curassou is gecomen, ons van de Camer van Amsterdam toegesonden, is gestelt in handen vande Heer *de Muncq* om daer ouer met den assaijeur te spreken en de vergaderinge raport te doen."

Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1668–1671.

Verg. van 29 November 1668. „Is gelezen zeker concept van biljetten, rakende het contracteeren wegens de mineralen, het zout en de cultures op de eilanden van Curaçao. Besloten dat, bij wijze van proef, te laten drukken en aan de kamers om advies te sturen".

Verg. van 3 Jan. 1669. „Is geleesen een missive van *Hendrik van Batenburgh*, lootgieter in 's Gravenhage, presenterende sijn dienst naar het eijlandt Curacao, om aldaar inde voor deesen gevonden mijne van cooper te ondersoeken, wat profijt aldaar sal konnen gedaan werden, als hebbende voor deesen al eenige proeven van het mineraal alhier genomen. Waarop omvrage sijnde gedaen, soo is goetgevonden, dat hem sal

werden geantwoort, dat in tijt ende wijlen op sijn persoon sal werden gedaght, dogh dat hij ondertusschen zijn andere gelegentheeden niet en behoeft te versuijmen, also de vergaderinge alsnogh in deliberatie is houdende, wat ontrent de voorsz. mijne sal dienen gedaen te werden".

Verg. van 6 Juni 1669. „Binnen gestaan *Pieter van Delft*, ter vergaderinge bekent maackende, dat den selve uijt seecker mineraal van Curacao gekomen ende hem weegene de Comp^{e}. ter handen gestelt, uijt eijgen curieusheijt een proefje seer goet ende fijn kooper (door den selven aan de vergaderinge vertoont ende overgeleevert), hadde getrocken, oordeelende dat het voorsz. mineraal omtrent de 10 pr. c^{to}. soude konnen renderen. Hetwelck voor notificatie, omme in tijden en wijlen op gelet te werden, aangenomen sijnde, soo is den voorsz. *van Delft*, bij provisie, voor deszelfs genoomen moeijte bedanckt."

Verg. van 20 Juni 1669. „Binnen gestaen *Pieter van Delft* sijnde een persoon, die seer goede kennisse van mineraalen ende bergwercken is hebbende, veclarende wel genegen te sijn omde Comp^{e}. op het eylandt Curacao eenigen dienst ontrent de gevonde mijne te doen, ende alsoo het werck van de voorsz. mijne wel noodigh eens naader sal dienen onderstaan te werden, zoo is goetgevonden, dat den voorsz *van Delft* naader over desselfs amploij derwaarts sal werden gesproocken, ende middelerwijle versoght eenige personen te ontbieden, die hij aldaar tot desselfs assistentie moght requireren."

Verg. van 1 Juli 1669. „Den Heere *van Beeck* ter vergaderinge voorgedraagen hebbende, dat Sijn Ed. aan *Redtlinckhuijsen*, berghwooght van hadde geschreven, dat hij derwaarts een mineraal scheijder, soecker ende bergwerker, soude willen schicken om naar Curacao versonden te werden, op voorgaande advijs, datter sodanige wel waaren, die derwaarts een toghtjen

souden willen doen. Soo is sijn Ed. naar voorgaande omvrage bedanckt ende versoght dan voorsz. Redtlinckhuijsen te willen versoecken aldaar met de voorsz. luijden te accordeeren".

Verg. van 8 Juli 1669. „Den Heere *van Beeck*, op den 28e passado aan den Berghwooght *Redtlinckhuijsen* om een mineraal scheijder, soecker ende berghwercker (als inde notulen van pmo. deeser genoteert staat) geschreven ende daarop van den 'selven een missive uijt Maastright, in dato den 2 deeser, tot antwoorde ende bericht bekomen ende aande vergaaderinge gecommuniceert hebbende, soo is Sijn Ed. voor de genoomen moeijten bedanckt ende naar voorgaande omvrage versoght ende geauthoriseert volgens de voorsz. missive de gerequireerde persoonen ten spoedighsten te ontbieden, ende den voorsz. berghvoogt te versoecken, met de selvige bevoorens haare passagie herwaarts als andersints, ten eersten doenlijck te te accordeeren."

Verg. van 2 October 1669. „Den Heere President ter vergaderinge gecommuniceert hebbende een missive van den berghvooght *Hugo Redlinckhuijsen*, geschreven aan Sijn Ed., ende gedateert tot Eswijle, den , dienende tot geleijde van een meester berghwercker ende nogh vier andere berghluijden, houdende advijs tot wat prijse alhier ontrent met de voorsz. berghwerckers soude konnen ende dienen geaccordeert te werden. Soo is naar gedaane propositie vanden heere President ende voorgaende omvrage, goetgevonden de voorsz. berghwerckers binnen te ontbieden, ende sijnde deselve respectivelijck aangenomen ijder op soodanige gagie als volght, namentlijck:

Willem Bus, uyt Bronswijcker Landt, meester berghwercker, tot *f* 50.— pr. maant; *Joost van Canselaar*, uyt Bronswijckerlandt; *Gerrit van Eijsch*, uijt 't landt Gulijken; *Frans Esser*, utsupra; *Arnold Gemmenigh*, van Gemmenigh uyt; *Cornelis*

Munster, ijder tot *f* 15.— p^r. maant ende vrije cost daarenbooven. Zullende devoiren gedaan werden, ten eijnde de voorsz. persoonen met het schip de Wildeman, in Texel zeijlreede leggende, naar Curaçao mogen vertrecken."

Verg. van 5 October 1669. Extraordinares vergaaderinge sijnde geleijt om de berghwerckers te expedieeren, die gedestineert sijn naar Curacao, is naar voorgaande omvrage goetgevonden deselve te gelasten nogh van deesen dagh naar het schip de Wildeman te vertrecken."

Verg. van 30 December 1669. „Is geleesen een missive van den heere *Joan Joachim Becker* uyt Munthen, den 11^n Decemb., dienende tot geleijde van eenige proeven van het Curacaosche mineraal." Dien heer daarvoor bedankt.

Verg. van 10 April 1670. „Is gelesen een missive van *Willem Busch*, meester berghwercker op het eylandt Curacao, van dato 26 Januarij, houdende advijs van de goede apparentie der mijne aldaar ende versoeckende, dat de instrumenten, bij hem alhier te maacken gestelt, moogen gesonden wierden. Waarop omvrage sijnde gedaan, soo is goetgevonden, dat de voorsz. instrumenten, soo se niet gesonden sijn, als nogh gesonden sullen werden."

Verg. van 11 Juni 1671. „*Willem Busch*, berghwercker, nu laast gekomen van het eijlandt Curacao, versoeckt affreeckeninge ende betalinge, 't welck in handen vande heeren Reeckenmeesters is gestelt."

62. Resolutiën der Kamer van Amsterdam, 1668-1671.

Uit Amsterdam alléen voeren in 1668 de volgende schepen naar Curaçao:

verg. van 8 Maart 1668. De Prins, schipper *Dirck Pietersz. Wittepaert*;

Verg. van 8 Maart 1668.	De St. Catharina	schipper	*M. Backer*;
„ „ 12 „ „	De Eenhoorn,	„	*Corn. Jacobsz*;
„ „ 15 „ „	?	„	*Francisco Ferony*;
„ „ 17 Mei „	?	„	*Jan Backer*;
„ „ 25 Juni „	?	„	*Jan Backer Pzn*;
„ „ 2 August. „	De Twee Gebroeders,		
„ „ 13 Sept. „	De Griffioen,		
„ „ 17 „ „	De Vreede,		
„ „ 17 Decemb. „	De Voorzichtigheid,		

63. Resolutiën der Staten Generaal.

Verg. van 14 Juni 1651. „Is ter vergaderinge gelesen de requeste van *Jan de Yllan*, eijgenaer ende proprietaris van seeckere colonie int eylandt van Curacao, volgens contract mette Bewinthebbers vande West Indo. Compagnie gemaeckt, versouckende brieven van voorschrijvens van Haer Ho: Mo: aen S. E. *Lucas Rodenburch*, vice-directeur vant voorsz. eijlandt, ende Pr. *Stuijvesant*, directeur van Nieu-Nederlandt . . . . . ."

Verg. van 9 Mei 1651. „Sijnde ter vergaderinge gelesen de requeste van *Joan de Ylam*, eijgenaer ende proprietaris van seeckere colonie int eijlandt van Curacao".

Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1668–1671.

Verg. van 18 July 1669. Vrije lieden, bekwaam om hun kost te verdienen, die zich naar Curaçao wenschen te begeven, zullen niet meer als voorheen, *f* 36.– maar slechts *f* 18.– voor transport en kostgeld aan de Compagnie betalen.

Wordt vergunning gegeven om naar Curaçao te vertrekken als vrije lieden aan:

Willem Juijst (30 Aug. 1668), later Secretaris.

Hans Fredericx (van Flensburgh), als commandeur op Bonaire (5 Mei 1670),

David Wilckes met vrouw en 1 kind, als kuiper der C°. (5 Mei 1670),

Daniel Geus, als boekhouder der C°. (12 Mei 1670),

Bartholomeus Tribier, als adsistent der C°. (12 Mei 1670),

Elias van Dalen met zijn moeder (29 October 1671).

Verg. van 5 September 1669. Wordt goed gevonden aan den nieuw benoemden directeur van Curaçao (*van Berlicum*) op te dragen: „te vernemen naar de gelegentheijt vande vrije luijden aldaar en op wat middel deselve haarluijden aldaar generen ende hoedanigh de Colonie op die plaatse best soude konnen voortgeset werden".

64. Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1671—1674.

Verg. van 23 Februari 1673. „Ter vergaderinge voorgedragen sijnde, dat haar alhier in deese stadt eenige hooghduijtsche huijsgesinnen voor tegenwoordigh waaren bevindende, die wel genegen souden sijn op aannelijcke conditien naar Curacao om het landt aldaar als vrije luijden te cultiveren, sigh te begeven. Soo sijn naar voorgaande omvrage de heeren commissarissen vandat district versoght ende gecommitteert, omme met de voorsz. luijden daarover eens te spreecken ende, de selvige daar toe genegen vindende, op raisonnable conditien met haar te accorderen".

Verg. van 13 Maart 1673. In deliberatie sijnde geleijt, soo sijn de heeren Commissarissen van Curacao versoght de bewuste hooghduijtse huijsgesinnen, die gepresenteert hebben ende genegen sijn op raisonnable conditien als coloniers naar Curacao te gaan, bekent te maacken dat, vermits de cleijnte van 't

tegenwoordigh aanleggende scheepje de Lieffde, deselvige nu niet wel derwaarts souden konnen vertrecken, maar haar voorgenomen reijse tot nader gelegentheijt van een grooter schip, als wanneer de gemelte heeren Commissarissen met de voorsz. coloniers in alle redelijckheijt sullen traghten te accorderen, dienen uijt te stellen ende te verschuijven".

(Ofschoon er in dit en het volgend jaar eenige groote schepen door de Kamer werden uitgerust, vindt men van bovengenoemde Duitsche koloniers geen gewag meer gemaakt).

65 Resolutiën der Kamer Amsterdam, 1668–1671.

Verg. van 9 Augustus 1668. *Jan Doncker* en *Jan van Ool*, kooplieden op Martinique en St. Christoffel hebben een courante rekening met de Compagnie.

Verg. van 12 Augustus 1669. Gelezen een missive van *Jan Doncker* op St. Christoffel.

Verg. van 23 September 1669. Ontvangen de missive van *Jan Doncker* van St. Christoffel, berichtende de toezending van 8461 lb. suiker en houdende eenige informatie's omtrent het eiland St. Eustatius.

Verg. van 11 November 1669. *Jan Doncker* van St. Christoffel stuurde aan de Cie. 19000 lb. suiker in betaling van de aldaar uit Curaçao aangebrachte slaven.

Verg. van 7 Juli 1669. Besloten een missive te schrijven aan *Jan Doncker* om generale afrekening te doen van zijn administratie over de Compagnie's effecten.

66. Resolutiën der Staten Generaal.

Verg. van 24 en 29 Juni 1673. Ten onrechte vermelden *Teenstra* en *Simons*, dat *Jan Doncker* in 1673 voor de tweede maal als directeur werd aangesteld.

In de commissie van *Jan Doncker* zeggen de Staten, dat zij tengevolge van het overlijden van den directeur *Dirck Otterinck* „wederom als directeur hebben aangesteld den persoon van *Jan Doncker*". Met deze uitdrukking „wederom aangesteld" — die ook in andere commissie's voorkomt — wordt echter bedoeld, dat andermaal in de vacature werd voorzien.

67. Memorialen, provinciale resolutien ende bijlagen van den Jare 1673; fol. 357, vlg. (Archief der Staten Generaal).

S'maendagh den 13ⁿ Martij 1673. Resolutie genomen bij den Heer Directeur & Raeden der Curacaose eijlanden.

Na gedaene prepositie van den Heere Directeur is bij den Ordinaris Raedt en geadsumeerdens goet gevonden ende gearresteert, alle de ingesetenen van dit eijlandt soo in Compagnie dienst als daerbuijten sijnde, beneffens de militaire persoonen aenstonts hier inde fortresse behoorlijck gewapent te doen verscheijnen, wt welcke de heer Directeur sal mogen verkiesen die geene, die bij hem g'oordeelt sullen werden capabel te wesen de jegenwoordigen aencomenden vijandt soo te voet als te paardt te resisteren, ende heeft Sr don *Franco. Lomelijn* geoffereert, wt het bootsvolck van sijne twee schepen de St. Cruijs en St. Carlus, te formeren een compagnie van seventich mannen, beneffens haere officieren, omme deselve daer ontrent te employeren in manieren ende soodanich als bevonden sal werden te behoren.

Is noch goet gevonden ende gearresteert alle de scheepen,

soo hier inde haven sijn, op een behoorlicke maniere soodanigh den Heer Directeur ende sijne Raedt sullen comen te resolveren, in postuer van deffentie te stellen, ende alles te werck te leggen met eenige andere cleene vaertuigen, 't geene int'attaqueren den vijant op dese haven de noodsaekelijckheijt eenichsints sal requireren.

Aldus gearresteert int' fort Amsterdam op Curaçao, den 13n Maert 1673, s'maendaghs de clocke twee uijren, ende was geteeckent, met verscheijde handen. *Jan Doncker*, *J. Jacobsz. Bruijn*, *Balthazar du Rieu*, *Frederick Frijlandt*, *Pieter Merckijs*, *Balthasar Beck*, *Jochem Claesen*, *Corns. Jacob Tot*, *Harmen Pietersz*, *Dirck Jans Clinckert*.

68. Als voren.

„Le Sieur *de Baas*, Gouverneur et Lieutenant General pour le Roy dans les Isles francoises de l' Amerique".

Nous faisons scauoir au Sr. *Otterinck* que nous desirons parler avecq l' Sr. *Doncker* et que s'yl y veut luy permettre de venir vers nous, il pourra aller et venir de Curassoll au camp et du camp à Curassol en toute sureté. Fait au camp, devant le fort de Curassol, ce 16e mars 1673. Estoit signé

De Baas.

et plus bas

Pr. Monseigneur.

69. Als voren.

„Le Sieur *de Baas*, Gouverneur & Lieutenant General pour le Roy dans les Isles francoises de l' Amerique".

Puis le Sr. *Otterinck* refuse d' envoyer vers nous le Sr. *Doncker* nous luy declarons qu' apres avoir pied a terre en

cette isle, nous en avons pris possession au nóm du Roy, et ainsy tout ce qui est dans la dite Isle, apartenant des a present a Sa Majesté, Nous luy sommons de nous remettre incessement la fortresse où il commande, a faute de quoy Nous luy faisons payer de son propre bien non seulement les ruynes des murailles, mais mesmes toutes les maisons du bourcq que seront en dommages par le canon ou destruyttes durant le siege.

Nous faisons scauoir en outre au dit Sr. *Otterinck* que s' yl nous oblige d' assieger et de prendre le fort où il est par la force des armes, nous ne luy fairons aucun quartier ny en sa personne, en sa famille, ny en ses biens, et que sy lors de la reduction du fort nous ne trouvons dedans de vyvres pour faire subsister les troupes du Roy trois mois, que toutes promesses seront nulles, et qu' il sera traitté comme s' il eust esté pris par assaut . . . . . . [1])

Nous declarons encore au dit Sieur *Otterinck* qu' il doibt faire sortir tous les francois quy sont dans le dit fort, sur a luy que s'il en retient quelcun par force, de subir la peine de mort que merittent tous les subiects du Roy qui seront trouez les armes a la main contre son service.

Et comme nous avons de la consideration pour la personne du dit Sr. *Otterinck* et pour ses interes particuliers, nous luy declarons que s' il nous met incessement en possession du fort de Curasou, sans nous obliger de le prendre par la force des armes, nous luy fairons en son particulier vn traittement avantageux et honnorable pour sa garnison.

Fait au Camp devant le fort de Curassol, ce 16e Mars 1673.

Signé: *de Baas.*

plus bas: par Monseigneur

du Clere".

---

1) Hier volgt een episode over *Pieter Constant.* Zie daarover later, onder Tobago, en No. 72.

70. Resolutiën der Kamer van Amsterdam, 1671-1674.

Verg. van 4 Juni 1674. „Binnen gestaen de huijsvrouw van *Willem de Bruyn*, versoeckende met haer man na het eijlant Curacao te mogen vertrecken. Waer op omvrage gedaen ende geconsidereert zijnde, dat den voorn. *de Bruijn*, volgens de missive vanden directeur *Jan Doncker*, in dato den 5 Julij des voorleden jaars, de eerste en principaelste oorsaecke is geweest van een dangereuse moeijte ende rebellie op het voorsz. eijlant, soo is het voorsz. versoeck geëxuseert".

Verg. van 7 Juni 1674. *Willem de Bruijn*, binnen gestaan, doet hetzelfde verzoek. Afgewezen.

71. Als Nos. 67, 68, 69.

Examen van twee persoonen, gevangenen van onse vijandt op dato 17n Martij 1673 door de ruijters in verseeckeringe genomen, te weeten:

Roelandt Cornelisz, geboortich van Brussel, ende heeft verclaert, dat is 't zeijl gegaen vant eijlandt St. Christoffel nu vijftien dagen geleden, in compagnie van ses a zeven schepen en de rest barcken tot achtien seijlen te samen int getall. De reijs herwaerts aenvordende geen scheepen off vaertuijgen in zee genomen. Een schip vande vloot, genaemt de cleyne Infante met eenige boekaniers is geweest aent eijlandt Bonnaire. Verclaert naer sijn beste weeten achtien hondert a twee duijsent opde geheele vloot geweest te sijn. Heeft niet cunnen weeten tot wat eijnde soodanige vloot is wtgerust geworden, ende indien noch veel gevangenen neffens hem gecreegen wierden, souden het seggen.

Verclaert d' officieren te sijn:

Monsr. *de Baas*, Generael,

Mons[r.] *St. Laurens*, Gouverneur van St. Christofel, en naer sijn meeninge noch een gouverneur met een arm, daer hij de naem niet aff en weten. [1])

De schepen gemonteert, het grootste met seventich stucken en dan noch vijff a ses schepen, gemonteert van sestien tot sevetien.

D' oorsaeck van sijn gevangenis is geweest, dat met sijn maet was wt gegaen om voor haer selver cost te beschuren ende verclaert alle bij troupen van ses, tien en twaelff persoonen het selve comen te doen.

Heeft noch verclaert niet te weeten, dat eenige bombas, granaten ofte eenige mortiers mede gebracht hebben om dese plaets met force t'attacqueren, anders niet als datt verstaen hadde, dat eenige stucken canon aen landt sullen gebracht werden om daermede dese fortresse te beschieten.

Marijn Leruqueu, geboortich van St. Christoffel, ter examen gestelt sijnde, is in alle deele met de verclaringh van *Roelandt Cornelis* over een gecomen, sonder vande selve te varieren.

Gedaen int fort Amsterdam op Curacao, datum als boven.

Examinatie van een persoon vande vijanden overgeloopen op heden, den 17[n] Martij. A[o]. 1673.

Geheten *de Reignant*, en lijmosijn van Bordeaux, heeft verclaert seven a acht maenden geleden hem begeven te hebben in dienst vant schip Le Bellecoeur voor cadet off soldaet, en daermede wt Franckrijck is geseijlt naer d' eijlanden. Verclaert wijders dat het voornemen is geweest Curacao in te nemen en van daer te gaen naer St. Domingo, en hetselve mede ingenomen hebbende, weder te keeren nae Vrancrijck. Verclaert het nette getall vande schepen en vaertuijgen niet te weeten, maer dat het grootste schip, genaemt Le Bellecoeur, is gemonteert met 64 stucken canon; de vice admirael, genaemt de

---

[1]) Dit was de gouverneur van Marie Galante.

groote Infante (die van haer wert gemist) met 38 stucken; de cleijne Infante met 36 stucken; de Goude Burgh met 24 stucken; de Saligiere met 14 a 15 stucken; 't schip La Fé met ses stucken en 4 bassen, en de resterende barcken met eenige cleene steene stucken.

Verclaert dat de vijant ordre hadde gegeven eenige stucken canon aen landt te brengen ende een mortier van meeninge waren te setten opde fortresse, om ons daermede te dwingen ende beschieten.

Verclaert d' armee vande vijant te bestaen hier te lande in twaelf hondert man, en dat op het groote schip noch sijn drie hondert vijftich matroosen en 14 soldaten, maer hoe sterck de andere soldaten noch van volck waeren, t' selvige niet te weten.

Gedaen int fort Amsterdam op Curacao, datum als boven.

Examinatie van een gevangen vanden vijandt, genaemt *Charles Tajeus*, van Bordeaux.

Verclaert drie weecken geleden van St. Christoffel vertrocken te sijn voor voluntaire in dienst van Sijne Ma^t. van Vrancrijck met het schip den Gouwe Burgh, in compagnie van noch seventien seijlen, soo kleen als groot, met intentie om het eijlandt Curaçao te attacqueren en te veroveren, sijnde gemonteert int geheel, soo matroosen als soldaten, twee duijsent mann, ondert commando vande naer volgende officieren, te weten:

Monsieur *de Baas*, Generael;

Monsieur *Laurens*, Gouverneur van St. Christoffel, Lieutenant Generaal vande armee;

Monsieur *Temerecourt*, Gouverneur van M^ie. Galande;

Monsieur *La Mote Helijn*, major;

Dirck van Drellenburgh, capiteijn van een Compagnie;

Francois Houdan, Idem;

Monsieur *Sallenave*, Idem;

Harmanus de Vos, sijn qualitijt onbekent.

72. Als voren.

In den brief van *de Baas* aan *Otterinck* komt omtrent dezen *Pieter Constant* de volgende episode voor (zie No. 67):

„Nous le sommons de plus de faire scauoir à S^r. *Pierre Constant* qu'on nous a dit estre dans le dit fort, que s'il n'en sort tout presentement en vertu de la permission que nous luy en accordons, nous luy fairons pendre, sans qu'il doive esperer aucune remission, attendu qu'il meritte chatiment pour les rayons qu'il scait, et que d' alleurs il n'est pas permis par les loix de la guere de se trouver deux fois de suitte dans de places attaqués par une mesme party. Et le dit *Constant*, ayont esté trouué dans l'Ysle de Tabago par les Anglois et estant presentement a Curasow, il doibt subir la peine de la loy, s'il n'accepte la greve que nous luy faisons de luy permettre de sortir et d'avoir la vie sauvée".

73. Brieven van de Kamer Amsterdam naar Amerika, 1675–1684.

Missive van 3 Augustus 1675. „Tis ons onsmakelijck geweest te verstaen den ongeluckigen aanslagh vande Capiteijnen *Erasmus* ende *Jurrian Aernouts* opt eijlant Granades, ende willen hopen, dat de voorn. capiteijnen met haer onderhorigh volck respective albereijts wederom aen Curaçao sullen sijn gecomen....".

74. Voor den in de Nederlandsche paardenrassen belangstellenden lezer vinde het volgende hier als curiosa een plaats.

Uit de missive's, dd. 17 December 1675 en 13 November 1676, van de Kamer van Amsterdam aan *Doncker*, blijkt, dat deze aan de bewindhebbers *François de Vicq*, regeerend schepen van Amsterdam, en *Gevard Hendrik ten Berge*, rentmeester der

stad Groningen, tevens aan *Pieter Schaap*, oud-schepen der stad Amsterdam en oud-bewindhebber der C°., acht Curaçaosche paarden stuurde, waaronder vier merries, die onder het geleide van *Jacobus Erkelens* alle behouden in Nederland aankwamen.

75. Brieven van de Kamer van Amsterdam naar Amerika, 1675—1684.

Miss. van 20 Maij 1679.

Erentfeste, Manhafte & ca.

Deze sal alleen dienen om UE. bekent te maecken, dat wij van wegens de Generale Geoctr^{e}. West Indische Compagnie aen *D^{s}. Nicolaas Verkuijl* hebben medegegeven een silver lampetkan en schotel, omme uijt name van deselve Compagnie aen UE. te werden verhantrijckt ende te dienen tot een pillegave voor UE. dogter, waer over de voorsz. Compagnie het peterschap heeft aengenomen, volgens resolutie vanden 10^{den} Septemb. 1678, en geresolveert, dat het kint uijt haren name ten doop sal werden gehouden, ende dat daer over uijt name als voren tot getuijgen sullen staen *Balthazar Beck*, Capiteyn-Luijtenant vande Burgerije op Curaçao, ende *Arent Wegman*, vaandrich aldaer. Wijders soo is oock d'intentie en ordre, dat het voorsz. kint sal werden genaemt *Maria Americana*, ter eere van Haer Hoogheijt de jegenwoordige Princesse van Orangie, ende tot gedagtenisse van de geboorte plaetse respective, zooals UE. uijt de voorsz. resolutie, waer van het extract hiernevens gaet, breder sult komen verneemen.

76. Resolutiën der Staten Generaal (West-Indische Zaken), 1671—1681.

In den „Articul-Brieff" der C°. komen voor:

Art. 4. Niemant en sal des Heeren naem ijdelijck misbruijcken mogen, 't sij met vloecken, sweren, blasphemien,

geckerijen ofte andersints opde boete van thien stuijvers ende arbitrale correctie, naer gelegentheijt vande lasteringen ende blasphemien, die geseijt ofte gesproken sullen sijn.

Art. 5. Alle degene, die haer absenteren als de dagelijcksche gebeden des morgens ende 's avonts gedaen worden ofte haer daar in niet reverentelijck en dragen, sullen verbeuren t'elckemale thien stuijvers, ten behoeve vanden provoost, off daer niet en is, ten behoeve vande armen.

Art. 36. Niemant vande dienaren vande Compagnie, van wat qualitijt die souden mogen wesen, vande meeste tot de minste, en sal vermogen eenige particuliere handelinge ofte negotie te doen.

Art. 96. Niemant sal sich vervorderen eenige dobbelsteenen, caertspelen & diergelijcke instrumenten van tuijsscherije binnen scheepsboort te brengen, maken ofte gebruijcken, op verbeurte 't elcken reijse van twintigh stuijvers, ende dat het gene daermede, ofte oock met wedden gewonnen is, sal worden gerestitueert ende van gener waerde wesen.

Art. 97. Die met droncken drincken, questien, ende disputen te moveren, andere te scheiden, ende injurien, moeijten, ende onlusten aenrechten te water ofte te lande, sullen daarover naer gelegentheijt van saken gemulcteert worden. Ende die pluck-haijrt, ofte met vuijsten slaet, sal drie dagen te water ende te broot in de ijsers gesteit; ende die een mes treckt om een ander te quetsen, sal met een mes door sijn handt aende mast genagelt worden, tot soo langh hij 't selve door treckt, ende ijmant quetsende, sal gekielhaelt worden, verbeurende niettemin ses maenden gage.

Art. 98. Ende soo wie ijemandt doodet, sal met den doode levendigh overboort geworpen werden, ende alle sijne maent- ende buijtgelden verbeuren.

77. Documenten Rakende Den Directeur *Liebergen* & Eyland Curaçao.

„Wij ondergeschreven alle van de Jootse natie verclaren endè attesteeren bij desen onse onderteeckeninge waer ende waarachtigh te sijn, dat wij naer genoomen resolutie inde vergaderinge van onse kerk ofte Synagoge den heer directeur *Nicolas van Liebergen* eenige dagen na sijn Ed. voorstellinge alhier sonder in de Juijste tijt achterhaelt te willen wesen door onse gedeputeerden begroet ende bejegent hebben met een Regaal van een Lampet Schootel, beneffens een Lampet, sijnde silver wegende beijde omtrent 13 marq. Sijn Ed. na voor gaende refuijs persuadeerende het selve regaal te willen aennemen, vermits het hier bij onse Natie altijt de gewoonte is geweest, aen een nieuw gestelde directeur ofte gouverneur in dier voegen haere Salutatie te offereren alleenlijck om ons alsoo in des selfs gunste en vrintschap gerecommandeert te hebben, Considererende het selve te wesen onse schuldige plicht ende eerbiedigheijt sonder meer, dienvolgende verclaerende ende attesteerende, dat wij in geender hande manieren hebben gesolliciteert veel minder oock van den welgemelte heer becoomen of ter saacke voorsz. vercregen eenige saecken ofte dingen, die wij van Sijn Ed. Praedecesseurs omtrent onse handelinge niet al te vooren souden gehadt hebben ende specialijcken niet eenige het minste Consent en pouvoir omme met de Indianen ende naturellen van dit Landt te mogen handelen ende negotieeren declarerende over sulcx voor de oprechte waerheijt dat al sulcke beschuldiginge van wie die selue oock souden mogen voortkomen zijn leugenachtigh. puur valsch. en verdicht. Twelcke wij des noots en daar toe versocht sijnde te vreden sijn, ende presenteeren met solemnele Eede te bevestigen. Toirconde deses geteeckent in Willemstadt op Curaçao den 39 October 1680.

Deze verklaring was onderteekend door den rabbijn *Josseyahu Pardo* en door *Daniel Aboab*, terwijl een gelijkluidende ver-

klaring, doch in het Portugeesch gesteld, werd onderteekend door *Elias de Crasto, David Abendana, David Carilho, Josua Emriquez, Isaque de Marchena, Mordechay Emriquez en Ishac Parera.*

78. Extract uit: **„Journaal of Dagh Register** van het-geene mij ondergeschr. is gepasseert in mijn Laaste Voijagie van Curacao naer de Kuste van Cartagena etc[a]. Anno 1699. (Lias West-Indië).

„Op de Middagh soo sat ick in mijn Cayuijt en schreef naer Curaçao alsoo ick van meninge was, om de Barq de Content, Schipper *Pieter Hardenbroek* daghs daerna naer Curaçao te depecheeren, soo kommen onse Matroosen mij seggen, datter een groote Canoa met gewapende soldaten aen ons Boort quam. Ick quam op Deck, en soo als sij aan Boort quamen, so sprongen de Soldaten met haer Geweer over. Ick vraegde haer wat sulx beduijde, soo sprack een heer uijt de Canoa, of deese Bergantijn niet was toebehoorende aen Cap[n]. *Philippo Henriquez* en of hij niet aen Boort was. Ick siende dat sij mij niet en kende, antwoorde haer dat den Bergantijn van *Philippo Henriquez* was, dogh dat hij, *Philippo Henriques*, naer de Stadt was gegaen. Sij repliceerde mij dies aengaende en vraegden mij, wanneer *Philippo Henrix* en met wie hij aen Lant gegaen was, soo antwoorde ick haer, dat hij Middagh.... van de andere Vaertuijgen naer de Stat was gegaen, & versoght dien Heer, dat Sijn E. mijn wilde seggen, wat sij van den voorsz. *Philippo Henrix* wilde hebben, waerop sij mijn antwoorden, dat zij hem mondeling diende of wilde spreeken, en sij raetslaegden met malkanderen, wat sij souden doen, de Soldaten naer dat se onse Matrosen haer Kost hadden gebeneficeert, sprongen eenige wederom in haer Canoa, ick meende dat sij wilde vertrecken, & denkende, dat ick haer daer leggende binnen haer Scheepen, niet con ontgaen, soo resolveerde ick, mij aen die Heeren bekent te maeken

alsoo ick niet konde bedenken, sij eenige de minste Reeden hadden om mij Quaet t' doen, waer haer wederom seer civiel affraegde of sij mij niet en konde seggen, wat sij van *Philippo Hendrix* wilde hebben & wederom tot Antwoort gekreegen hebbe, dat sij de Persoon selfs diende te spreeken, soo resolveerde ick mij aen haer bekent te maken. & soo sijde ick haer, Heere ick ben de Persoon, mijn Naeme is *Philippo Henrix*, Soo haest als ick deese Woorden hadde gesprooken, soo quam van onder deesen vande Canoa een Heer van ontrent sestig à seeventigh Jaeren met een dunne Tientje in sijn hand en zijde mij Leevert U gevangen aen d' Heijlige Inquisitie..........

Ick kleede mij aen, en soo versoght ick aent Volck van mijn Bergantijn, dat zij opt spoedighste hiervan Kennisse soude geven aen den Ed^{e}. Heer *Bernagie* Gouverneur van de Eijlanden van Curaçao, en aen mijn vrinden aldaer, en soo wierd ick naer de Stadt Cartagena gebraght, daeraen komende trad ick in een Koets beneffens den oude Heer Fiscael ende Notaris van de Inquisitie, en reed eenige straeten door, en wierdt soo gebraght, in de Gevangenisse vande Inquisitie, daer leeverde den Heer Fiscael, mij over aen een ander Notarius, die mij afvraegde naer mijn Naem, Religie en Geboorte Plaets, waer op ick antwoorde, dat besneede zijnde door mijn Ouders was genaemt *Jacob Zoon*, van *Mordechaij Senior*, en naerdat ick in de Negotie was gecomen, ick mijn Groodtvader Naem hat altoos gebruijckt te weeten *Philippo Henrix* waermeede overal bekent was, dat ick Joodt van Religie was, gelijck mijn Ouders meede geweest waeren, soo als sij konden sien bij een Attestatie (die bij mijn had) gepasseerd en beëdight, voorde Heeren Burgermeesters der Stadt Amsterdam, alwaer ick van gebooren was, en dat ick de Hoogmogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, en Zijn Conincklijke Magestijdt van Groot-Bretagne als Stadthouder Generael als haer onderdaen zijnde hadde gedient voor Captn. in de laetste Oorlogh............

w.g. *Philip Henrix.*

Protocol 1722. (Curaçaosch Archief, akten van notaris *Willem Heldewier.*)

Uit een in dit deel voorkomend paspoort (na n°. 1827), gegeven aan *David Senior*, blijkt dat deze den 7[en] Mei 1664 te Amsterdam was geboren en den 14[en] dierzelfde maand aldaar werd besneden; dat hij op Curaçao factoor was „del asiento de Introduccion de Negros door de Compagnie van Guinée gelegen in het domein van den Koning van Portugal" en dat zoowel hij als zijn broeder Cap[n]. D[n]. *Phelipe Henriquez* Zijner Katholieke Majesteit meermalen gediend hadden.

79. Brieven der Kamer van Amsterdam naar Amerika.

Dd. 3 Augustus 1693. „Het is van allen tijden af geweest de intentie en serieuse meijninge vande Comp., dat den handel der slaven soude sijn en blijven eijgen aande Comp., sonder dat ijmandt wie hij soude mogen sijn buiten de Comp., hij sij ingesetene of vremde sulcx op eenige wijze of pretexten soude mogen ondernemen".

Dd. 29 November 1721. „Wij gelasten UE. verders dog alle Lorrendraijers te weeren, en deselve op geenerhande wijze te gedogen en kunnen UEd. verseekeren, dat ingevalle wij verneemen, dat UE. de orders in dese vervat, niet exactelijk nakomt wij daar over aen UE. onse hoogste indignatie betoonen en UE. aenstonds zullen thuijs roepen".

(Lorrendraaiers of enterloopers waren smokkelaars van slaven. Bovenstaand schrijven was gericht aan *Jacobus Stevens*, commandeur op St. Eustatuis.)

80. Secrete brieven en papieren van Curaçao, 1680–1689.

Onder dd. 18 Oct. 1689 schrijft *Kerckrinck* over dezen *van Oldenburg* als volgt:

„Nu niet veele daaghen geleden, als wanneer een soldaat

begraaven wiert, rescontreerde hij de soldaten int wederom coomen, en waaren alsdoen eenighe van haer, die de snaphanen nogh niet afgeschooten waaren, die zij onder weghen losten, hij daer op vlught van gelit tot gelit en slaet haer lustigh met de Rottingh af, jae een van haer die hem misschien een woort hadt laten ontvallen, laet hij int gadt brengen, en armen en voeten inde ijsers cluijsteren of het de grootste moordenaar van de Werelt was geweest, en sulcx alles sonder mij eenighe kennisse daervan te geven.

Verscheijde diergelijcke uijtspoorigheden meer vallen alle daagen voor, maer het papier agte ick te goet om het langer met soodanighe vuijligheden te becladden, en connen UEd. Achtbaerheden uijt dese staaltjes genoeghsaem sien, wat voor een persoon het is, en wenste ick van gantscher herten UEd. Achtbaerheden mij van desen Geck geliefden te ontslaen, want waerlijck dit soo niet langhe duuren can, hebbende ick hier moeijelijckheden, en occupatien genoegh, sonder dat ick alle daaghen van hem moet gequelt sijn, het heeft hier vrij wat ordentlijcker onder de militie toegegaen, eer hij sijn voeten hier opt' land geset heeft, daar van UEd. Achtbaerheden mooghen verseeckert sijn."

Brieven van de Kamer Amsterdam naar Amerika, 1689–1694.

Dd. 12 Januari 1689. De Kamer geeft aan *Kerckrinck* kennis van de slechte rapporten, die zij over het leven van *van Oldenburg* in het moederland heeft ontvangen.

Dd. 10 Mei 1690. Kennisgeving van vervanging van *van Oldenburg* door *Pieter Pottey*, „een man van goede geboorte en die nooit getoont heeft, in welk rencontre hij ook moge zijn geweest, dat hij eenigsints gedegenereerd is van zijn voorouders, die altijd brave krijgslieden zijn geweest".

81. Protocol, 1754. (Curaçaosch archief).

Eed voor hen, die zich op Aruba wilden vestigen.

„Gij, *N. N.*, zweert:

1. Dat gij, op Aruba komende, U zult gedragen als een getrouw opgezetene, den Commandeur in alles zult gehoorzamen en met en benevens de andere bewoners des Edele Compagnie's werk zult helpen doen en de waterputten helpen schoonmaken; dat gij in geenerlei maniere eenige negotie aldaar wilt doen en aan niemand iets verkoopen of van vreemdelingen iets inkoopen en dat, als U iets dergelijks voorkomt, door anderen gedaan, gij zulks aanstonds aan den Commandeur zult waarschuwen. insgelijks als gij iets zoudt te weten komen, dat iemand iets tegen het eiland zou willen ondernemen; dat de gronden aan U precario vergund, door U zullen bebouwd worden, maar dat gij dezelve niet zult veralineeren of aan anderen transporteeren of verkoopen, wel door Uwe nakomelingen laten bewonen, bebouwen en het genot daarvan (laten) hebben, doch met hetzelfde verband om die niet aan iemand anders te mogen transporteeren of verkoopen, maar dat het land bij uitsterving weder aan de Edele Compagnie zal vervallen.

2. Gij zult aldaar buiten weten en consent van den Commandeur geene coralen van vee vermogen te houden.

3. En zoo gij dit niet in allen deelen nakomt, zoo zal de Commandeur vermogen van U de vergunde landerijen zonder verdere formaliteiten af te nemen en U van het eiland te verzenden."

(Vorenstaande eed werd 17 Juni 1754 afgelegd door *Mozes van Salomon Levy Maduro.*)

82. Resolutien der Kamer van Amsterdam, 1671—1674.

Verg. 12 Januari 1673. „Ter vergaderinge voorgedragen sijnde, dat D[s]. *Philippus Speght*, predicant op Curaçao volgens

d' advijsen vandaar gekomen ende de rapporten daarvan werdende gedaan, met allerhande soort van coopmanschappen, ende specialijk met het verkoopen van bier, wijn ende brandewijn selffs 't sijnen huijse, sigh was bemoeijende, ende daarbij geconsidereert sijnde, dat den directeur *Otterinck*, in een speciale missive, van dato den .... jongstleeden, over de inpertinente bejegeningen vanden voorsz. predicant aan sijn persoon gedaan was clagende hoewel den selven volgens een missive vanden gemelten directeur, van dato den 26 Julij daaraanvolgende, hem wederom wat civielder was instellende: Soo is op alles gedelibereert zijnde naar voorgaande omvrage goetgevonden, dat den voorsz. predicant bij eene missive het miscontentement deser vergaderinge desaangaande in civiele termen bekent gemaackt, ende serieuselijck tot weghneminge van alle ergenissen, tot desselfs devoir vermaant sal werden".

83. Brieven der Kamer van Amsterdam, 1689—1694.

Toen in 1694 op Curaçao vier slaven waren veroordeeld, één om te worden opgehangen, één om de rechterhand te worden afgekapt en twee om met den strop om den hals onder de galg te staan, gaf de Kamer aan gouverneur en raden in zake het afkappen der rechterhand in overweging „dat gevouglijcker „eene andere straffe soude hebben konnen geinfligeert geweest „sijn, niet omdat die straffe niet geproportioneert soude wesen „na het begane delict, maar omdat een slaaff daardoor geheel „onnut gemaakt wort totten dienst, waarom men die enckelijk „heeft, ende alsoo blijft eene belastinge om denselve te onderhouden". (Brief van 24 Dec. 1694. Zulk een gedachtengang op Kerstavond!)

84. Brieven der X naar Amerika, 1687—1690.

Dd. 30 Nov. 1690. „Als wij geremarcqueert hebben UE.

periode is de missive van 15 April rakende de Roomse geestlijckheijt op Curaçao, ende dat sigh die in 't publicq vertoont met de klederen van haare ordres, so is het ons in t' eerst vremt voor gekomen, als die te voren daar af geen kennisse hebben gehadt ende souden wij oock noit van advis zijn geweest selfs gedurende de Contracten (1) dat sodanige Papen, met haare habiten sigh op Curaçao souden hebben mogen onthouden het is wat anders dat een Paap in sijn geestlijck habit op een Spaans schip varende of getransporteert werdende vande eene plaats opde andere, in de haven van Curaçao op so een schip is, maar aan Landt is het selve geensints te tolereren gelijck het hier telande niet toegelaten werdt, selfs niet bij de suitte van Ministers van andere Princen van de Catholijcque Religie zijnde sodat UE. die Papen op Curaçao moet doen verkleden, of vandaar laten vertrecken met de eerste gelegentheijt om die aanstoot ten spoedigste te weeren".

85. Notulen van Besoignes, 1655–1659.

Verg. van 12 Sept. 1659. De Presideerende Kamer van Amsterdam hecht hare goedkeuring aan de „Vrijheden ende exemptien, door de Bewinthebberen vande geoctroijeerde West-Indische Comp. ter vergaderinge vande XIXe geaccordeert ende toegestaen aen *David Nassy* ende medestanders, als patroon ofte patroonen van een colonie op 't eijlant Caijana ofte andere plaetsen aende Wilde Cust van West-Indiën bij haer op te rechten".

Art. 7 dezer Vrijheden luidde:

„Oock zullen de Jooden genieten sodanige vrijhijt van conscientie met publijcque exercitie; Cinagoge & schoolen, gelijck bij henluijden gebruijckelick is in de Stad van Amsterdam, volgens de Leere van hunne ouderlingen, sonder eenige verhinderinge,

1) Bedoeld zijn de assiente's omtrent den slaveninvoer.

soo int district van dese colonie, als in alle andere plaatsen van onse domijnen, ende dat met alle exemptien ende vrijheden die onse ingeboorenen burgers genieten, want wij henluijden voor soodanigen houden. Ende den voorn. patroon ende zijne medestanders sullen gehouden zijn te confereeren deselve vrijheijt van concientie onder alle hunne coloniers, van wat natie deselve soude mogen zijn, ende dat met die selve exercitie ende publijcque oeffeninge vande gereformeerde religie, als hier te lande is geschiedende".

Brieven der Kamer van Amsterdam naar Amerika.

Aan *van Beek*, dd. 5 Nov. 1701. „Dewijle wij van ter sijden berigt sijn geworden, dat die vande Joodsche Natie op het eijlant Curaçao, dewelcke altijd de vrijheit en privilegie gehad hebben haar te gouverneren en leven na haar Wet gelijk hier te lande, in 't houden van hare Sabatten, feestdagen als anders, althans daarinne souden worden geturbeert, ende datmen haar die privilegie soude tragten te ontnemen, ende alsoo sulcx strecken soude tot merckelijken nadeele vande Commercie ende bevolkinge van 't voorsz. eijland, hebben wij nodigh geagt V.E. bij desen aan te schrijven ende serieuselijck te recommanderen die voorsieninge te doen ende soodanigen ordre te beramen, dat die van voorsz. joodsche natie aldaar bij hun vorige vrijheit en privilegie haer vergunt, werden gelaten, ende desen tot geen anderen eijnde sijnde dienende sullen hiermede" (volgt onderteekening en datum.)

86. Brieven en Papieren van Curaçao, 1700–1713.

Brief, dd. 11 April 1705, van gouverneur *Beck* aan de X. „Edele Erntfeste Groot Agtb. Wijse Voorsinige en Seer Discreete Heeren.

De Heeren Bewinthebberen van de Generale
Geoctrojeerde West Indische Compagnie ter
Vergaderinge van de Thienen.

Mijn Heeren,

Na 't vertreck van d' laaste schepen na 't patria voorgevallen den 23 Augustij anno passado overdagt hebbende 't gene mij ten dienste van VEd: Groot Achtbare alhier te doen stonde, hebben mij te lantwaart begeven tot het besigtigen en visiteeren van des Ed: Compag: respective plantagien ende vee coralen, met den gevolge en aancleven van dien, en om daar van te maaken een inventaris zoo regulier & volkomen als doenlijck soude konnen weesen, 't welck dan gedaan en geffectueert geworden sijnde, hebbe tot mijn verwonderinge & leetwesen bevonden de voorsz: plantagien en vee coralen uijtermaaten vervallen en slegt gestelt, de indigo backen en beschadigt, ontramponeert en onbequaam tot eenigh gebruijk, het vee van schapen & gijten sodanigh uijtgeslagt, en seer van moederschaapen ontbloot, sulcx dat niet een eenigen bequaam hamel voor mijn misnagie daar uijt gevonden soude kunnen werden, so danigh ook de paarden, waar van de merrien sijn afgereden en daar door veroorsaakt, dat deselve geen aanqueeck konde hebben, maar ten eenenmael meesten verminderen, ende eijndelijck soo wel als de schaapen & gijten coralen ten ondergang geraaken, sijnde 't gene voorsz: ten aansien van des Ed: Compag: plantagien niet wel te herstellen, ten aansien bevinde veele & wel de meeste van de daarop sijnde negros slaven out en afgeslooft, ende hare kinderen, door den bank crioolen genaamt, inde voorgaande directie vercogt, door 't welcke dito plantagien niet gecultiveert nog instaat gehouden hebben knnnen werden & VEd^e: Groot Achtbare het cleen getal van haar vee alhier uijt de inventaris hier nevens gaande onder L^a. F. ge-

lievende te sien, sullen vervolgens ook wel kunnen apprehenderen, dat het groot & cleen vee, op de eijlanden Bonaijre & Aruba door soo een quade directie & administratie (waar in blijckt dat men maer voor sijn tijd heeft gesorgt het mogt daar na gaan soo het wilde) van gelijke geen klijne schade & verminderinge heeft geleden, en dat wat sorge en neerstighijt bij mij wert aangewent & te werck gestelt, om de aanqueeck van dien op den ouden voet te brengen, ende alles weder te herstellen, evenwel veel verloop van tijt daartoe vereijscht sal werden, immers voor & al eer daaruijt voor het guarnisoen sal kunnen werden geslagt, en tot dit quaat niet wijnigh gecontritueert hebbende, dat den Heer *van Beeck* bij conniventie ofte andersints aan vele particulieren heeft toegelaten, haare respective plantagien, in preiuditien van des Ed: Compag: plantagien ende vee coralen, met het innemen van veel lant uijttebrijden & te vergroten, in 't particulier sijn eijgen swager *Floris van Taarlingh*, die hebbende een plantagie beneden waarts omtrent des Ed: Compag: plantage gen^t^. Lelienbergh tot merckelijck nadeel van deselve veel land daarom heen sigh hadde toegeijgent, en ingecerkt, soo hebbe daar in al eenig rederes gemaakt met intentie om daarmede te continueeren, ende de H^r^: *van Taarling* het ingenomen land wederom doen ontruijmen en quiteeren, opdat VEd: Groot Agtbare groot en cleen beestiaal opnieuw een goede wijde mogte erlangen, vet werden en aanteelen, en opdat sulcx en 't gene verder vereijst wert, op de eijlanden Bonaijre en Aruba van derselver Commandeurs, promt en na behoren geobserveert, en geeffectueert magh werden, hebbe een ijder van haar in uijtdrukkelijke & serieuse termen geschreven alsmede gerecommandeert sijn ampt en pligt in alles na te komen en op te volgen, met belofte daar in volvoldoende, dat een ijder sijn tractament en gagie vergroot soude werden 't welck dan ook conform VEd: Groot Agtb: ordre aan mij gegeven van intentie ben te doen, vermits alrede die belofte soo veel uijtgewerckt hebben dat dito Commandeurs mij

eenige cabriete vellen hebben laten toekomen, die VEd: Groot Achtbare nu onder anderen hare effecten als per factuure werden toegesonden, welcke mijn predecesseur voor deese tot sijn prive voordeel geconverteert heeft gehad. en gelijck de factoren van des Ed: Compag: plantagien ende vee coralen niet sal nalaten te animeren om haar pligt mede te oeffenen. en alles tot de culture en herstellinge van dien aan te wenden, wat haar doenlijck wesen sal.

Alsoo mogen VEd: Groot Achtbaren haar ook versekert houden, dat niet alleen haar maar ook alle verdere soo hooge als lage Compagnies bediende onder mijn directie sal obligeren en constringeeren haar devoir & schuldige pligt optevolgen en natekomen. en dat de pecceerende ofte nalatige na verdienste gecorrigeert & gemulcteert sullen werden.

Maar soo als mij in gedagten quam, dat door den ouderdom, en het kleen getal van negrosslaven, zoo op des Ed: Compagnies plantagien ende vee coralen. op deese plaatse, als op die vant Eijland Bonaire tot derselver herstellinge & cultuure geen genoegsaame en kragtdadige arbijt gedaan soude kunnen werden, soo is mijn ook te binnen gekomen, dat d' batterijen, muragien, en andere werken van dese fortresse alleen waaren gemaakt van brosse kalksteen gelijt in modder alhier genaamt clij- die gantsch geen clevende kragt & heeft maar ten eenemaal droog werdende in stof verandert, soo dat bij een attacque der vijanden, die met groff canon daar op schietende aanstonts daar neder soude vallen. ende menschen bloot doen staan, dat 't sedert wijnig jaaren het getal van de opgesetenen hier seer sterck toegenomen sijnde, de Stad hoe digt betimmert bevonden werd van te wijnigh huijsen en woninge versien te sijn, om soo veel menschen die dagelijcks nog staan te vermederen na behoren te kunnen logeeren, invoegen ten dien aansien hoog noodigh is, meerder ruijmte voor een groter getal huijsen & wooningen te maaken, dat het selve niet anders kunnende geschieden als met de stad uijt te leggen, sulcx egter gedaan behoorde te

werden sonder de oude muragien en fortificatien aff te breecken. en sonder dat het nieuwe werck het oude incommodeerde off hinderde maar eerder versterckt en defensiver maakte, en ijndelijck dat dit alles moeste uijtgevonden werden. niet alleen sonder de Ed: Comp: ende de opgesetenen in deesen tijd genoegsaam belast sijnde met eenige oncosten te belaaden, nemaar om in tegendeel VEd: Groot Achtbaare daarbij te doen profiteeren een goede somme gelts ende soo veel negros slaaven als sij tot de culture van haar plantagien & vee coralen soo hier als op Bonaijre voor eerst van nooden soude hebben hier over dan met de twee Heeren Commissarissen en andere luijden hun des verstaande nu & dan geconsuleert en gedelibereert hebbende is bij provisie uijt en goet gevonden, dat op 't Steene pad ofte oostkant deser fortresse & stad van de batterije genaamt Schrickenburgh heel na de zeekant toe, een niewe met behoorlijke werken van steen gelegt in kalk gemaakt en getrocken soude werden, waardoor het kerckhoff daar men dus lang de dooden heeft begraven daar binnen soude koomen, en het selve verplaatst werden aan de oversijde van de haven tot het welcke een bequame pont om sonder prijkel & gemackkelijker over te kunnen vaaren, mits daar voor een redelijcke vragt betalende gemaakt diende te sijn, en alsoo weggenomen den stanck die men anders vande doode lichamen bovenswints leggende onderworpen is, dat als dan een goede plijn en vlackte bevonden werdende op het selve, en ook in de stad voor aan op d' Heerestraat bij de haven soo veel erven soude kunnen werden uijtgedeelt & vercogt, dat VEd: Groot Achtbare na onse uijtrekeninge boven een hondert en vijftigh negros slaven uijt het provenu van dien te vinden nogh wel veertigh duijsent stucken van agten alle oncosten affgetrocken en betaalt souden koomen te trecken ende sulcx ten minsten binnen de tijt van ses jaaren soo niet eerder welck incoomen tot groot soulaas ende restauratie van veele gedaane oncosten des Ed: Compagnies souden kunnen strecken..."

87. Aan de in het Eerste Jaarverslag (blz. 113) opgenomen notulen van den Raad betreffende deze gebeurtenis kunnen nog de volgende documenten worden toegevoegd, berustende in het Rijksarchief te 's Hage onder **„Brieven en Papieren van Curaçao aan de X, 1713–1714".**

1. Brief van *Cassart* aan *van Collen.*

Monsieur,

J'ay esté blessé dans la premiere attaque que jay faitte dans votre Isle. Monsieur *de Bandeville* a pris le commandement des trouppes. Il me marque de son camp la réponse que vous auez faitte a sa sommation. Je luy donne ordre de bombarder nuit et jour en attendant que je me rende moy mesme au Camp avec quatre Batteaux filibustres qui viennent d'arriver. Vous pouvez compter que je feray le siege dans touttes les formes de votre ville si vous ne prenez une partie raisonnable. s'est à dire de couvenir d'une contribution que vous nous remettrez comptant entre les mains.

J'ay l'honneur d'estre très parfaitement

Votre très humble et très obéiss[t]. serviteur

Cassart.

A Boid du Temeraire
le 26e feur. 1713.

2. Brief van *van Collen* aan *Cassart.*

Mijnheer

VE. Eerste missive van den 26 deeser hebbe wel ontfangen en sustineeren deselve gants onnodig te weezen dewijl wij UE sentiment en voornemen wel hebbe gesien en soo voort varende sullen wij UE bombardeering bij nagt en bij dag met onse redelijke Contributie die reets op onse batterijen geplant is Contant beantwoorden

sonder dat hier anders Iets ten besten is protesteeren als nog van alle goede advertentie UE bevoorens gegeeven.

Verblijve met alle respect

Actum in't fort Amst.^{m} den 27 february a 1713 des namiddags.

VED dienaar
Jeremias van Collen.

3. Brief van *Cassart* aan *van Collen.*

A Boid du téмeraire le 27 feurier 1713.

Monsieur

J'ay crû que la disposition des batteries qu'on a fait des mortiers, vous aurait porté a convenir d'une contribution. Je fais partir le reste de tout cequi est nécessaire pour faire le siege de vôtre ville en forme et l'attaquer le plus vigoureusement qu'il me sera possible, si à la reception de la presente vous ne convenez d'une contribution raisonnable. J'ay l'honneur d'estre

Monsieur
Votre très humble serviteur
Cassart.

Monsieur
Monsieur *van Collen.*

4. Idem.

A la Rade de S^{t}. Croix
le premier Mars 1713.

Monsieur

J'ay donné ordre a Monsieur *de Bandeville* de convenir avec vous d'une contribution raisonnable. Vous pouvez traitter auec luy, j'approuveray tout cequ'yl fera en cette occasion. Je partiray demain dans une fregatte pour m'aprocher de la ville. S'il y a quelque difficulté je seray plus à portée d'y pourvoir et de ratiffier ce dont vous conviendrez auec M^{r}. *de Bandeville.*

J'ay l'honneur d'estre entierement

Votre très humble et très obéissant serviteur
Cassart.

Monsieur *van Collen.*

5. De voorwaarden der brandschatting waren de volgende:

De contributie was te betalen in geld, koopwaren en slaven, de twee laatste te taxeeren door 4 deskundigen, van wie 2 door *van Collen* en 2 door *de Bandeville* zouden worden benoemd.

De contributie moest binnen 15 dagen in haar geheel voldaan zijn en terstond na betaling zou de Fransche vloot vertrekken. *Van Collen* was gehouden de Franschen gedurende hun verblijf op het eiland te voorzien van slachtvee. De gevangenen zouden uitgeleverd worden. Voor het vervoer der koopwaren naar de Fransche schepen moesten door de onzen vaartuigen beschikbaar worden gesteld. De tot de Franschen overgeloopen slaven zouden den eigenaars worden teruggegeven onder voorwaarde dat hun geen straf werd opgelegd. En het slotartikel luidde:

„La contribution qu'on donne pour l'Isle de Curaçao et ses dependances sera nulle et restituée en cas que l'on y soit obligé conformement aux traittés de truce ou de paix qu'yl poura y avoir entre la france et la hollande, et pour cet effet il sera remis entre les mains de Mr. le Gouverneur deux officiers du Roy pour ostages, et le remboursement sera fait en cas qu'on y soit obligé en lettres d'échange tirées de france payables en hollande."

6. Uit de onder deze stukken voorkomende verklaringen der Co's chirurgijns blijkt dat door hen werden behandeld 10 gekwetste Franschen, 9 negers en 2 mulatten, terwijl zij 9 verwonden der onzen behandelden.

7. Taxatie gemaakt bij ons onderget: door den Ed: Heer Directeur en Raaden deeser Eijlanden daartoe gecommitteert volgens haar Ed: Agtb: Resolutie ende Instructie dato 6 Maart deeses jaars omme daar uijt te vinden de... van een Hondert en Vijftien duijsent stucken van

Agten als meede de gedane oncosten te saamen een Somma van een hondert en Vijftig duijsent stucken van Agten tot lasten als hier onder gespecifeert ende uijtgedrukt. 1)

d'Ed: Gesctr: West Ind: Comp: met de 2 scheepen gent. de Adrichem Capt. *Cornelis van de Weetering* de St. Claara Capt. *Jan Joris Strijt*, present in deese haaven, en verders alle ap en dependentie soo deselve op dit Eijlant mogten hebben, en dat de provisie soo d'Ed: Comp: aen de burgers Extra moghte geleevert hebben, sullen aftrecken, ende daartegens wederom vergoeden alle t'geene van de burgers aan haar E. ofte desselfs Guarnisoen en fortresse geleevert is	Ps.	12,000.—
d'Ed Hr: directeur *Jeremias van Collen*. . . .	„	3,600.—
Willem Meyer	„	3,600.—
d'Hr: *Willem de Bij*	„	300.—
d'Hr: *R: L: Horst*	„	90.—
d'Hr: *Willem Kerckrink*	„	1,800.—
d'Hr: *Laurens van Bambergen* 2)	„	480.—
Juffr: *Helena van Liebergen*	„	60.—
Mevr: de Wed: van d'Hr: *Jacob Bek* soo voor haar parte in de erfenisse van Mevr: *Kerckrink* Zaalgr: als haar E. effecten alhier op dit Eijlant als meede voor de kinderen van d'Hr: *Jacob Bek* Zaalgr:	„	2,000.—
Hans Willemsz. van Kinswilder soo van sijn effecten als erfenisse van wijlen dn. *Nicolas Verkuijl*	„	3,600.—
Manuel Alvares Corea waar onder meede begreepen de bergantijn De Hoop, Capt. *Swart* met desselfs Cargasoen sijn E. aengaende. .	„	3,600.—
	Ps.	31,130.—

1) Ik neem deze taxatie op als voor den Curaçaonaar zeker niet van belang ontbloot.

2) Vorenstaanden waren de leden van den Raad.

	Ps.	31,130.—
de Wed: *van der Hoeven*	„	3,000.—
Hendk. de Wilde waaronder meede begreepen de goederen van *Borstelman* en *Vriesenburg*	„	1,200.—
de Wede. *Stoonhous*	„	3,000.—
Gerrit van Uijtregt	„	1,200.—
Frank Kinnegem & Zoon	„	2,500.—
Hendk. Cornelisz: van Grootdavelaar	„	1,200.—
Brandeau en *Bundes*	„	4,000.—
Schuurmans Mojaard en *van Pruijsen*	„	10,000.—
Ferroen Neijra	„	3,000.—
Mord. de Crasto waaronder ⅛ in 't Casko en Cargasoen van de hoeker De Dorothea	„	2,600.—
Gabriel Levy sooveel op intrest van d'effecten in consignatie weegens de prijs van Joseph Grasia hieronder begreepen, alsmeede van Rua Toro	„	2,200.—
Abraham Henriqs. Moraon	„	2,000.—
Henriqs. y Franco. Henriqs.	„	2,000.—
Jan Ellis	„	700.—
Nathaniel Ellis	„	600.—
David Loopes Dias	„	1,200.—
de Wed: *Tribier en Zoon*	„	840.—
de Wed: *van Hoorn*	„	720.—
Wm. Lamont	„	1,000.—
de Weeskamer	„	1,200.—
d'Erfgen: van de Wed: *Mojaart*	„	1,200.—
d'Effecten van *Jan Seriou*	„	2,400.—
de Boedel van *Paulus Lebouteux*	„	600.—
de Wed: *Balthazar de Leon*	„	1,200.—
den boedel van *Daniel Smit*	„	100.—
Elias Parera	„	480.—
den boedel van *Lucas Hanzon*	„	1,400.—
	Ps.	82,670.—

	Ps.	82,670.–
Benjamin de Casseris	„	900.–
den boedel van *Abm. Marchena*	„	600.–
Aron Marchena	„	300.–
Adriaan Kock	„	450.–
Daniel Hofman	„	200.–
d'Erfgen: van *Thomas Pietersz*	„	1,600.–
Jan Thielen den Ouden	„	1,200.–
Jacobus de Meij	„	120.–
Pedro van Belle voor Groot St. Joris	„	200.–
de Wed: *Bear*	„	800.–
den boedel van *Gerard Luls*	„	400.–
Jacob Kemp	„	200.–
David Redogh	„	240.–
Maurits Exsteen	„	480.–
David en Isacq Seneor waeronder vande genanticeerde penningen van J. Grasia	„	700.–
Philip Henrix	„	500.–
Salomon Senior waeronder de penningen van Grasia	„	400.–
de Wed: *Willem Sivertsz*	„	360.–
Jan Plier en kinderen	„	600.–
Isaac Abrahamsz	„	120.–
Cornelis Specht	„	1200.–
de Wed: *Hoppesak*	„	400.–
Theophile Borel	„	480.–
Jan Fritman	„	300.–
Wm. van Wessem, waeronder de effecten van St. Thomas als anders	„	500.–
Lucas Pabest	„	500.–
Pieter Arentsz den Uijl	„	360.–
Daniel Moreno	„	480.–
Abraham de Chaves	„	1,200.–
	Ps.	98,460.–

	Ps.	98,460.—
Mord. Henriqs.	〃	1,200.—
Abraham de Pina	〃	500.—
Josua de Pina.	〃	300.—
de Wed: *Loopes*	〃	120.—
Jacob Juda Leon	〃	600.—
Jacob Efraim Henriqs.	〃	200.—
Elias de Crasto	〃	360.—
Jacob de Crasto	〃	120.—
Frans Grootestam	〃	360.—
de Wed: *Robijn*	〃	1,000.—
Aubijn Neau	〃	200.—
Sara Abendana	〃	150.—
Samuel en Aron Gomes	〃	600.—
Jan Dorcas den Ouden	〃	600.—
Jurriaan Exsteen	〃	120.—
de Wed: *Pieter de Meij*	〃	450.—
Laurens de Meij	〃	120.—
Barbera Boom	〃	180.—
de Wede. *Claas Schotburg*	〃	120.—
Johannes Stuijling en alle vreemde effecten	〃	350.—
Jacob Stridbek	〃	120.—
Frans Chargie	〃	200.—
Cornelis van Rooij	〃	120.—
Pieter Diedenhoven	〃	450.—
Freere en Otte	〃	1,300.—
Assuerus van der Kars	〃	300.—
Wm. Heldevier	〃	300.—
Zimbregt Hasse	〃	300.—
de Wed: *Barent Schoon* en kinderen	〃	240.—
Cornelis Berg en schoonmoeder	〃	150.—
M. Penso	〃	200.—
Isaac de Chaaves	〃	60.—
	Ps.	109,850.—

	Ps.	109,850.—
Abm. Nolet	„	60.—
de Wed: *Claas Willemsz*	„	600.—
Richard Herris	„	600.—
de Wed: *Herris*	„	120.—
Jacob Molina	„	150.—
Joseph Fidanque	„	850.—
Jan Martensz	„	200.—
Frans van Naamen	„	300.—
de Wed: *den Ouden*	„	360.—
d'Erfgen: van *Pieter Mooij*	„	360.—
Coenraad Sas	„	600.—
Jan Vis	„	120.—
de Wed: *Benjamin de Pas*	„	40.—
Maria Hil met haar kinderen	„	120.—
Jan Tijsen	„	180.—
de Wed: *Anthony Saagers*	„	60.—
de Wed: *Steerlings*	„	200.—
Gerrit Helmig	„	300.—
Jan Hendk. Siro	„	180.—
Ab: en Abraham Ulhoa	„	320.—
Jan Durant	„	60.—
de Wed: *Jan Paul George*	„	120.—
Pierre Veijns	„	300.—
Godfried Nipage	„	120.—
d'Erfgen: van *Patrik Killy*	„	600.—
de Wed: *Konck*	„	60.—
Claas Erasmus	„	200.—
Isaac de Gaama en Zoon	„	120.—
Claes Hendk. Schut	„	150.—
Pieter Gadwijn	„	50.—
Cornelis Steekelenburg	„	150.—
Orobio de Mattos	„	50.—
	Ps.	117,550.—

	Ps.	117,550.—
Pieter Hobooken	„	60.—
Annetje Wijmer en Zoon	„	120.—
Moses Chargie	„	50.—
Ab[m]. *Henriq*[s]. *de Misquita* en *Aron Levy Maduro*	„	120.—
Erasmus Smith	„	50.—
Jan Brugman factoor aen de Lelienberg	„	180.—
Joh[n]. *Hendrik Geerkens*	„	120.—
Floris van Taarling	„	800.—
David Caudri	„	500.—
W[m]. *Mijling*	„	180.—
Jan Tamesen	„	120.—
Isaac Toiro	„	120.—
d[n]. *Gaspar de Guirigasou*	„	200.—
Pieter Pietersz.	„	360.—
Nicolaas Verplaast	„	400.—
Wigbold[s]. *Reijnink en Zoon*	„	240.—
Willem Colombo	„	60.—
Sigismundus Druschky	„	120.—
Godef. Richard Pottey	„	100.—
Ab[r]. *Veeris*	„	120.—
Jacomo van der Westen en *Daniel Smith*	„	120.—
De Wed: *Munninckhooven*	„	40.—
Salomon Maduro de Oude	„	300.—
Baaltje Kemp	„	180.—
de Wed: *van der Straaten* en kinderen	„	180.—
Ab[m]. *Jesurun*	„	50.—
Jan Scholten	„	120.—
Jacob Belmonte	„	60.—
Jacob Gutieres	„	600.—
David Aboaf Cardosa	„	240.—
Isaac Loopes Dias	„	50.—
Juda Toro	„	50.—
	Ps.	123,560.—

	Ps.	123,560.—
Manuel Gomes voor groot S_t. Marten	„	360.—
Hans Boekhold	„	60.—
Jacob Hoppe	„	60.—
Jan Moron	„	60.—
Jan Gijsen	„	60.—
Dirk de Vries	„	120.—
Willem de Groot	„	120.—
Jan van den Broek	„	120.—
Jacob Cresson	„	180.—
Jacob Andrado waeronder de penn. van Garsia	„	300.—
De Wed: *Carillo*	„	150.—
Ab[m]. *Loopes de Leon*	„	120.—
Jan Abel Bouman	„	30.—
A. Bonijn	„	60.—
Johannes Backer	„	30.—
David en Isaaq Buene Vivas	„	120.—
Adriaan Plets	„	50.—
Aldert Plets	„	50.—
Jan Thielen de Jonge met ... *Hooijbant*	„	150.—
Isaac Maduro en moeder	„	360.—
Jan Tobias Verneelt	„	50.—
De Wed: *Jan Goedvrint*	„	250.—
Alexander Thielen	„	30.—
Pieter Scholten	„	20.—
Steeven Freneau	„	60.—
Isaac Barug Lusado	„	20.—
De Wed: *Lambertz*	„	60.—
De Wed: *Zeeman* met haar schoonzoon	„	120.—
Elias Gilbert	„	50.—
Imand Raphoen	„	20.—
De Wed: *Elisabeth Doris*	„	500.—
Dirk Rogman met voorkinders	„	50.—
	Ps.	127,350.—

	Ps.	127,350.—
Willem Motet	"	30.—
Jacob Abenatar	"	30.—
Jacob Eell en kinderen	"	60.—
Isaac van der Woestijne	"	20.—
De Wed: *Jacob Fonseca*	"	60.—
Everad Raacx	"	30.—
Daniel Coheijn	"	90.—
Touranchou	"	200.—
de Wed: *Theunis Laurentsz Vos*	"	120.—
Jan Glaudius	"	60.—
David Vaas Faaro	"	60.—
Dirk Stockvis	"	300.—
Fred: Outman	"	20.—
Jan Everit en voorkinderen	"	150.—
Isaacq Halas	"	30.—
De Wed: *Gidding*	"	20.—
Isaac Lamont	"	200.—
Ab^m. Loopes	"	60.—
Jacob Couro backer int fort	"	50.—
Dirk Mol	"	50.—
Jan Baptist factoor aen S^t. Jan	"	60.—
Willem Leckrom factoor aen de Waccau . . .	"	60.—
Marten Daal factoor aen de Rooij	"	50.—
Pieter Born	"	200.—
Elias Lopes Joodse gaham en Soonen	"	60.—
D^n. Pedro de Castillo	"	360.—
Antony Farera	"	20.—
Jan Dorkas de Jonge	"	25.—
Johan Houdvat	"	120.—
Gerret Striddel	"	25.—
Christiaen Durling	"	60.—
Bettie Hilhem	"	20.—
	Ps.	130,050.—

	Ps.	130,050.—
Michael Alexues Schabel	„	60.—
Benjamin Cheef	„	50.—
Zeabaoth Collings	„	30.—
Jan Draaks	„	30.—
Jems Hands	„	60.—
De Wed: *Josua da Costa*	„	50.—
De Wed: *Aboaf Cardosa*	„	50.—
de Wed: *Pardo*	„	25.—
David Pinjero	„	30.—
David Levy	„	25.—
De Wed: *Jacob Henriq^s^. Moraon*	„	30.—
Aron Cohijn Rodrigues	„	60.—
Jacob Telles	„	20.—
Joost Brugman	„	60.—
Claas Croes en moeder	„	60.—
Trijntje Dame	„	30.—
De Wed: *Manath Jeserun Henriq^s^.*	„	30.—
Doxter da Costa	„	120.—
Moses Parera	„	30.—
de Wed: *Aboab* en soon	„	60.—
George Herres	„	120.—
Balthazar Coijmans	„	60.—
de Wed: *Hend: Bartels*	„	120.—
Hend^k^. Jacobsz	„	30.—
Gerret Laan	„	60.—
Jacob Zaunslifer	„	50.—
Willem Vermeulen	„	30.—
d'Erfgenamen van *Jan Jansz*	„	120.—
de Weed: *Jacob Bolderslee*	„	30.—
Pieter Claes van Charloo	„	20.—
I. Daniel de Casseris	„	30.—
Otto Paijman en kind	„	20.—
	Ps.	131,650.—

	Ps.	131,650.—
Benjamin La Motte	„	30.—
Isaac Henriqs. Cotinnu	„	80.—
Gradis Machiora	„	120.—
Abm. Israel Gomes factr. v. Andrado	„	30.—
David Hoeb	„	120.—
Daniel Aboab Cardosa	„	90.—
Jan Martijn Grego	„	120.—
Jan de Haan	„	20.—
Moses Vaas de Oliviera	„	90.—
Juan de la Pina	„	60.—
Benjamin Jesurun	„	180.—
Jacob Salon	„	60.—
Anthony Engel	„	20.—
Dr. *Jan Frederik van Halmael* fiscaal	„	100.—
Pieter de Meij	„	20.—
Jan Twistelton	„	50.—
Abraham Rodrigues d'Aguilaar	„	200.—
Josua Henriqs.	„	360.—
Jacob Gaon	„	60.—
Benjamin da Costa	„	90.—
Pieter Muller	„	20.—
Wijnand Wessels bij Dirk Stockvis	„	150.—
Jeremias Martijn	„	20.—
Hendk. Pichot	„	20.—
Thomas Hobbertz	„	20.—
Casper Grootestam	„	20.—
Jan Munnikhooven	„	20.—
Vide Commies portie van Exsteen	„	90.—
Johan Philip Becker	„	60.—
de Wed: *Feijt Brand*	„	30.—
Pasqual de Lima	„	120.—
de france prijs bergentijn met derselver lading	„	300.—
	Ps.	134,420.—

	Ps.	134,420.—
Jan Lipman	„	60.—
Jan dé	„	300.—
Sisson	„	300.—
Tourtijn & Courtijn	„	60.—
Sauzay	„	30.—
Capt. *Pijp*	„	50.—
Olivier Schuijler	„	120.—
Th. Laurents	„	180.—
Capt. *Nederhof* voort kasko van sijn schip de Arensbrg mett desselfs effecten soo op halve winst, als voor reecq: van de Reederij als anders &ca	„	4,000.—
Capt. *Moses Milliot* voort casko van zijn schip d'Anna Maria getaxt. op Ps. 12000 Ps. 720.— ijdem en *G. Schmout* voort cargasoen in dito schip met de vragtpenningen . . . . „ 1,200.—	„	1,920.—
Capt. *Pieter Vezcijn* voort kasko van schip de Colonie van Suriname, getaxt. op Ps. 10,000.— bedraagt . . . . Ps. 600.— ijdem voor sijn cargasoen in do. schip met derselver vrachtpenningen „ 600.—	„	1,200.—
Capt. *Jan Berland* voort Casko van zijn schip de beurs van Amsterm getaxeert op Ps. 12,000.— . . . Ps. 720.— ijdem voor sijn cargasoen in dito schip met derselver vragt penningen . „ 500.—	„	1,220.—
Capt. *Dirk Jonker* voort kasko van		
	Ps.	143,860.—

		Ps. 143,860.—
schip d'Anna Galeij getax^t. op Ps. 3500.	Ps. 210.—	
Capt. *Dirk Jonker en Hend^k. de Wit* voort cargasoen in dito schip met vragt penningen	„ 600.—	„ 810.—
Capt. *Elias Pietersz* voor zijn casko van sijn schip 't Eyland Curaçao getax^t. op Ps. 8,000.—	Ps. 480.—	
ydem voort cargasoen in dito schip en vragtpenningen	„ 300.—	„ 780.—
Capt. *Josia van der Doos* voor zijn kasko van zijn schip De Dorothea voor ⁷/₈ getax^t. op Ps. 3.500.—	Ps. 210.—	
ydem voort cargasoen in dito schip voor ⁷/₈ part met vragtpenningen	„ 420.—	„ 630.—
Capt. *Jan Sijmonsz Afslaager* voor sijn casko vant schip De Post van Curaçao getax^t. op Ps. 4000.—	Ps. 240.—	
ydem voort cargasoen in dito schip en gemaakte vragten	„ 360.—	„ 600.—
Capt. *Caspar Keijsberg* voort kasko van sijn schip d'Agatha getax^t. op Ps. 14,000.—	Ps. 840.—	
Capt. *Pieter Verwer* voort kasko van zijn schip George de Derde	„ 840.—	
Capt. *Hendrik Schoute* voort kasko van zijn schip de Vrijheijt. . .	„ 840.—	
Voort cargasoen vande drie bovenstaande Surinaamse scheepen . .	„ 1,000.—	„ 3,520.—
		Ps. 150,200.—

	Ps.	150,200.–
Chabot	„	150.–
de vervalle boetens van de Joodse natie wegens de wagt	„	420.–
NB. Vermits van de Vrij Negers en moulatten geen Lijst konne becoomen hebben daar over geene Taxatie gemaakt dan stellen deselve tsaamen op	„	1,020.–
	Ps.	151,860.–

Ingevolge, ende tot voldoeninge van VED. Achtb:re Resolutie ende Instructie inden hoofde deezes vermeld, hebben wij boovenstaande Taxatie, naar onse beste vermoogen, weeten en kennisse gedaan, sonder aansien van persoon off persoonen bedraagende deselve tesaamen een Somma van Eenhondert en een en Vijftig duijsent agt honderd en sestig Stucken van Achten, houdende geresumeerd, indien eenige persoonen indeese Taxatie mogte vergeeten zijn, deselve nog daar naar te connen inbrengen.

Versoekende VED. Agtb: gelieven tot voldoening vant gemeen dit naader te Examineeren, ende naar VED. Achtb: Goetvinden te disponeeren.

Gedaan in Willemstad op Curaçao deesen 9 Maart 1713.

Geapprobeerd buyten de post vand Ed: Comp:

Willem Kerckrink.

Laurens van Bambergen.

Geapprobeerd buyten de post vand Ed: Comp:

David Redog.

Bartholomeus Tribier.

Bundes.

Pieter Mojaard.

Willem Meijer.

N. Ellis.

Gabriel Levy.

Mordechay de Crastro.

8. D'Heeren van de Admiraliteyd Debet aen de Sirurgijns van 't gasthuys voor de navolgende gequeste.

Een fransman met een breuk in sijn harsenpan. .	Ps.	10.—
Een ditto met een gequeste knie	„	18.—
Een ditto aen syn hand van een mes	„	10.—
Een ditto aen syn heupe.	„	12.—
Drie dittos aen haer hooffden.	„	12.—
Een ditto aen syn schouwer	„	4.—
Een ditto aen syn elleboog	„	4.—
Een ditto aen syn.	„	4.—
Een syn beyde beenen verbrand	„	5.—
Een syn beyde handen.	„	3.—
Een negrin haer arm affgeset.	„	25.—
Een ditto met een breuk in haer harsenpan . . .	„	16.—
Een moulat door syn hals gequest	„	16.—
Een molat door syn bille voor weer uyt.	„	16.—
Een Neeger aen syn.	„	10.—
Adriaen Schoonenboom aen syn been.	„	10.—
Capt. *Michiel* onder syn cnie	„	12.—
Een matroos gent. *Clement* syn hand afgeset . . .	„	25.—
Frans Parry door sijn arm gequest.	„	12.—
Een matroos in syn.....gequest.	„	4.—
	Ps.	228.—

9. D'Ed: heeren gecommitteerdens van d'-admiraliteyd Debent aen *Sigismundus Druske* meesterloon van de volgende patiente waer gevallen int Landsdienst A°. 1713 mensis mary.

Hendk. *Bendicx* matroos een schoot door een oor en door de neck	Ps.	11.—
Gerbrand Sweeteszen me. een schoot door de kuyl met een stuk schroot	„	9.—
Jan Maron in een schoot door de knie	„	8.—
Gerrit Geertzen een schoot door de pols aen een hand	„	8.—

Een neeger van *Jacobus d' Mey* 2 vingers meest aff.	Ps.	6.—
Een d°. van *Anthony Engel* een schoot van 't lidder scholder en agter door het scholderblad	„	20.—
Een ditto van *Jan Moens* eenige beenderen aen de voet verpletterd.	„	10.—
Claes van oude Lap aen een voet gequest	„	2.—
Een neeger meede een kap in een arm	„	2.—
Een neeger van *Jan Scholten* een voet cortimeert met grote vermorseling van beenders een toon aff.	„	16.—
Een Engelsman onder *Capt.* *Patjé* aen St. Michiel Contimdeert knie gekreegen	„	7.—

(volgen nog eenige patienten aan „quynende ziekte, pleuris, loop, coors, borstziekte en contusels".)

10. Extract uit „Relaas van het voorgevallene en journaal van de Heeren *de By* en *Horst*".

Ontvingen 17 Februari hunne commissie. Begaven zich 's middags van dien dag op weg. Bezochten eerst Piscaderis en St. Michielsbaai. Gingen daarna naar Malpais ten huize van *Benjamin da Costa* om daar, het vastgestelde rendez-vous, *Kerckrinck* en het volk van de bovenbaaien te ontmoeten. Kregen denzelfden avond van *Gerrit van Uytrecht* bericht, gezonden van Leliënberg, dat de vijand bij St. Cruijs nog niet was geland en dat hij, *van Uytrecht*, adsistentie noodig had om het landen te beletten. Daarvan bericht gezonden aan directeur. Kregen van dezen dienzelfden avond last om de negers één uur vooruit te zenden. Voldeden tusschen 11 en 12 uur aan dien last en volgden zelf ongeveer een uur later met *Kerckrinck* en de zijnen, den weg volgende over St. Martha naar St. Cruijs, denkende daar al het volk aan te treffen. Den 18en bij zonsopgang te St. Martha aankomende, vonden zij daar slechts 200 man en de soldaten uit het fort onder den sergeant *Henrique van Saxen*. Informeerden waar de rest van het volk was en

vernamen dat het den weg over Leliënberg had genomen en op die plantage halt had gehouden. *Kerckrinck* stuurde er terstond een ruiter heen met de order den marsch ten spoedigste voort te zetten naar St. Cruijs. Ruiter kwam terug met tijding dat het volk te Leliënberg, onder *Gerrit van Uytrecht* eerst moest ontbijten. *Kerckrinck*, *de By* en *Horst* gingen daarop met hunne manschap, reeds door den tocht vermoeid, naar het woonhuis van St. Cruijs. Vertoefden daar een uur, doch wachtten tevergeefs op de troepen van *van Uytrecht*. Kregen door een ruiter van de baaiwacht kennis dat de St. Cruijsbaai niet verdedigd was door defensiewerken, dat er geen lijfberging was en er 's nachts geen wacht werd gehouden. Dit kwam den gecommitteerden „vreemd en confuus" voor. Dachten dat men die baai versterkt had, temeer omdat men reeds eenige maanden tevoren wist, dat de vijand zou komen. Vermeenden dat de 5 stukken van de Crabbenbaai, waar zij van geen nut waren, er zouden zijn heengebracht. Besloten *Gerrit van Uytrecht* af te wachten, doch deze kwam niet. Kregen bericht, dat de vijand met eenige barkassen naar de Crabbenbaai was gegaan en „de miene" maakte om daar te landen. *Kerckrinck* zond daarop een tweeden koerier naar *van Uytrecht* met order zich onmiddellijk bij hem te voegen terwijl 200 man, te paard en te voet, onder commando van den kornet naar de Crabbenbaai werden gezonden. Onderwijl kwam *van Uytrecht* aan met zijn manschap en kort daarna de kornet met bericht dat er op Crabbenbaai geen volk te zien was. Rukten toen allen tezamen ter sterkte van 600 à 700 man — „hebbende geen tijdt gehad door de schielijcke marches om de Revue naar behooren te connen doen" — naar de St. Cruijsbaai op. *De By* en *Horst* marcheerden met *Kerckrinck*, de andere officieren en het grootste deel der manschap over twee bergen naar de baai, waar de vijand lag met 4 schepen, 4 barken en één snauw. Toen de Franschen hen zagen naderen schoten zij „met canon" op hen, zonder echter schade te doen. Zagen de Franschen bezig met

in barken gedurig manschap van 't eene naar het andere schip te brengen, hetgeen duurde tot den middag en scheen te beoogen onze manschap door „marches en contremarches" te vermoeien. Daarom werd besloten eenige posten te bezetten en met de rest der manschap naar 't woonhuis van St. Cruijs terug te keeren om daar te gaan eten en drinken en vandaar bericht aan den directeur te zenden over den stand van zaken. Op St. Cruijs aangekomen, werden eenige negers naar de Crabbenbaai gezonden om het geschut van daar te halen, waarvoor zij Ps. 50.— zouden krijgen. Kregen toen bericht dat de vijand aan 't landen was, waarom evengenoemde negers gecommandeerd werden naar de plaats van landing te gaan, waarheen ook *de By* en *Horst* met de rest van de manschap zich begaven. Halfweg kwamen zij *van Uytrecht* tegen, die bij de posten aan de St. Cruijsbaai was achtergebleven, en die berichtte, dat de vijand ook aan den Spaanschen put met landen bezig was („zijnde een kleine baai een weinig beoosten die van Klein St. Cruijs"). Hielden daarop halt en delibereerden of men niet een gedeelte van 't volk naar den Spaanschen put zou zenden, zoowel om 't landen tegen te gaan als om te beletten, dat men van achteren afgesneden werd. Doch ziende dat de vijand reeds met de onzen in gevecht was besloot men hun hulp te gaan verleenen. Ontmoetten onderweg, tusschen de twee trankeeren van Groot- en Klein St. Cruijs, een menigte matrozen en soldaten. *De By* en *Horst* trachtten hen te bewegen hun plicht te doen en hun vragende, waar zij heen wilden, kregen zij ten antwoord dat men water ging halen. Konden hen niet overhalen mee te gaan, met uitzondering van enkelen. Aan het einde der trankeer gekomen, werd de vijand gezien, met een gedeelte van zijn volk tegen een hooge klip optrekkende, waar een partij der onzen was geposteerd. Na eenige charges van beide kanten bemachtigden de Franschen dien post. *De By* en *Horst* werden gewaarschuwd, dat de vijand van achteren een berg afmarcheerde om hen het terugtrekken

te beletten, terwijl 3 divisie's in schielijken marsch van voren naderden. De onzen waren genoodzaakt te wijken en, toen een vluchteling voorbijging roepende: „Vrinden die niet gevangen wilt weesen moet sigh retireeren", werd de aftocht algemeen onder „eenig scharmoucheeren". Het was toen naar gissing tusschen 1 en 2 uur 's middags. Trokken zich terug op een heuvel, ongeveer een half kwartier van den vijand af, waar een post der onzen gevonden werd, aan welken last werd gegeven naar de Kloof te gaan, waarheen commissarissen dachten dat het grootste deel der manschap zou zijn gevlucht en waar men verder kon overleggen, wat te doen. Gingen daarna zelf over Leliënberg naar de Kloof, waar zij wel eenige manschap vonden doch, uit gebrek aan alles, besloten die Kloof niet te bezetten. Marcheerden met de manschap tot aan den tuin van wijlen den kornet, waar zij wederom een partij der onzen vonden, die hun weg over St. Martha om de Zuid achter de Kloof hadden genomen, terwijl zij nog een ander gedeelte van ons volk zagen, dat ver vooruit marcheerde. Zetten koers naar Malpais, waar zij om half zeven 's avonds aankwamen, er post vatten met een klein gedeelte der oorspronkelijke 600 à 700 man en den adsistent *Raacx* naar den directeur zonden om bevelen. 's Nachts voegde *Kerckrinck* met de zijnen zich bij hen. De resteerende manschappen waren reeds vooruit en had men niet meer te Malpais aangetroffen. Zondag, den 19en, gingen *de By* en *Horst* zelf naar de stad om den directeur te raadplegen en kwamen 's nachts weer terug op Malpais. Monsterden 's morgens (Maandag) het volk en verdeelden het in compagnie's. Kort daarop kwam een partij scheepsofficieren met hunne manschap, die te St. Michielsbaai hadden gelegen, zich bij hen voegen, doch zij maakten „rumoer en ruzie" met de anderen „eischende victuailles en verdere behoeften", die echter niet konden worden verstrekt, daar ze nog niet aangekomen waren. Zeeofficieren met hunne manschap verzochten daarop naar 't huis van *Pierre Veijns* te mogen trekken, dat

toegestaan werd, omdat zij daar toch dicht bij de hand waren. Kort daarop kwamen levensmiddelen uit de stad aan. Volk werd ververscht en gelast trenchées te maken, doch daar het intusschen al laat geworden was, werd er dien dag aan dit werk niet veel gedaan.

Den volgenden dag werden er „veel Insolentien" gepleegd door een groot gedeelte der matrozen en anderen, „soo met het verschieten van kruijt als andersints, sonder dat men denselve conde doen ophouden niet teegen staande van alle goede en quaade woorden en dreygementen". 't Was een gestadig geroep om drank en aan de trenchées werd niet gewerkt.

Om vier uur 's middags werd vernomen, dat de Franschen reeds de Kloof door waren, waarop een ieder zijn post werd aangewezen en ook de manschap van *Pierre Veijns* weer terugkwam, bestaande uit ongeveer 100 personen.

Deze manschap werd verdeeld, de helft op den rechter- en de andere helft op den linkervleugel. Vernamen toen dat de vijand in de buurt gekampeerd was, waarop het volk gelast werd zich te dekken en niet te schieten, „hetwelck als vooren niet geobserveert wierde".

Om 's nachts niet overvallen te worden werden schildwachten uitgezet, een post vooruit geschoven en aan elk commando de noodige bevelen gegeven.

's Morgens bij zonsopgang kreeg men bericht dat de vijand wederom opmarcheerde. Nogmaals werden de bevelen aan elk der commando's herhaald en zij, die gebrek aan kruit en kogels hadden, daarvan voorzien, terwijl een commando van 120 Elminaasche negers werd opgesteld onder het huis van Malpais, met ordre om zich stil te houden tot de vijand dicht bij zou zijn.

Ongeveer te 7 uur 's morgens kwamen de Franschen over den laatsten berg, die hen van de onzen scheidde, en stelden zich aan den voet van dien berg in slagorde. De Elminaasche negers dit ziende, wilden terstond den vijand aanvallen en „braken uit, contrarie hunne orders," waardoor de onzen

genoodzaakt werden eenige ruiters uit te zenden om de negers weer op hun plaats te brengen. Doch hierdoor ontdekte de vijand onze stelling, waarop het grootste deel der Franschen een trankeer aan de linkerzijde doorging, „met groote furie" door de mais marcheerde en onzen linkervleugel aanviel, waar geposteerd waren de scheepskapiteins *Pieter de Mey*, *Laurens Brand* en *Olaus Schotborgh* met hunne manschap, die 117 man moest uitmaken. Later bleek echter, dat de twee laatsten niet op hun post waren geweest, omdat, zooals zij zeiden, hun onderhebbend volk onwillig geweest was dien post te verdedigen. „hetwelk anders naar alle apparentie veel schade aan den vijandt soude veroorsaackt hebben".

Vóór onzen linkervleugel hielden de Franschen een oogenblik stand en ordonneerden een gedeelte hunner troepen den berg om te gaan, teneinde de onzen in den rug aan te vallen. Van deze zijde hadden de onzen in 't geheel geen aanval verwacht, daar zoowel de kapitein der Indianen als de ruiters en anderen, die daar bekend waren, verzekerd hadden, dat men van dien kant den berg niet op kon.

Een ander gedeelte der Franschen chargeerde „onder den bergh langs heen" zoodat, wijl ook een andere compagnie recht op onzen linkervleugel aankwam, deze zich van drie kanten tegelijk zag aangevallen.

In het retranchement was *Kerckrinck* geplaatst met 5 kleine stukjes, 22 soldaten als ruiters te voet ter rechter zijde, en *Pieter Pietersz Bijleveld* en *Joannes Backer* met omtrent 128 varensgezellen ter linkerhand, alles bij elkaar genomen driehonderd man.

„Dan moesten met groot verdriet sien dat naar geen of wijnigh resistentie eenige matroosen, de vlugt naamen niet teegenstaande wy alle devoir aanwende, om die geene die onse post voorby wouden vlughten te doen staan, siende mede de militaire alreets voor de reghter hand van ons door een tranqueer gebrooken, buyten den ordinary wegh, sonder een schoot

geschoote te hebben naar de Thuijn van *Pierre Veijns* loopende".

Hierdoor kreeg de vijand gelegenheid een vaandel op dien post te plaatsen bij 't geschut, „'t welck een groote confusie omtrent de retranchement op de rechter vleugel heeft veroorsaakt", alwaar geposteerd waren *Dom Gaspar*, *Lucas Lucassen* en *Pieter Bernard*, uitmakende ± 180 man, „soowel matroose als negros", en op den buitenhoek van den rechtervleugel *Jacobus de Mey* „met 90 Creolle als andere negros", „die naar een wijle veghtens naar de voors: retraitte mede doorgingen". Achter het retranchement bleven *de By* en *Horst* met eenige vrijwilligers en nog eenig zeevarend volk een half uur in 't gevecht, doch ook deze manschap, „de generale vlucht ziende", gingen mede door, nemende den weg over St. Michiel.

11. Extract uit **Missive, dd. 17 Mei, van den fiskaal van Halmale.**

De onzen zijn schandelijk gevlucht. *Braudeville* heeft gezegd, dat hij de posten der onzen met 200 man zou hebben gehouden tegen 3000. Na vlucht der troepen van St. Cruijs dachten de Franschen, dat men hen in een hinderlaag wilde lokken; zij vervolgden de onzen dan ook niet onmiddellijk, daar zij zich niet konden voorstellen, dat men zulk een voordeeligen post zou verlaten. Ook bij Malpais hadden de onzen een zeer sterke positie. Beschrijft het gedrag der onzen als een „hol over den bol vluchten, waarbij de hoofden voorgingen".

88. Brieven der Kamer van Amsterdam naar Amerika.

Aan *Jonathan van Beuningen*, dd. 15 Augustus, 1719.

„Hier neevens become UEd. volgens resolutie en aenschrijvinge van de laest gehouden vergadering der Thienen een verseegelt sakje met catjhan zijnde een zoort van oortjes

komende uijt Oost Indien, dewelke UEd. aldaer zult doen planten; ende deselve voortkomende verder doen cultiveeren, ende deselve vervolgens voor de slaven vande Compagnie indien ze daertoe goed zijn, gebruijken ende ook aen Comp^s. scheepen in plaatse van Erweeten kunnen meede geeven, ende van het succes vandien, UEd. berigt en bevindinge aen ons communiceeren".

89. Resolutiën der Staten Generaal (West-Indische Zaken). 1671–1681.

Op de vergadering van 12 April 1675 werd door de Staten Generaal vastgesteld den „Articul-Brieff van de Generale Geoctroijeerde Nederlandsche West-Indische Compagnie" waarvan art. 25 luidde:

„Onder expresse beloftenisse, dat de gequetsten met goede middelen van chirurgijns sullen gecureert worden naer behooren. Ende soo eenige personen in den actuelen dienst vande Compagnie ende in 't executeren van haren last, ampt ofte bedieninge mocht verminckt, verlemt, ofte andersints van hare gesontheijt berooft worden, deselve sullen genieten als volght, te weten:

voor 't verlies vande rechterarm, acht hondert guldens.
van de slincker arm, vijff hondert guldens.
voor 't verlies van een been, vier hondert vijftigh guldens.
voor beijde de beenen, acht hondert guldens.
voor 't verlies van een ooge, drie hondert guldens.
voor beijde de oogen, negen hondert guldens.
voor de slinckerhandt, vier hondert guldens.
voor de rechterhandt, ses hondert guldens.
voor beijde de handen, duijsent guldens.

Voor 't verlies van alle andere leden, ende verlemtheden, waerdoor ijmandt volcomentlijck gecureert, ende genesen zijnde, noch echter van sijn vorige gesontheijt souden mogen verstaen,

ende bevonden werden berooft, verminckt, ofte daerdoor van 't vorige gebruijck sijner leden gepriveert te sijn, sal daervoor tot discretie van goede mannen, ofte doctoren, chirurgijns, ofte andere hun dies verstaende, naer voorgaende inspectie vergoet werden, mits altijt vertoonende, ende met hem brengende acte van haer opperste-overigheden. die ten tijde van hare quetsure ende verminckttheden 't commandement hebben, ende 't scheep— van den geheelen scheeps—raad, op verscher daet becomen, ende verleden. dat zijluijden de quetsure in 't executeren van haer ampt ende bedieninge ten dienste vande Compagnie gecregen hebben, sonder dat attestatien van minder officieren ofte particuliere personen, ofte die niet terstont naer de verwondinge ende verminckinge versocht, ofte die hier te lande becomen sijn. sullen mogen gelden, ofte oock van gescheurtheijt ofte andere verlamtheden, waer van geen behoorlijck blijck als boven en is, ofte daer van maer alleen bij litteeckenen sonder verlemt, ofte verminckttheijt, hetzij onder cleederen ofte daer buijten, ofte andere inwendige gebreken, ofte die van ongesonde lucht, fenijn ofte climaat voortcomen. gelijck als de worm in Guinea, ofte diergelijcke, eenige vergoedinge sal mogen geëijscht, ofte gegeven worden.

90. Protocol 1722. (Akten van Notaris *W. Heldewier*).

Onder n°. 18174, dd. 14 Juli, komt in dit deel een verklaring voor van *Pierre Dubocq*, kapitein van de „Nouvelle Espérance" en van eenigen zijner équipage. waaruit blijkt dat genoemd schip den 10ⁿ April 1722 uit Bordeaux was uitgezeild; dat het den 24ⁿ Mei 1722 bij Martinique werd aangevallen door den zeeroover *Durant*, „voorzien van 6 stukken en 48 man," door dezen vermeesterd en naar Los Roques werd opgebracht; dat genoemde zeeroover de lading gedeeltelijk aan zijn boord overbracht, de Nouvelle Espérance in brand stak en haar bemanning met de rest der lading en eenige vivres en water

in een bark embarkeerde; dat van deze bemanning *Nicolaas le Tac* vrijwillig bij de zeeroovers dienst nam, doch dat deze *Pierre d' Anguilançon*, chirurgijn uit Mondidies in Picardië, *Michel François Hurel*, kuiper uit Honfleur, *Alexander de Brée*, matroos uit Honfleur, *Nicolaas Godefroij*, matroos uit Havre, *François Cambeau*, matroos uit Rouaan, *Antoine Fremont*, matroos uit Honfleur, *Pierre le François*, matroos uit Havre, *Claude Ariat, dit du Plessis*, uit Hollons in Campagne, passagier, en *Jean Ladubat*, uit Langon in Mons, dwongen om bij hen dienst te nemen.

91. Brieven der Kamer van Amsterdam naar Amerika.

Aan de Raden van Curaçao, dd. 6 Januari 1721. „Met dit voorn: schip (de Juffrouw Alida, schipper *Claes Regtop*) gaet over *Dewald Hesse* van Tweebrugge, à *f* 20.— 's maands, heeft 2/m op de hant ontfangen zijnde *f* 40: en een transport gemaekt van *f* 300 zijnde een Bergwerker en zig dat werk verstaende, UEEdd. zullen deselve aenden Berg daer zoo veel van gesprooken wert, als ook op alle andere plaetsen, op Curaçao laten ondersoeken en persecuteeren, off mineralen van goud off silver aldaar kunne werden gevonden, en hem tot dat werk bij provisie geeven en toevoegen ses off meerdere slaaven vande Compagnie indien hij deselve noodig heefft, ende ingevallen hij eenige favorabele ontdeckinge mogte doen zoo zullen UEEdd: aen ons daer aff ten eersten kennisse geeven ende gevondene mineralen ten spoedigsten aen ons toesenden om alhier meede geprobeerd te kunnen werden."

Aan gouverneur *du Fay*, dd. 28 Nov. 1721. „In hoope en verwagtinge dat UEd: een geluckige en voorspoedige rijse zult hebben gehat, en in goede gesonthijt aen Curaçao zal wesen gecoomen, hetgeen wij op zijn tijd geerne zulle verneemen zoo zal desе dienen, om aen UEd: te zeggen dat wij p$^{r.}$ 't schip

d'Nieuwe Curacaosse Galley schipper *Pieter Loeffhouwer* hebbe ontfange 1019½ stuck van agten, neevens een vaetje minerael waer van wij de noodige proeff hebben doen doen neemen. Het komt aende Essaijeurs voor dat het wel de pijne waert zal weesen het werk met iver voortte setten, en daarom zal het noodig zijn, dat UEd zig nauwkeurig laet informeeren waer de voorsz: ertsz gekapt is, zullende wij alle doenlijke moeijte aenwenden om bequame mineurs te vinden en deselve als dan aen UEd: toe te senden. Wij zullen ook bij de eerste occagie meerder van het voorsz. minerael te gemoet zien, met bijvoeging waer dę berg daer het uijt gekapt is, legt als meede off het een nieuwe mein is, en off deselve met weijnig moeijte gesecureert kan werden."

Aan id., dd. 29 Dec. 1721. „Het zoude ons meede aengenaem zijn dat UEd: na behooren ondersogt op het mineraal, bevorens aen ons toegesonden, waer van wij per naesten de gerequireerde informatien te gemoet zullen zien."

Aan id., dd. 11 Aug. 1722. „......alleen moeten wij UEd: zeggen, dat vande overgesondene mineraelsteen een behoorlijke proeff genoomen is, dog tot ons leetweesen met wijnig succes naer dien de resp: essaijeurs ons hebben gerapporteert datter wijnig off geen minerael in de voorsz: Ertsz gevonden wert. Wij recommanderen daeromme UEd: serieuselijk dog alle voorsieninge daeromtrend te gebruijken en alle devoiren aen te wenden, ten eijnde iets voordeeligs daeromtrend ontdekt werde, ende Comp: desweegens de lang gewenste vrugten erlangen mag, kunnende UEd: wel begrijpen, dat het niet als zeer peniebel moet voorkoomen alle moeijte tot nog toe te vergeeffs aengewend en soo veele costen buijten effect gemaekt te hebben."

Aan id., dd. 30 Sept. 1723. „Per deese bodem (de Gravinne Spar, kapitein *Pieter Bax*) gaat over eenen *Paulus Printsz*, van

Stockholm, dien wij hebben aengenomen, om ist mogelijk op Curaçao eenige meijnen te ontdecken en wij berigt zijn, hij een persoon is, die zijne zaaken inde grond verstaat, zoo zult UEd: hem alle plaetse alwaer UEd: vermeint, iets te ontdecken zoude zijn, aenwijsen, en wel principael de bergh Hato, alwaer gesustineert wert, iets goeds te vinden zal zijn, om bij zoodanigh een geval, aende Comp: ist doenlijk eenig voordeel toe te brengen, en hebben wij hem den titul van Directeur Bergwerker toegevoegt met de rang de eerste na de fiscael....." en verder *f* 100 's maands en de tafel van den directeur als zijnde hij „een ordentelijk en fatsoendelijk man."

Brieven en Papieren van Curaçao, 1722 - 1724.

Van gouverneur *du Fay*, dd. 26 Febr. 1723. „Hiernevens zende ik aan UWEd. GrootAgtb. een vaatje mineraalsteen, waar in mij een goede coperagtige stoffe voorcomt, ende alzoo de mineurs seggen, dat in dusdanige erts ook wel goud gemengt gevonden werd, hebbe ik de pijne waardigh geacht aen UWEd. Gr.Achtb. hetselve te communiceeren ende over te zenden.... Van deze steen hebbe ik met de goudzoekers een geheel grond op dit eyland, omtrent de Tafelbergh zijnde, gevonden."

Van id., dd. 8 Mei 1723. „......Zedert hebbe ik de goudsoekers continuelijk laten werken om dieper in het gebergte te komen ende nu tussen de vijff ende ses vademen diep zijnde, bevinden zij in de voorn. berg (den Tafelberg) een arts te zijn, daar zij het cooper overvloedig in ontdekken, waarvan ik mij de eere geve eenige steenties tot monsters te zenden ende enige brokjes metaal uyt dito arts gesmolten, seggende de bergwerkers dat in Duitsland ook wel koper arts gevonden werd, daar sig goud mede onder vermengt."

Van id., dd. 24 Juli 1723. „Hebbe niet opgehouden zeder

het afzenden van het minneraal steen met *Pieter Statema*, waarinne ik melde goed coper te zijn, gedurig te laten werken, dog tot dato nog geen een ader gelijk ik verwagt hadden gevonden, zijnde de koperagtige deeltjes sparsum in de steen uijtgestrekt, gelijk als in het gesondene monster, sonder tot een corpus solidum te komen, hetgeene een ader beduijd, ende die men in de kopermijnen somtijds van een arm dik vind. Daar is reeds tot op bijna agt vadem diep gewerkt, sonder dat de hoope sig ergens in heeft vermeerdert, ende indien men nog een vadem of drie dieper komt ende het mineraal niet rijker werd, zie ik ook in deesen bergh niet als verlooren arbeijd tegemoed. Maar alsoo deselve van een tamelijke uijtgestrektheijd is ende een axioma, van de naturalesten bij experientie de waarheijd is bevonden in de Spaanse goud- en silvermijnen, dat, indien der kopermijnen aan het oosten van een plaats of berg sig ontdekken, dat men alsdan aan het westen een silvermijn sal vinden, sal ik ten eersten mijn werk maaken dese berg aan het westen te ondersoeken."

Van id., dd. 6 Maart 1724. Bericht de aankomst, op 23 Dec. 1723, van den directeur-bergwerker *Paulus Printsz*. „Hij is thans bezig met aardige practijken den Christoffelberg te ondersoeken, sullende, indien hij daar niet reusseert, sig tot den berg Hato begeven."

Van *Paulus Printsz*, dd. 20 Maart 1724. Bericht zijn aankomst. „Waerop ik na eenige dagen alhier uijtgerust te hebben, met den Edele Heeren Directeur het eijland boven ende beneden, van de Oostpunt na de Westpunt, ende alle deszelfs bergen, gelijk ook die in het midden van het land leggen, hebbe besigtigt.

Soo hebbe ik raedsaemst gedagt aen de Christophel berg, waeruijt den Ed:e Heere Directeur aen Uwe Ed.e Groot Agtbaare in den voorledene jaare een vaatje mineraal heeft gesonden, ende in welk werk de bergknapen op mijn aenkomst besig

waren te labouren, ronds omme ter ontdekkinge te continueeren, hebbende ten dien eijnde diverse groeven, die seer diep onder de aarde heen loopen, laten formeren, ende met pallissaden versterken, maer principal een hooftschagt nedergeslagen, om met de aderen in de diepte te gaan, ende te ondersoeken of die ijts van waerde sullen promitteren; hoewel ik onder de grond alvorens sal moeten in het hert van de berg visitatie doen, aleer ik Uwe Ed.e Groot Agtbaare een goed berigt ende ware geschapendheijt van de Christophel berg ende sijne aanklevende bergen ende gronden kan geven.

Ick hebbe ook den berg Hato gesien, ende ter loops geëxamineert, waerinne ik verschreckelijke cavitaten hebbe gevonden, die ik reservere te visiteren ende funditus nae te gaen."

Van id. dd. 28 April 1724. Herhaalt in 't kort wat hij in zijn missive van 20 Maart 1724 over den St. Christoffelberg schreef. „Zedert hebbe ik uijt de groote schagt een dwaars oort ingeslagen, die communicatie sal hebben met een ander plaatse, daer de bergknaben even heel verre onder de grond besig zijn te werken, ende waer na toe wel principalijk de aders van het beste gestente in de Christoffelberg inclineren omme so langs het beste gestente in het hert van de gemelte berg in te dringen, ende in dien volgen te ondersoeken of langs die weg ijts te vinden waere, gaande het werk dag ende nagt voort. Kunnende Uwe Edele Groot Agtbaere verseekeren, dat, bij aldien in de Christoffel berg eenig goudertz ofte silver mineral, ofte welk mineral het ook mogte zijn, is, hetselve op die wijse sal moeten gevonden werden, dewijl in die passagie de nature ende constitutie van de Christoffel berg sig sal moeten ontdekken."

Van id. dd. 21 Oct. 1724. „Ik hebbe van mijn plicht geagt Uwe Edele Groot Agtbaere in aller eerbiedigheijt op te komen wagten, ende aen Uwe Edele Groot Agtbaere te remonstreren, dat ik geexamineert hebbe alles het terreijn in de Christoffel berg, nadien ik tot in het herte van gemelde berg met graven

hebbe laten avanceren, dog tot mijn leedwesen niets gevonden van goud ofte silver minerael, hebbende ook in mijne studie over het andere gebergte ende terreijn deses eijlands mijn sentement laten gaan, waer omtrent ik rondt uijt moet verklaaren, dat geene van alle, hoewel ik van boven tot beneden dit eijlandt alles hebbe besien ende naukeurig opgenomen, eene constitutie van materie hebben, die oijt eenig minerael soude kunnen anduijden, ende indien van eenige berg of terreijn van dit land ijts te hallucineren soude zijn, dat sulks van de Christoffel berg het naaste is, hebbende egter alle moeijten te vergefs in deselve aengewendt. Menig reijsen heb ik met den Edle Heere Directeur in de berg Hato gewest, dog ik kan Uwe Edle Groot Agtbaere versekeren, dat gemelde berg geen erts of terreijn heeft, bij mij meenigmaal beproeft zijnde, het geene na minerael gelijkt, waeromme ik UEdle Groot Agtbaere ingevolge mijne beloofte in Amsterdam gedaan, rond uijt sal verklaren, dat alhier geen mineraal van goud ende silver op het eijland te vinden is, ende ik sal eere ende goed, leven ende alles wat mij lief is, gaarne waagen, soo ijmand ten eenigen tijde sal kunnen zeggen, dat hier mineraal van goud ofte silver gevonden sal werden".

(Als curiosum vinde hier een plaats, dat *Printsz* in dit schrijven solliciteert naar het fiskaalsambt op Curaçao, open gevallen door het overlijden Mr. *Jan van Velen.*)

Van id., dd. 14 Juni 1725. Haalt zijn schrijven van 21 Oct. 1724 aan. „Sedert heb ik alle vigilantie aangewent op dit eijland Curaçao om uijt te denken ende te inspecteeren off in 't een off in 't ander gebergte nog eenig mineraal te ontdecken soude zijn, ten dien eijnde mij eens en andere maal te paart van boven tot beneden dit eijland, een ijder berg ende terreijn naukeurig examinerende. Maar ik moet tot mijn leetweesen persisteeren bij het getuijgenisse in mijne voorige aan Uwe Edele Groot Agtbaere gegeven, dat op dit

eijland Curaçao geen gout off silver mineraal is offte ook nooijt in waarheijt sal gevonden werden.

Ik hebbe mij derhalven naar het eijland Bonaire begeven, ende aldaar geduurende ruijm twee maanden met alle de bergwerkers inspectie genomen van ijder berg in het bijsondere van de Oostpunt tot de Westpunt van gemelde eijland, dog ik heb nergens iets kunnen ontdecken, dat naa mineraal van gout of silver komt te gelijken, moetende ik ten opsigte van dit eijland Curaçao ende van Bonaire Uwe Wel Edele Groot Agtbaare in der waarheijt verklaren, dat deselve in hunne uijtgestrektheijt niet anders zijn dan een eenige dorre ende drooge clip.

Op heden heb ik mij geëmbarqueert met alle de bergwerkers naar het eijland Aruba......"

Van id., dd. 6 Oct. 1725. „.....Ik begaf mij dien eijgesten dag van den 14 Juni naar het eijlandt Aruba met alle de bergwerkers, ende het gemelte eijlandt van de Oostpunt tot Westpunt, ende van het zuijden tot het noorden doorgereeden hebbende, ende ieder bergh ende terreijn bij mij in het bijsonder zijnde gevisiteert geworden, heb ik uijt alle deselve twee bergen verkoosen gehad, om mijnen arbijd te beginnen, ordelende niet waardig te zijn dat men den minsten mooker in een der andere bergen soude setten, als overtuijgt zijnde van de onmoogelijkheijt van daar gout ofte silver in te vinden.

Mijn eerste werck is geweest in de Christoffel berg, waerin ik 3 weekenen hebbende gespendeert, omme de christal aderen naa te gaan, in hoope dat sig iets anders bij, onder, ofte nevens de christall aderen soude openbaaren. Dog dewijl ik den arbijd aldaar vrugteloos bevond, so heb ik, immediat het werck staakende, mij begeven tot de andere berg van mijn oogmerck, ende, de schoorse van dien geopent hebbende (die ik mij de eer geve van Uwe Edele Groot Agtbaare in een groote steen, gepackt in een vaatje met eijsere hoepels omslaagen

ende gemerckt G. W. C, toe te senden) gaff mij het selve aanstons bedenckinge omme verder te wercken, wanneer ik eenige dagen daar naa ondervondt een kruijsgang in de gemelte berg, streckende van het oosten tot het westen ende van het zuijden tot het noorden, bevindende ik de steen van nature te zijn als hier nevens in het bovengemelte vaatje gepakt gaan. Ik ben in gemelte berg berijds diep 3 vaadem, ende het nevensgaande monster is uijt die diepte gehaalt in den laatsten dag van ons werk, dat ik de eere hebbe deese aan Uwe Edele Groot Agtbaare af te vaardigen. Ende also ik mij hierdoor in onseekerheijt bevinde of ik het werk sal staaken dan of ik verder ten kosten van Uwe Edele Groot Agtbaare sal moeten voortgaan, heb ik best gedagt ten minsten so lang in de diepte deeser kruijsgang te penetreren, totdat ik met een goed fondament ende een gerust gemoed aan Uwe Edele Groot Agtbaare kan verklaaren, of in de hertaderen eenig mineraal van goud ende silver gevonden werdt of niet, waer omtrent ik Uwe Edele Groot Agtbaare niet sal ophouden, maer, mijne begeerte voldaen hebbende om deese aders te doorsoeken, hetwelke ik wel de pijne waardig ordele, om de menigvuldige evaporatien, die ik in deese bergh hoe langer hoe meerder ondervinde, dog niet vindende in het aanstaande voorjaar met alle de bergwerkers repatrieren".

Van id., dd. 17 Mei 1726. Zendt monster van den steen, door hem in den in de vorige missive genoemden gang uitgehouwen.

„Sullende Uwe Edele Groot Agtbaare uijt deese monsters van de erts sien ende ondervinden, dat uijt de diepte van deese berg een extraordinaire swaare evaporatie naa boven gaat, dewelke alle deese steenen so sterk heeft geafficiert, dat een mensch versteldt moet staan sulk in het bovenste gedeelte van de berg te ontwaaren in soodaanigen haarde ende beslootene klip, ende niet te raisoneeren ende te dencken, dat

in de diepte een meerder ende nobelder stoffe sal kunnen gevonden worden, omme het werck met eijver voort te setten. te meerder omme dat de gangader niet declineert maar dagelijks toeneemt, ende alsoo ik wel ten opsigte van deese erts, die nu overgaat, geene rijke gedagten hebbe, dat die de onkosten van het werck sullen kunnen suporteeren, egter gev ik het in Uwe Edele Groot Agtbaare consideratie, of het met mijn gemoet soude kunnen werden overgebragt omme het werck te verlaaten; kunnende Uwe Edele Groot Agtbaare verseekert zijn, dat ik geduurende die tijdt. die ik nog op order van Uwe Edele Groot Agtbaare tot ontdeckinge van het werck sal aanwenden, alle vlijt ende naarstigheijt sal doen omme so spoedig als moogelijk is in het herte te penetreeren, ende dan Uwe Edele Groot Agtbaare de waare geschaapentheijt openbaaren".

Van id. dd. 2 Jan. 1727. Vermeldt voortzetting van het werk op Aruba. „Ende zijn bereids tot 10 vademen diepte geavanceert, dog vinde de berg noch te continueren in deselve harde constitutie van steen, de gangader van deselve natuure blijvende, so als die begonnen heeft sig te ontdecken. Waaromme ik Uwe Edele Groot Agtbaare nog geene veranderinge kan melden, so lange de diepte sig niet sal openbaaren, zijnde eene verwonderings waardige saake, dat gemelte berg niet anders dan eene vaste rots blijft ende dat tot dato deeses geen de minste sagter grond ergens in de berg is gevonden . . . . . . Biddende ik Uwe Edele Groot Agtbaare de tijd, die reeds verbruijkt is aan dit werck nergens anders aan toe te schrijven, als aan de hardigheijt van het werck selvde, gelijk Uwe Edele Groot Agtbaare ooggetuijgen kunnen zijn van de hardigheijt der mineraalsteenen, die overgaan."

Brieven van de Kamer van Amsterdam naar Amerika.

Aan *Paul Printsz*, directeur-bergwerker op Curaçao, dd. 8 Jan. 1726. „Wij hebben per het schip de Jonge Abraham, schipper

Cornelis Jonker, wel ontfangen UE. missive beneevens het vaetje gesondene mineraelsteenen, op welke steenen wij door verschijde essaijeurs hebben doen maken eenige proeven dog hebben de essaijen niet beantwoordt aan de hoop en verwagtinge, die wij daer van waaren hebbende, dewijl de daerop te loopen ongelden de winsten en voordeelen verre quamen te surpasseeren. Niettemin is het ons aangenaam geweest. dat UE. zig beijvert heefft gehadt, omme ten dienste vande Comp: alle devoiren aante wenden tot ontdeckinge van mijnen ende dat UE speculatie op een der bergen op Aruba was gegaen. Wij senden UE: hier neevens te rugge eenige steenen uijt de andere uijtgesogt, welke de weergaade zijn vandie geenen, waer uijt de essaijeurs eenig goud en silver hebben gehaelt gehadt, omme tot UE. opmerkinge te kunnen dienen met recommandatie in het verder ondersoeken en naspeuren te continueeren, op hoope dat de Comp: eenmael de gewenste vrugten daervan zal mogen genieten . . . . ."

Aan id., dd. 27 Juli 1726. „Wij hebben vande voornoemde steen (door *Printsz* van Aruba gezonden) aan drij differente essaijeurs ijder een halff pont doen ter handt stellen, ten eijnde door haer EE. de proeven daerop te maken, 't geen ook is geschiet, en hebben twee vandeselve daer inne niets in kunnen vinden, hebbende eene van die luijden daer uijt gehaalt twee asen goudt, een en een halff Engels silver, en een en een halff once ijser, en aangesien het zelve van geene waarde is, in comperatie van de kosten die daerop koomen te loopen, en in verre na niet heeft beandwoort de hoope en verwagtinge, die wij van hetzelve hadden, zoo zal dese dienen om UEd: daer van te adverteeren."

Aan *du Fay*, dd. 24 Dec. 1726. „Zeedert zijn alhier behouden gearriveert de scheepen dewelke laest van Curaçao herwaerts vertrocken waren, waer meede wij, beneevens de boodemerij

brieven, ontfangen hebben het vaetje met erts van Aruba waervan wij een proeff hebben laaten neemen, dog ons is gerapporteert, dat er eenige antimonie en eijser uijtgehaelt is, maar geen goudt nog zilver."

Brieven en Papieren van Curaçao.

Van *Printsz*, dd. 3 Juni 1727. Erkent ontvangst eener missive der Kamer van Amsterdam en vervolgt: „tot welkers seer gedienstige rescriptie ik mij de eere geve te betuijgen van Uwe Edele Groot Agtbaare geerde ordres seer gaarne te willen gehoorsaamen, omme het bergwerck op Aruba te staaken ende met de eerste scheepen te repatrieeren."

92. Protocol 1738. (Curaçaosch archief.)

„Memorie hoe en op wat wijse de directeur *Jan Gales* op het Eyland Curaçao zal moeten werden geinstalleert en waar na hij zigh in deesen sal hebben te gedragen.

De voorn. Directeur sal zoo haastig hij omtrent het eyland Curaçao sal weesen gecomen, ende het selve in sijn gesicht hebben gekreegen, van desselfs komste aan den teegenwoordigen Directeur *Juan Pedro van Collen* aanstonds kennisse doen geeven, ende ten dien eijnde een sloep naar land senden met een van de scheepsofficieren en aan Sijn Ed: door deselve doen overhandigen de missive van de Camer Amsterdam, als zijnde tot de aanschrijvinge en ordres in deselve vervat door alle de resp^{e}. Cameren bij inschrijvinge gequalificeerd, aan den directeur en Raden geadresseerd gequoteert L^{a}. A.

En sal de voorn: direct: *Juan Pedro van Collen* binnen 24 uuren na de receptie van de voorsz: missive den Raad moeten convoceeren, ende aldaar deselve doen leesen, ende daar in vervatte ordres executeeren, ende bij absentie of indispositie van den directeur *van Collen* zal het voorsz: door den oudste present zijnde raadspersoon moeten worden verrigt.

Nadat de ordres bij de boven gen: missive gegeven sullen weesen geexcuteert, zal hij directeur *Jan Gales* aan den directeur *Juan Pedro van Collen* doen overgeven de missive Lett[a]: B waarin deese memorie besloten is overgaande, welke missive en ordres bij den directeur *Juan Pedro van Collen* voorn[t]. weesende ontfangen ende vervolgens verstaan hebbende het arrivement van den gemelden directeur *Jan Gales* sal hij den selven door den secretaris van het eijland Curaçao binnen boort van het schip de Geertruyda doen recepieeren en verwellekomen, ende middelerwijlen in aller eijl het guarnisoen en burgerije van het geheel eijland doen brengen in de wapenen gerengeert en haije, omme den voorn: directeur *Jan Gales* te ontfangen, dewelke so haast in de haven van Curaçao voorsz: sal weesen gecomen, ende gelegenheijd sulx komt toe te laten de fortresse sal hebben te salueeren met neegen canon schoten het welke door die van de fortressen van wegens de Compag: sal moeten werden beantwoord met seven canon schooten.

De voorn: directeur *Juan Pedro van Collen* sal des anderen daags het guarnisoen weederom doen brengen in de waapenen, ende de commissie van de hoogh mog: heeren Staten Generaal deser Vereenigde nederlanden, mitsgaders van deese generale geoct: West Ind: Comp: in deselve Landen, vande Puije en uijt de vensters van den Castele op Curaçao aan het gem:[te] guarnisoen en verdere bedienden van de Comp: aldaar te lande, mitsgaders aan de burgerije vrije luijden en alle opgeseetenen aldaar doen publiceeren en voor leesen, en de voorn: direct: *Jan Gales* aan deselve immediatelijk doen voorstellen en installeren met de solemnitijten in diergelijke occagien gebruijkelijk als wanneer alle deselve bedienden van de Comp: en opgesetenen van 't voorsz: Eijland, niemand uijtgesonderd, gehouden sullen sijn den eed van getrouwigheijd uijt de name en van weegens de hoog Moog: Heeren Staten Generaal voorn:[t] ende de Bewinthebberen van de generale geoct: West ind: Comp: in handen van den gem: direct: *Jan Gales* aff te leggen volgens het

formulier hier nevens gevoegt. Twelk gedaan zijnde zal 't voorn: guarnisoen drie Salvoos schieten, ende wijders dien dagh met Vreugde en Vrolijkheijt werden doorgebragt".

Protocol 1747. (Curaçaosch archief.)

Poorterseed.

„Dat zweert gij N. N.

Dat gij zijt een getrouw burger en ingezetene dezes eilands: Dat gij de Hoog Mogende Heeren Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, de Edele GrootAchtbare Heeren Bewindhebberen van de Generale Geoctroijeerde West Indische Compagnie en de Edele Achtbare Heeren Gouverneur en Raden des eilands Curaçao als Uwe Hooge Souvereine en wettige overheid erkent en belooft te respecteeren; dat gij getrouwelijk dit eiland voor allen overlast en geweld zult helpen beschermen en van alle verraad en kwade aanslagen tijdelijk waarschuwen; dat gij in alle gehoorzaamheid zult waarnemen de wachten en diensten, die U van hooger hand of van de heeren Burger-officieren zullen worden aanbevolen en U voorts gedragen als een goed en getrouw burger en ingezetene schuldig en gehouden is te doen, zonder hetzelve door vrees van verlies van lijf en goed na te laten.

Zoo waarlijk moet U God almachtig helpen".

Pro-interim eed voor vreemdelingen.

„Dat zweert gij N.N.

Dat gij gedurende den tijd van Uw verblijf alhier de Hoog-Moogende Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, de Ed. Gr.-Achtb. bewindhebberen der Gen. Geoctr. West-Indische Co. en de Ed. Achtbare Heeren Gouverneur en Raden dezes eilands Curaçao behoorlijk respecteeren zult; dat gij pro-interim voorn. geen heimelijke aanslagen of kwade correspondentien met woorden, werken of geschriften zult houden of doen houden, direct of indirect, ten nadeele of strijdig met

het belang van Hunne Hoogmogenden voorn: of van het algemeen welzijn van dit eiland en van alle derzelver goede ingezetenen; dat gij na 't schieten van generaal alarm U niet op straat of op 's Heeren wegen zult vertoonen, neen maar U ten tijde voorn: binnen Uw huis of kamer houden zult, alles op poene bij het eerste en derde artikel van de derde divisie der resolutie van dato 19 Juni laatstleden gestatueerd.

Zoo waarlijk, enz."

(Deze eed werd in 1747 door 65 vreemdelingen afgelegd. De er in aangehaalde resolutie was er een van gouverneur en raden en bepaalde straffen op verschillende vergrijpen tegen de binnenlandsche rust, tegen verraad, enz.)

93. Brieven en Papieren van Curaçao, 1735—1736.

Voor den Curacaoschen lezer zal de volgende alphabetische bevolkings-, (tevens belastings-) staat niet onwelkom zijn.

Lijst van familiegelden en zwarte hoofdgelden der ingezetenen van de Curaçaosche eilanden, opgemaakt door de raadsheeren *Hendrik Plier* en *Jan Luls*, ingevolge resolutie van den Raad op Curaçao, dd. 18 October 1735.

A.	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Aam, *Jan*	1	2
Abenatar, *Jacob*	2	4
Aboab, *Abraham*	2	2
Adriaensz, *Engelbert* [1])	1	2
Aerentz, *Willem*	—	2
Amiot, *Maturin*	4	2

[1]) Adsistent in dienst der C°.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegel[d] in Pesos
Andrade, d' Abraham da Costa	1	2
„ „ *Benjamin* „ „	2	2
„ „ *Daniel* „ „	—	2
„ „ *Jacob Guardeloupe*	1	2
„ „ wed^e^. *Mordechay*	1	—
Andrisson, Willem	—	2
Athias, Mozes Parera	1	2

B.

Backer, Gijsbertha Maria	2	—
Bambergen, Nicolaas	10	4
Barentsz, Jacob	2	2
Bazarne, Marcus	30	7
Beek, Pieter	28	4
Beems, George	1	2
Bell, Willem	2	2
Belmonte, Jacob	2	2
Beltrand, Bartel	1	2
Berch, Cornelis	2	4
Bertrand, Jan	5	4
Berrie, Jacob	12	4
Biest, van der, Jan	—	2
Bislick, Jan	1	—
Blom, Andries	2	2
„ , *Jan*	—	2
Bonijn, Amon	4	2
Bont, wed^e^. *Jan*	2	2
Bontecoe, wed^e^.	3	—
Boode, Hendrik	1	2
Boom, wed^e^. *Christiaan*	20	2
„ , *Daniel*	4	2

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Born, [1]) *Nicolaas*	—	—
Born, wed^e^. *Pieter*	—	2
Bouman, *Jan Abel*	2	2
Braambos, *Willem*	1	—
Brugman, wed^e^. *Jan*	6	2
„ , *Jan Hendrik*	—	2
Burg, *van der*, *Hendrik*	9	4
Burgh, *Gerrit*	2	2
C.		
Caizedo, *de*, *Augustein* [2])	—	2
Cales, *Gijsbert Roelen*	1	2
Calvo, *Isaac*	1	—
Cardozo, *Abraham Aboab*	2	2
„ , *Daniel Aboab*	1	2
„ , *David*	1	2
Carvallo, *Isaac*	1	—
Casseres, *de*, *Benjamin*	7	7
„ , „ , *Samuel*	—	4
„ , „ , *Samuel Idanha*	1	2
Castro, *de*, *Abraham Mendes*	2	2
„ , „ , *Mordechay*	2	2
Charje, *Frans* [1])	1	2
Charje, *Willem* [1])	—	2
Chaves, *de*, *Benjamin*	2	2
„ , „ , wed^e^. *Isaac*	1	2
„ , „ , *Mozes*	6	7
Christiaansz, *Andries*	2	2
Claasen, *Pieter*	1	—

[1]) Adsistent in dienst der C^o^.
[2]) Roomsch katholiek geestelijke.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Clooster, van den, Rudolph [1])	7	4
Cock, Barent Dirksz (zie ook *Kock*)	1	2
Coene, wed^e^. *Arnoldus*	1	2
Coeijmans, (zie *Cooijmans*)	—	—
Cohen, David van Daniel	2	—
„ , „ „ *Mozes*	1	—
Collen, van, Juan Pedro [2])	50	7
Columba, Willem	4	4
Cooijmans, Balthazar	1	2
Copius, Lucas	1	2
„ , wed^e^. *Philip*	—	2
Correa, Abraham Alvares	1	2
„ , *Mordechay* „	10	7
„ , *Mozes Alvares*	4	2
„ , wed^e^. *Raphael Alvares*	11	2
Costa, da, Abraham	1	—
Coutinho, Abraham Dias	1	2
„ , wed^e^. *Isaac*	—	2
Craneveld, Harmen	1	2
„ , *Jan*	—	2
„ , *Willem*	2	—
Crasto, de, David	3	4
Crisson, Hendrik	1	2
„ , *Jacobus*	—	2
„ , *Salomon*	1	2
„ , *Willem*	1	2
„ , *Wijndelina*	—	2
Croes, Laurens	—	2
„ , *Nicolaas*	1	2

1) Adsistent in dienst der C^o^., later deurwaarder en gerechtsbode. (Prot. 1739.)

2) Directeur der kolonie.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Cruger, Ernst Gerard	4	2
Crus, Santa, Aron Israel	1	—
„ , „ , *Jacob* „	1	4
Cunningham, George	2	2
Cuijs, zie *Kuijs*	—	—
Curiel, Jacob	3	4
D.		
Daal, Pieter	1	2
„ , *Samuel*	1	2
Davelaar, van Groot, Cornelis	4	4
„ , „ „ , *Willem*	—	2
Dewaan (?) Ambrosie	1	—
Dias, wed^e. *David*	1	—
„ , *Isaac Lopez*	2	2
„ , *Jacob* „	1	2
Diedeloff, Hendrik	1	2
Diedenhoven, Pieter	2	4
„ , wed^e. *Pieter*	6	7
Dijk, van, Hendrik	8	2
Dinham, Thomas	—	2
Dolder, Jan Ernst [1]	—	2
Dorcas, Willem	10	2
Dovale, Joseph	1	—
Draacx, Jan	1	2
Dronker, Wouter [1]	4	2
Druschky, Sigismundus [2]	1	4
Dubernard, Jeremias	2	2
Durer, Jeremias	4	—

[1] Adsistent in dienst der C°.
[2] Chirurgijn in dienst der C°.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Duurlingh. wede. *Christiaan*	—	2
„ , *Jan Christoffel*	2	2
E.		
Eel, wede. *Jacob*	1	2
Eght, *Matthias*	—	2
Eijlbracht, *Gerbrand E.* [1])	2	2
Ellis, *Daniel*	30	4
„ , *Jan*	4	2
„ , wede. *Jan*	90	7
„ , „ „ , *Daniel Zn.*	2	—
„ , *Nathaniel*, *Jr.*	30	4
„ , „ , *Sr.*	50	7
„ , „ , *Jan Zn.*	2	2
Engel, *Michiel*	—	2
Erasmus, *Claas*	9	2
Everit, wede. *Jan*	2	4
Evertsz, *Frederik*	3	2
„ , *Hendrik* [2])	—	2
„ , *Johannes*	3	—
Exson, *Willem*	1	2
F.		
Fareira, *Anthonie*	2	2
Faro, wede. *David Vaz*	1	2
Ferro, *Samuel*	5	4
Fidanque, *Joseph*	—	2
Fockens, *Theunis* [1])	1	2

1) Adsistent in dienst der Co.

2) Cornet over de ruiterij, tevens opperfactoor der Co. en rooimeester

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Fonseca, *de*, wed^e^. *Abraham Lopes*	—	2
„ , „ , *Jacob Lopez*	—	2
Franken, *Evert*	6	2
Frans, *Leonard*	—	2
Fundam, *Mordechay*	1	—

G.

Geerkens, *Anna*	—	2
„ , *Jacob*	—	2
„ , *Jacob Hendrik*	7	2
„ , *Jan Hendrik* [1])	7	2
Gijsen, wed^e^. *Jan*	—	2
Gomez, wed^e^. *Aron da Costa*	4	—
„ , *Isaac*	—	2
„ , *Isaac da Costa*	1	2
„ , *Joseph* „ „	1	4
„ , *Samuel* „ „	—	2
„ , *Sara* „ „	—	2
Gorcum, *van*, *Pieter* [1])	2	2
Graaff, *de*, *Evert*	1	—
Gradies, *Abraham*	—	2
Graval, *Johannes*	1	2
Grootestam, *Frans*	8	2
„ , *Hendrik*	20	4
Guij, *Jannetje*	—	2

H.

Halas, wed^e^.	1	—
Hansz, *Paulus Snijder* [1])	1	2
Harmensz, *Jacob Hendrik* [1])	1	2

[1]) Adsistent in dienst der C^o^.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Harring, *Benjamin*	—	2
Harris, *Jan*	—	2
„ , *Jan Godfried*	4	2
Haselaar, *Jan* [1])	—	2
Hasse, *Zimbrecht*	2	4
Hellinghuijzen, *Jan*	1	—
Hendricx, *Jan*	30	7
Henriquez, *Abraham Jesurun*	2	4
„ , *Benjamin Lopez*	10	—
„ , *David de Jeudah Cohen*	1	4
„ , *David van Mozes Cohen*	—	2
„ , *Elias Jesurun*	1	2
„ , *Ephraim Jesurun*	—	2
„ , *Francisco Lopez*	—	4
„ , *Jacob de Ephraim Jesurun*	—	4
„ , *Jeosuah*	16	4
„ , *Joseph Jesurun*	1	2
„ , wed[e]. *Mordechay*	4	4
„ , *Mozes Cohen*	3	4
Hoboken, *van*, *Christiaan*	—	2
„ , „ , wed[e]. *Pieter*	2	2
Hoheb, wed[e]. *David*	2	4
Holsman, wed[e].	1	2
Hoorn, *van*, *Jan*	—	2
Horst, *Laurens Rudolph* [2])	30	4
Houten, *van*, *Jan*	—	2
Houtkamp, *Jurriaan*	1	2
Houtschildt, *Nicolaas*	9	7
Houtvat, *Johannes J*[r].	—	2

[1]) Adsistent in dienst der C[o]., later constapel. Hij komt meestal voor als „Hazelaar", doch hij teekende zich „Hesellaar". (Prot. 1742.)

[2]) Chirurgijn in dienst der C[o].

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Houtvat, Johannes Sr.	6	2
„ , *Lucas*	1	2
J.		
Jacobsen, Hendrik	—	2
„ , *Paulus* [1])	1	2
Jansen, Balthazar	2	2
Jansz, Jan Pedro	1	2
„ , *Willem* [1])	—	2
Jesurun, wed^e^. *Abraham*	1	2
„ , *Benjamin*	1	4
„ , *David*	1	2
„ , *Jacob*	—	2
„ , *Raphael*	—	4
Jongbloed, Jan	6	2
Jongh, de, wed^e^.	1	—
Julien, Abraham	—	2
K.		
Keek, Jacobus	—	2
Keijser, Samuel	—	2
Kier, Pieter	2	2
Klinkert, Claas	1	2
Kock, Andries Willemsz.	4	2
„ , *Jan* [1])	2	4
„ , *Pieter* (zie ook *Cock*)	—	2
Koene, zie *Coene*	—	—
Köning, Anna Maria	3	—

[1]) Adsistent in dienst der C°.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Kool, Gustavus	—	2
„ , *Hendrik Aerts*	1	2
„ , *Jan Aerts*	1	2
Kreuger, zie *Cruger*	—	—
Kuijs, Hendrik	1	2
L.		
Lackrum, Willem	2	2
Lammertsz, Willem	2	2
Lamont, Isaacq	50	7
„ *Isaacq Sr.*	—	7
„ , *Willem*	16	—
Legendre, wede. *Jan*	4	2
„ , *Pieter*	1	2
Leon, David	—	2
„ , *Elias Jeuda*	3	4
„ , *Jacob* „	3	4
Leon, de, wede. *Balthazar*	12	7
„ , „ , „ *Mordechay Hisquia*	8	—
Lesire, Jan	30	7
„ , *Daniel*	30	7
Levy, David	1	2
„ , *Elias*	6	—
„ , wede. *Gabriel*	4	2
„ , *Manuel*	—	2
Lima, de, Francisco	2	2
Limberg, Hans	—	2
„ , *Jan*	—	2
Linder, Johan George [1]	—	2

[1]) Adsistent in dienst der Co.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Lixraaven, *Gabriel*	20	4
„ , *Willem*	5	4
Lopez, *Manuel*	1	2
Louzado, *David van Mozes Baruch*	2	2
Luijdens, *Elias*	1	4
Luls, *Clara Maria*	1	—
„ , *Gerrit*	2	2
„ , *Jan* [1])	16	4
M.		
Maduro, *Isaac Levy*	6	4
„ , *Jacob* „	1	2
„ , *Mordechay Levy*	1	2
„ , *Samuel Levy*	1	—
„ , *Samuel* „	1	4
Manasse, *Jacob*	—	2
Marchena, wed^e^. *Isaac*	2	4
Martijn, *Jan*	—	2
Martin, „	2	7
„ , *Willem*	—	2
Martinas, *Abraham Vaz*	—	2
Medina, *de* wed^e^. *Salomon*	1	2
Meij, *de*, *Jan*	1	2
„ , „ , *Laurens*	12	4
„ , „ , *Pieter*	4	2
„ wed^e^. *Pieter*	18	2
Meijer, *Willem*	80	7
Mestre, *François*	—	4
Millado, *Jacob*	1	2

[1]) Commissaris van den slavenhandel.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Molina, *Aron*	3	4
„ , *David*	1	2
Monsanto, *Jacob en Isaac*	2	2
Moor, *Claas* [1])	—	2
Moor, *de*, *Joseph*	1	2
Moron, *Isaac van Jacob Henriquez*	—	2
Motta, *Benjamin*	2	2
Mulder, *Andries Christiaansz*	2	2
„ , wed^e^. *Hans*	5	2
Munnickhoven, wed^e^. *Jan*	—	2
N.		
Naam, *van*, *Anthonie*	1	—
Naar, *Benjamin*	2	2
„ , *Jacob*	6	2
Neijra, *de*, *Anthony*	2	4
„ , „ , *Joseph Athias*	5	4
Niepage, *Frederik*	2	—
Nieuwkerk, *Daniel*	3	—
Nolet, wed^e^. *Abraham*	5	2
Nuñez, *Daniel Vaz*	1	—
O.		
Onbehouwen, *Gerrit* [1])	1	2
Ooijman, *Jan*	1	2
Oostdorp, wed^e^. *Pieter Claas*	—	2
Orio, wed^e^. *Samuel*	1	2
P.		
Pabest, *Bastiaan*	3	2

[1]) Adsistent in dienst der C°.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Pardo, Josias	2	2
Parera, Elias	12	4
„ , *Isaac*	1	2
„ , *Jacob*	—	2
„ , *Mordechay*	1	2
Pataije, kapitein	3	—
Paulse, Jan	1	2
Pelgrom, Willem	1	2
Penijn, de, Nicolaas [1])	1	4
Penso, wed^e^. *Abraham*	2	4
„ *Isaac*	2	4
„ *Mozes*	6	4
Perre, van der, Clara	1	2
Petersen, de, Jacob [2])	4	4
Pichot, Hendrik	1	2
Pietersz, Sijmen	1	—
Pimentel, Abraham	—	2
Pina, de, Abraham	2	4
Pinedo, Jacob	1	—
Piñero, Rachel	—	2
Pinto, Samuel	2	4
Pletsz, Adriaan	3	2
„ , *Laurens* [1])	1	2
Plier, Hendrik	30	7
„ , wed^e^. *Jan*	2	4
„ , *Laurens*	2	4
Pool, de, Jurriaan	2	2
Porter, Thomas	4	4
Pottey, wed^e^. *G. R.*	1	2
Pronk, Valentijn	1	2

[1]) Adsistent in dienst der C°.
[2] Commissaris van den train en vivres.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
R.		
Raphoen, Christoffel	10	4
„ , *Iman*	2	4
Rasmijn, wede. *Adriaan*	1	2
Rasveldt, Wigboldus [1]	—	2
Raven, Cornelis	1	2
Recao, Frans Hendrik	—	2
Redoch, wede. *David*	2	2
Redondo, Abraham Nuñez	—	2
„ , *Isaac Nuñez*	1	—
„ , *Salomon* „	1	2
Reijning, Claas	10	2
Rijke, Theophilus Borel	10	2
Rissum, van, Volkert	2	2
Roodenburg, Pieter	—	2
Rudeloff, Johan George [2]	1	2
Rustenpad, Michiel	1	2
S.		
Salom, Jacob	1	2
Sarate, wede.	1	2
Sas, Adriaan	12	2
Sasportas, Abraham	2	2
Sasso, Abraham	—	2
Schagen, Bernard [3]	4	4
Schagen, van, Jan [4]	9	4
Scheltus, wede. *Cornelis*	4	2
Scholten, wede. *Jacob*	—	2
„ , „ *Jan*	2	—

1) Predikant.
2) Chirurgijn in dienst der Co.
3) Adsistent in dienst der Co.
4) Fiscaal.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Scholten, Jurriaan	2	—
„ , *Rutger*	6	2
Schoon, wed^e. *Barend*	1	2
„ , *Isaac*	—	2
Schoonenboom, Adriaan	10	7
„ , *Jacob*	1	2
Schotborgh, Olaus	2	2
Schouten, Cornelis	1	2
Schut, wed^e. *Claas Hendrik*	1	2
Schuurman, Jan	25	7
Seijs, Jacobus	—	2
Semerel, Jacob	1	—
„ , wed^e. *Jacob*	—	2
Senior, Abraham van David	2	4
„ , „ „ *Isaac*	1	2
„ , *David*	12	4
„ , „ *van Isaac*	1	2
„ , *Jacob*	3	4
„ , *Mordechay*	2	2
Severijn, Jasper Cornelis [1]	2	4
Silva, da, Abraham	—	2
Sijdrechts, Jan	—	2
Sluijter, Pieter	—	2
Smakzeijl, Jan	—	2
Smith, Jurriaan Goverisz	—	2
„ , wed^e. *Dirk*	1	2
„ , *Hendrik*	1	—
„ , *Hendrik Dirk Zn.*	4	2
Spadin, Jan	3	2
Specht, Pieter	8	7

[1] Secretaris.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Steenhard, Cornelis [1])	1	2
Stekelenburg, van, Cornelis	13	4
Stork, Harmanus	30	4
Striddels, Gerard	6	4
Stridbeek, Jacob	4	4
„ , wede. *Jacob*	1	2
„ , *Johannes*	2	2
Stuijlingh, Gerrit	3	4
„ , wede. *Jan*	1	2
„ , *Johannes*	35	7
„ , *Samuel Francisco*	1	2
Suares, David	—	2
T.		
Tamesse, Jan	—	2
Thielen, Alexander	4	2
„ , wede. *Jan*	15	4
„ , „ *Jacob*	1	2
„ , *Lucas*	4	2
Thiezing, Jan Willem	1	2
„ , *Mijndert*	3	2
Thijzen, Harmen	1	2
„ , *Jan*	2	2
Tommel, Jan	2	2
Touro, Isaac	4	2
„ , *Joseph Israel*	2	2
„ , *Mozes*	1	2
„ , *Samuel*	1	—
Tribier, wede. *Bartholomeus*	28	7
Twistelton, Jan	4	4

[1]) Adsistent in dienst der C°.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
U.		
Uijl, den, wede. *Pieter Arentsz*	2	4
Uijtrecht, van, wede. *Willem*	120	7
Ulloa, wede. *Abraham*	2	2
V.		
Vaz, wede.	—	2
Veen, Bruijn Govertsz.	1	4
Veer, de, Jan	1	—
„ , „ , *Pieter*	1	—
Veeris, wede. *Abraham*	3	2
„ , *Jacques*	1	2
Veijlder, de, Jacob	1	2
Veijns, Pieter	6	2
Vermeulen, Jan Willem.	3	4
„ , wede. *Willem Jansz*	25	7
Verster, Paulina	1	—
Verwit, Pieter	—	2
Vis, Neeltje	2	—
Visser, Abraham	3	4
„ , *Claas*	2	2
„ , wede. *Jan*	—	2
Vivas, wede.	1	2
Vos, Gijsbert [1].	2	2
„ , wede. *Jacob*	1	2
„ , *Jan* [1]	1	2
„ , *Jan Thomasz*	1	2
W.		
Webb, Philip Jr.	1	2
„ , „ *Sr.*	1	2

[1]) Adsistent in dienst der Co.

	Aantal slaven.	Bedrag familiegeld in Pesos.
Weber, Frederik	1	2
Weijmers, wed[e]. *Ebbe*	2	2
„ , „ *Olfert*	6	2
Weijts, Jacob [1])	1	2
„ , *Johannes* [1])	—	2
Welvaren, Willem	2	2
Wijnbergen, Hendrik	2	2
Wijster, Hendrik	2	2
Wijtland, wed[e]. *Laurens*	3	2
Wilde, de, wed[e]. *Hendrik*	75	7
Willemsz, Thomas	6	2
Wilster, Pieter	—	2
Wit, de, Hendrik	80	7
Wolff, de, Dirkje Jansz	1	2
Woutersen, Adriaan	1	—
Z.		
Zaunslifer, Frederik [2])	2	2

Vorenstaande lijst is opgemaakt uit de in het jaar 1735 afzonderlijk opgemaakte lijsten van het hoofd- en familiegeld, waarvan wel de eerste, doch niet de laatste alphabetisch was gerangschikt, daar voor het familiegeld de ingezetenen in klassen waren verdeeld. Het was echter een geringe moeite beide lijsten tot één alphabetische lijst te maken en voor een gemakkelijk overzicht kwam dit mij wenschelijk voor.

Waar op de twee lijsten familienamen verschillend geschreven voorkwamen, heb ik den naam genomen zooals die op het meerendeel van dergelijke lijsten uit die jaren voorkomt of zooals mij uit de Curaçaosche archieven is gebleken, dat de naam door de dragers zelf geschreven werd.

[1]) Adsistent in dienst der Co. [2]) Corporaal der Ruitery.

Gedurende 10 jaren na hunne vestiging op het eiland waren de ingezetenen vrij van de betaling van het familiegeld, uitgezonderd de Co.'s bedienden. Wanneer het familiegeld niet is opgegeven, is dit wel veelal, doch niet steeds een bewijs, dat de betrokken persoon nog geen 10 jaren op het eiland gevestigd was. Zulk persoon toch kon ook minderjarig zijn, om een of andere reden vrijgesteld zijn van betaling van het familiegeld of mogelijk op een der twee lijsten zijn vergeten.

94. Protocol 1739. (Curaçaosch Archief, uit magazijn onder de kerk der V. Protestantsche gemeente.)

Een Nieuw Lied op een Verloopen Capitein, [1]) die tot Directeur op Curaçao Geavanceerd is, so Lange alst de Heeren Belieft. Te singen op de wijs van Een Sterke Casteel.

Vers 1.

Gij vrienden Wilt eens hooren Wat ik Singen sal
Een Liedje van *Jan Kalis*,
Ik Wil seggen *Jan Gales*
Hoe hij Quam te Pas.

Vers 2.

In Vriesland wilt 't weeten en Daar hij was Capitijn,
Daar Most hij door de Glaasen
En hij deet niet Als Raasen
Geef Quartier voor mijn.

Vers 3.

Het was Monsjeur *Luknette* [2]) die hem Gooijde daardoor
Al Rink kink kink met Raesen
Stak hij hem door de Glaesen
Dat Quam hem Vreemd voor.

---

[1]) *Gales* was voorheen officier geweest in dienst der Staten.

[2]) In verklaringen, voorkomende in deel *Protocollen* 1739 wordt deze officier ook *Lusanet* genoemd.

Vers 4.

Doen Moest hij nog Betalen al die Glaasen daar
Die hij had Door gevloogen
Ik verhaal nu geen Loogen
Want het is wel Waar.

Vers 5.

Ook moest hij sijn Capitijns plaatsen vercoopen voor geld
Omdat hij was Een Lache
Eu hier Lijkt hij een Baasje.

Vers 6.

Na hij hier is gekomen, So schraabt hij veel Goedt
Van Weeduwe en Van Weesen
Wie hoorden 't hier voor deesen
Als die Hontsvod doet.

Vers 7.

Doen heeft hij gaan Verhaasten *van Collen* sijn doot
Nademaal hij Sonder Reeden
Af Nam Veel Valsche Eeden
Tot Beschuldiging Groot.

Vers 8.

Waar Meede hij, die siek Lag aanviel Als Een Beest
Die door alle dees Chagrijnen
Anders Niet deed als Quijnen
Tot hij gaff den Geest.

Vers 9.

Tot droefheijd van Veel Menschen die dat sagen aan
Selfs Waaren de Partijen
die hem niet mogte Leijen
daar van Aangedaan.

Vers 10.

Nu scheij ik uijt met singen van die Vrieseboer
Een Boer so Zal hij sterven
De Duijvel sal hem Erven
Die verdomde Boer.

EIJNDE.

95. Plakkaten 1745. (Curaçaosch archief: was ten onrechte onder Protocollen geplaatst.)

In de proclamatie voor den op 20 Oct. 1745 (Woensdag) te houden biddag komt o. a. voor:

„gelijk ook door de nog aanhoudende ziekten en ongemeene sterffte onder het rundvee ende de dieren tijt die door deselve onvermijdelijk moest resulteeren, ende aan de andere kant de desastres, elenden en rampspoeden, die deese Eijlandeu nu 't zeedert vijf jaaren herwaarts hebben gedrukt ende genoegsaam ten onder gebraght door het onreghtmatigh neemen van derselver scheepen en barcquen, 't beroven van derselve zee Commercie en navigatie quasi in een volle vreede, ende de tot nogh toe schadelijke aanhoudende drooghte die den landtman voor een schraalen oogst doen dughten", (nº. 73.)

96. Protocol 1753. (Curaçaosch Archief, uit magazijn onder de kerk.)

dd. 11 Sept. tot 13 Oct. Volgens 18 certificaten, in dit deel voorkomende, werden de volgende slaven, als hebbende deelgenomen in den opstand, ter dood veroordeeld en geëxecuteerd:

	Eigenaar:
12 koppen, waaronder 3 negerinnen,	gouverneur *Faesch.*
2 „	*Hendrik Teepken.*
3 „	*Hendrik Evertsz.*
1 „ (negerin)	*Isaac Pardo.*

			Eigenaar
1	koppen,		*François Sacre.*
3	„		*Mozes Penso.*
1	„	(negerin)	*Jacob Henriquez Coutinho.*
1	„		*Aron Henriquez Moron.*
1	„	(negerin)	*Klaas Henningh.*
1	„	„	wed^e. *Ricardo.*
1	„	„	*Aron Molina.*
1	„	„	*Adam Wierman.*
1	„	„	*Jan Glinsterman.*
1	„	„	wed.^e *Lucas Copius.*
1	„		*Daniel Peixotto.*
1	„		*J. Severino y Molina.*
1	„	(negerin)	*Colletta Born.*
1	„	„	wed.^e *Johannes Clemens.*
34			

97. Brieven en Papieren van Curaçao, 1769—1778.
Extract uit missive, dd. 15 Juli 1774, van *Rodier* aan de Kamer van Amsterdam.

„De Haven St. Anna leggende aan de beneede zijde van de Stad is groot, en vereenigd sig met Een binnen waater, die Sig achter de Stad na boven wel Circa een half uur gaans in de lengte uijtbreijd, en ruijm So breed is, loopt ook beneden de Stad Circa een half quartier uur gaans, dit binnen waater en Haven heeft Seer goede Anker Modder Grond, en is beschut voor alle Stormen uijt alle hoeken, behalve voor Een storm uijt het Zuijdwesten, die vlak door de Mond van de Haven komt, en de Scheepen en Vaartuijgen voor hunne Ankers, en de Touwen die aan de Wal vast zijn doet rijden, dog is geen gevaar van vergaàn. Deese Haven soude met gemak Een vloot van Drie hondert en meer Scheepen kunnen bergen; waarvan reeds de Eer gehad hebbe, UEdele Groot Achtbaare de afteekeningen, en peijlingen toe te Senden.

De Mond van deese Haven is seer difficiel voor Scheepen in te koomen, wijl de wind hier meest Noord Oost waaijd, dat vlak het Gat uijt is, en niet moogelijk door de Smalte van de mond die in te laveeren, de Scheepen moeten altijd ingehaald werden, waar toe de Sloepen van de laatste gekoome Scheepen werden gebruijkt, die een paarlijn inneemen, (welken eene Endt aan de wal blijft,) en daer meede tot aan de Tonne Boeij roeijt, om so als het Schip oploeft, aan een Matroos die op de Bak gereed moet staan, het andere End van die Paarlijn toe te werpen, wanneer het Schip door de Neegers binnen gesleept werd; nog difficielder Soude het weesen, wanneer de Tonne boeij weggenomen wierd, also dan de mond van de Haven niet wel te Sien is, en men op de laager wal Soude Raaken, te meer so de Ketting over de Haven gespannen wierd, so dat hier bijna geene mogelijkheijd is eene landingh te doen. het water fort de Graaf van buuren, langs welke de Scheepen digte bij moeten passeeren, is in staat, indien hun geschut wel bediend werd, eer deselve nog dit fort op zijde zijn veel quaad te doen; gelijk meede de batterij van het fort Amsterdam, waer de vlagge Stok op staat, en de batterij agter de Kat en het fort Schrikkenburg op de Zuijdwest Hoek van de Stadt, die meede de Zee bestrijken voordat de Scheepen op de hoogte van het fort de Graaf van Buuren gekoomen zijn, veel schaden toebrengen kan, de Scheepen het meer gemelde fort de Graaf van Buuren op zijde zijnde, kunnen met derthien stukken begroet worden, aan de plaets daar de Scheepen moeten oploeven gekomen zijnde, om de Mondt van de Haven te bezijlen, heeft dit fort Ses stukken Canon om die Mondt te beschermen, de batterij van 't fort Amsterdam aan de Vlagge Stok bestrijkt de Zee met Seeven, de batterij de Halve Maan met vier, en de Nieuwe Batterij met Neegen Stukken Canon, en strekken tot meerder versterking van het fort de Graaf van Buuren, het oude waterfort defendeert de Mond van de Haven, so voor als agter de Kettingh, het geene de Nieuwe

Batterij van 't fort Amsterdam, waerop de Twee Vier en Twintig en de twee Achtien ponders Metaale Stukken leggen, mede doet; als ook de Batterij aan de Vlagge Stok, die met twee Stukken Canon, en de halve maan ook met twee stukken Canon de Mond en het inkoomen van de Haven bestrijken, bij dit alles gevoegd een gedeelte piktonnen en andere rook maakende dingen op de loefhoek van de haven in de brand gestooken werdende, conde de Mond van de Haven onsigtbaar maaken, en dus het inkoomen, en het landen hier niet wel practicabel zijn.

Aan de zijde van de Stad heeft het fort Amsterdam wel Zeekere defensie, als; Een batterij aan de kat, die de Stad Soude bestrijken, indien door de huijsen die tot digt aan de Muur van de batterij geboud Sijn niet belet wierd, en daer uijt met handgeweer kunnen beschooten werden, de batterij aan de Klok bij de waegh bestreijkt de Heeren Straat, Edogh soude veel met handgeweer kunnen geincommodeert werden, uijt het fiscaals Huijs, en uijt het huijs daer naest, die meede digt aan de batterij geboud zijn, voornamentlijk het fiscaals Huijs die tusschen de flanquen van de Batterijen aan de Kat Slot en de Klok inslaat.

De Nieuwe Batterij en de Batterij aeu de Klok van het fort Amsterdam, alsmeede het Oranjefort aan de Noordwest Zijde van de Ring muur van de Stad bestrijken de heele Haven de Oversijde van de Haven om de Noord West en noord Kant tot in het Schotte Gat, gelijk meede in tijd van nood geschut op de waegh zoude kunnen geplaets werden, die de Mond van de Haven, de Geheele Haven, de overzijde, de Waterkant en de Timmerwerven bestrijken.

De Batterij aan de Vlagge Stok van het fort Amsterdam, en het fort Schrikkenburgh op de Zuijd West Hoek van de ringmuur van de Stad, bestrijken de Zee, de Weg langs de Zeekant na boven om de Noord Oost het binnenwaater genaemt het waaijgat en de heele buijten de Steene padspoort. De

Batterij agter den Kat bestrijkt meede de Zee, en Zeekant, de weg buijten de Steene pads poorts, en alles wat door die weg van boven komt. Het bloed fort geleegen in het middel van de Ringmuur van de Stad, daer deselve een Triangul formeert, bestrijkt de Zee, de weg buijten de Steene padspoort het binnenwaater, het waaigat, geheel Scharlo, so het Noord Oosten als het Noordelijke gedeelte buijten de Stadt, tot in de Haven.

Het Orange fort aan de Noordwest zijde van de Ringmuur van de Stad, (en daar deselve ringmuur een Eijnde neemt. aan de Huijsen van de Heerenstraat en waterkant, hebbende de Stad geen muur aan de Waeterkant, maar is open,) bestrijkt een Gedeelte van de Haven, de overzijde om de Noord, het Schotte Gat. Scharlo. en het binnen waater het waaijgat die aan de fondamenten van dit fort voorbij loopt......

Bij de Oostpunct legd een hooge bergh, genaemt de Uijtkeijk. alwaar de Commandeur vande Oostpunt woond, hebbende twee ruijters bij sig, omme in cas van alarm eene daervan naerde hoofdfortresse met tijdingh af te senden, ende anderen naer de bergh, die vlak naest deesen legd en de Brandaris genaemd werd, alwaer een groote hoop hout legd, die, sodra sig een vloot van vijff scheepen aan de oostkust van 't eijland vertoonen, in brand moet gestooken werden, hetwelke het het teeken van alarm is, en op welks teeken de Commandeurs die de planters aande buijten baijen en forten commandeeren en selver planters sijn, sig op hunne posten moeten begeeven en besorgen dat die geenen, die onder hun bescheijden zijn, meede op hunne posten zijn, om in cas van attacque de nodige defensie te doen.........

De baaij de Fuijck is een binnen waater, wiens mond is als die van een visch fuijck, waar van hij ook de naam ontleend".

Het fort Collenburgh alhier geleegen, indien wel gerepareert werd, bestreijkt de mond van deese baaij.....

De „Boca de St. Barbera. Dit binnenwater is voor deesen de Spaansche haven geweest en kan een groote quantiteijd

scheepen bergen, maar thans is de mond van dit binnenwaater seer ondiep.....

De batterij de Uijtkijk is geleegen op de loefhoek van Caraquesbaaij.....

Het fort Beekenburgh alhier geleegen, bestreijkt de mond en de heele baaij..... is op een rif gebouwd..... Dit fort legd rondom in 't water.

Om de noordoost van deese bay (Caraques), circa een half uur gaans landwaarts in, legd meede een brandaris berg, die door de bijgeleegen planters, de eerste de beste, in brand moet gestoken werden, soodra men de rook of vlam van den brandaris aan de Oostpunt siet opgaan, omme daar door het heele land te adverteeren, dat er onraad op de kust is.....

St. Cruys baai. Even booven deesen baaij is een plaats, het Casard's gat genaemt..... buijten het bereijk van 't geschut van het fort op de St. Cruijs baaij..... maer alschoon men hier op die plaats wilde landen en effectief reeds geland was, so soude twee man in staat zijn een heel leeger af te keeren. Om hier door landwaards in te dringen, is geen andere weg als een gat, waardoor man voor man moet opklouteren en doorkruijpen. Dus soude twee mannen genoeg sijn omme die geenen, die hier door soude willen kruijpen, so dra het hoofd buijten dit gat staken, die af te kappen en dus alhier het landen bijna onmogelijk is, alschoon ten tijde de franschen onder Monsieur *Casard* op dit Eijland int jaar 1713 geweest sijn, de landing alhier geschied is, waarvan het ook de naam van Cassards gat gehouden heeft".

In dit schrijven vermeldt *Rodier* nog „de bogt van Leuwen tot aan den Admiraal, welke een uijtsteekende punct is om de Zuijd (van de Oostpunt) en in welke bogt ook bij stilte kan geland werden, maer wanneer het waaijd, kan de landingh inde bogt van Leuwen met geen moogelijkheijd geschieden; de bogt van Leuwen is aldus genaemd, omdat het land vande Oostpunct tot aan den Admiraal als met een bogt tot hier nagezien inwaards loopt, en wanneer de

vaartuijgen oplaveeren veel moeijte hebben om die bogt te boven te koomen."

Annex dit schrijven was eene

„Leijste der Publicque Gebouwen in het fort Amsterdam.

— Het Gouvernement, waar onder: de hoofdwagt, corps de quarde, sergeants & corporaalskamer en gevangenhuijs, de wapenkamer, twee kelders, een regenbak en het magasijn der materialen.
— In het inkomen van het fort aan de regterhand, een adsistents huijs, een adjunct adsistens dito; een adsistentshuijs, waar onder een adjunct adsistents dito; een boekhouders huijs. waar onder een adsistents dito; een corporaalshuijs en een kamer ter bewaring van de protocollen en andere pampieren, behoorende de secretary; een Capitijn Luijtenants huijs; een coren magasijn, waaronder een school; een schoolmeesters huijs; een adsistentshuijs; een huijs van de commissaris over de train & vivres; een adjunct-adsistents huijs; een huijs voor de chirurgijn majoor; een dito voor de constapel; twee cruijthuijsen; een huijs voor de predicant; een huijs voor de luijtenant, waar onder een quartier voor de soldaaten; een dito voor de sous luijtenant, waar onder een quartier voor de soldaaten; het vivresmagasijn onder de kerk; een regenbak naast de kerk.
— achter het huijs van de boekhouder:
een adjunct adsistent huijs; een dito; een sergeants dito.
— achter het huijs van de schoolmeester:
een adjunct adsistents huijs en het gevangenhuijs, genaamt d'halve maan.
— in het inkomen van het fort aan de linkerhand:
een bosschieters huijsie; een adjunct adsistent dito; een huijs voor de commissaris vanden slavenhandel; een dito voor de guarnisoens boekhouder; een quartier voor de

soldaaten, waar onder een bosschieters huijsie en twee sergeanten huijsen; een huijs voor de predikant; een dito voor de bottelier en waagmeester.

— agter het quartier der soldaaten:
vier bosschieters huijsies.

— agter het predikants huijs:
twee bosschieters huijsies.

— op de batterij de Kat:
een scherphuijs; een huijs voor de cadet-cannonier.

— op de batterij aan de klok:
een huijs voor de opsiender der vreemde vaartuijgen; een regenbak, waar op een magasijn voor het toebehooren van het cannon; een sergeants huijs.

— In het oude Waterfort achter het fort Amsterdam:
een huijs voor de commandeur met een wagthuijs voor de soldaaten, die bij nagt waaken,

— Voor het Waaterfort:
een loots, daar de paerlijnen daar de scheepen meede binnen gesleept werden bewaart werden.

— Naast het Waterfort:
een huijs voor de deurwaarder & gerechtsbooden; een dito voor een bosschieter; een timmermanswinkel off loots.

— In het Waaterfort de Graaff van Buuren:
een commandeur huijs met een wagt huijs voor de soldaaten, die bij nagt waaken.

— Naast het fort de Graaff van Buuren:
een huijs voor de broodtbacker en bakkerij; een dito voor de scheepstimmerman; een dito voor de kuijper en een kuijperswinkel; een adsistenthuijs.

— Naast de Bakkerij:
een huijs voor een adjunct adsistent; een dito voor de tweede timmerman; een hospitaal; een magazijn voor de brandspuijt en de justitie gereedschappen.

— Teegen het fort De Graaf van Buuren:

een huijs voor de schipper van de waterpont; een pakhuijs; 29 neger huijsies.

— Agter het fort:

een huijs voor de onder equipage meester; een dito voor de smit en een smits winkel; een huijs voor de eerste timmerman; een dito voor de factoor over de slaave agter het fort; een magasijn voor d'houtwaaren; een huijs voor de tweede scheepstimmerman; een magasijn der vivres; een huijs voor de blanke opsigter der neegers; een dito voor de tweede chirurgijn; een dito voor een adjunct-adsistent; een dito voor de ruijter; een dito voor de scherpregter.

In de Stadt

— een fiscaalhuijs, waar onder een vivres magasijn.

Aan de Over Zijde van deese Haaven:

— een huijs voor de metselaars baas; een dito voor een adjunct-adsistent.

— Buijten deese bovengemelde gebouwen, die alle aan de Edele Compagnie behooren, is hier nog een Gereformeerde kerk; een Luijterse dito; een Roomsche dito; een Joodsche sinagogie.

In de Stadt sijn 300 huijsen.

Aan de over zijde vande haven 300 huijsen.

Buijten de Steenepadspoort: Vianen, Altena en Scharlo, 250 ditto.

Alles onder het bereijkt van 't geschut van 't fort Amsterdam.

Actum op Curaçao, den 30e Junij 1774.

J. Rodier".

98. Protocol 1774. (Curaçaosch archief.)

N°. 209. Leijst der Boeken en Papieren in de gesloote kassen staande in 't huijs binnen het Fort Amsterdam op 't eijland Curaçao.

In de Cas N°. 1.

Beschreeve Proceduuren beginnende met den Jaare 1701 tot dato.

In de Cas N°. 2.

Protocollen beginnende met den Jaere 1670 tot den Jaare 1750. Zijnde te zaamen 124 deelen, waar onder eenige defect, zijnde de andere tot dato deses op 't Comptoir des Secretaris, als aldaar dagelijks gebruijkt werdende.

In de Cas N°. 3.

Resolutien beginnende met den Jaere 1681 tot den Jaare 1750. Zijnde te zaamen 82 deelen, waaronder eenige defect, zijnde de verdere tot dato deses, ten Comptoire des Secretaris als aldaar dagelijks gebruijkt werdende.

In de Cas N°. 4.

Op de benedenste Laag, Placcaat boeken, beginnende met den Jaare 1680 tot 1750 te zaamen 61 deelen, waaronder eenige defect, de andere tot dato ten comptoire des secretaris meede daar dagelijks nodig, manqueerende de boeken van den Jaare 1681, 82, 84, 85, 86, 87, 89, 93, 94, 99, 1716 en 1717. Zaamen Twaalff boeken.

Op de Tweede Laag, Hypotheecq boeken, beginnende met den Jaare 1715 tot 1739, te zaamen 24 deelen, waaronder eenige defect, de andere ter Comptoire des Secretaris, dagelijks aldaar gerequireerd, manqueerende het hypotheecqboek van 1717, 14 Dingtaal boeken en 16 Dagregisters der opgaven ter Secretarije.

Op de derde Laag, Criminele Proceduren, beginnende met den Jaare 1701, tot dato, en verdere documenten concernerende 't Comptoir van den Fiscaal.

Op de vierde Laag, diverse Documenten en grossen van voorige Secretarissen.

Op de vijffde off bovenste Laag, oude rollen en declaratie boeken.

In de Cas n°. 5.

Oud Gouverneurs Papieren hun Ed: Achtb. Zaaken in prive Concerneerende.

In de Cas n°. 6.

Guarnisoen boeken, beginnende met den Jaare 1670 tot den Jaare 1763, zijnde te zamen 91 boeken, de resterende tot dato ten Comptoire van den guarnisoen boekhouder, van welke boeken manqueeren off vermist zijn die van 1672, 1675, 1676 en 1677.

Materiaal boeken beginnende met den Jaare 1695 tot 1769 zamen 113 boeken, de rest ten Comptoire van den guarnisoen boekhouder, aan welke boeken manqueeren die van 1712, 1713, en 1729.

Vivres boeken beginnende met den Jaare 1694 tot 1771, zamen 153 boeken, de rest ten Comptoire van den guarnisoen boekhouder, van welke boeken manqueeren die van 1697, 1698 en van de Jaere 1707, 1710, 1713, 1729 en 1730.

Betreffende 't Comptoir van den Opperboekhouder.

Journaal boeken beginnende met den Jaare 1686 tot 1762, zijnde 29 boeken, de overige onder den Opper Boekhouder.

Grootboek beginnende met den Jaere 1685 tot 1762 zaamen 21 boeken, manqueerende de boeken van den Jaare 1686, 1687, 1710, 1711 en 1712, de resteerende tot dato onder de Opperboekhouder.

Aldus ter voldoening aan Haar Ed. Groot Achtb.re beveelen 't hier vooren gespecificeerde, bij de Secretarissen deses Eijlandts uijt den anderen geschivt bij een verzameld en in voorsz order gesteld, ter plaatse vooren vermeld.

Curaçao Ultmo December A.° 1774.

H. W. Both Hendriksen,

Secrets.

99. Uit: **Echt omstandig verhaal** wegens het tot Curaçao in de Lugt gesprongen Hollands Schip van Oorlog Alphen.

„Donderdag den 17, wierden de Lyken gevonden van de Heeren Capitein *van der Feltsz*: van den tweede Capitein *Ligtenvoort*, en van den Luytenant *Smith*, wordende alle drie in het Gouvernement gebragt, zo gaauw de Lyken aldaar kwamen, wierd de groote Vlag ten halve Stok opgehaald, de Klok een Quartier uurs geluidt, uit het Kasteel een Schoot gedaan, 't welk alle Quartier uuren wierd gecontinueerd, tot dat de Lijken ter Aarde besteld waaren, hetgeen in de volgende Order geschieden.

(1) Opende den Heere Capiteyn *van Brand* als Commandant der Trouppes van het Garnizoen, den Trein, zijnde de Spontons en Vendels met zwarte Sjerpen omhangen, en de Trommels met zwardt Laaken bekleedt.

Om Batoo's Zee-Helds dus, nog na hun Doodt te Eeren,
  Terwijl het Garnisoen, en Gansche Burg Schaar,
In Traanen weg smoldt! Ja Beklaagde 't Lot dees Heeren,
  Wiens Einde, Heemel! Ach was Bitter! Droef! en Naar.

(2) Volgden twee Noodigers ter Begraaffenis, welke een met een Zwarte Floerse Sluyer de Rouw over den Heere Capiteyn *van der Feltsz*: als gehuuwd zynde, en de andere met een Witte Linne Sluyer de Rouw over de Heeren Capitein *Ligtenvoort* en de Lieutenant *Smith* (beide ongehuwd) verbeeld wordende aldus op Curaçao de Gehuwde en Ongehuwde Onderscheyden.

(3) Volgde het Lyk van den Wel Ed: Hoog Welgeb: en Gestr: Heer Baron Capitein *G. W. H. van der Feltsz*: wordende gedraagen door de Roeyers van de groote Sloep van den Schout bij Nagt *van Byland*, alle in Kostbare Uniformen, en Mussen op met Zilvere Plaaten; Verders met zwarte Floersche Sluiers omhangen, de Slippen wierde gedragen door de Heeren *Stuivesant* en *Hort* Lieutenant aan Boort van den Schout bij Nagt:

en de Heeren *Struilingh* en *Specht*, Leden van den Groote Raad: alle vier met zwarte Floerse Sjerpen bekleed.

Om dus in Statie, vol van Pracht!
Dees Capitein zo hoog geacht!
Van Neerlands Raad, en Volk, de laaste eer te geeven,
O al te gaauwe wreede doodt,
Moest zo Elendig zijn, dees Braave Held zijn leeven
Die nimmer vreesde Vijands Schroot,

(4) Kwam het Lyk van den Wel Ed: Gestr: Heer Capt. *Ligtenvoort* Gedraagen door de Roeyers van de tweede Sloep van den Schout by Nacht, mede in Schoone Uniform, en op het Hoofd Hoeden met Vogel Struis-Veeren. Verders met witte Sluiers omhangen, zynde de Slippen gedraagen door de Heeren *Davelaar* en *Crisson* Lieut: der Burgery, en twee Adelborsten van den Schout by Nagt, de Heeren *Willemse* en *Lindesay* ook met witte Sluiers omhangen.

Om deze Jonge Held, nu nog maar kort verheeven
Tot rang van Capitein, door Heldenbloed gedreeven,
Aan Neerlands dienst te doen, het laaste Eer bewys:
Te geeven na zyn dood, doch tot 's Land's duure prys.

(5) Het Lyk van den Wel Edele Heeren Luitenant *Smith*, 't welk gedraagen werd door den Roeyers van de derde Sloep van den Schout bij Nagt, ook in zeer zindelijke Uniform, met Fijne Engelsche Mussen op, en witte Sluiers, de Slippen wierde gedraagen door twee Adelborsten, van den Schout bij Nagt *Gaubins* en *Testas*, en de Jonge Kooplieden *Faucquet* en *Stoel* met witte Sluiers omhangen.

Om *Smith* zo Jong op 't onverzienst,
Waar van het Land had Groote dienst!
Ligt in een korte tyd ontfangen,
der Helden laaste Eer te erlangen.

(6) Op booven gemelde volgde, het eerste Paar, de Wel Ed: Hooggebooren en Gestrenge Heer, Schout bij Nagt, *Graaf van Byland*, in zijne groote Uniform, en de Ed: Achtb: Heer *J. Rodier*, Gouverneur, verbeeldende het Hoofd van de Rouw, het Tweede paar de Wel Ed: Gestr: Heer *Dekker*, Capitein van de Schout by Nagt, en de Commissaris van de Trein en Vivres, de Heer *Lixraaven* vervolgens alle de Heeren van de Groote en Klyne Raad, het Consistorie en alle de Particulieren, uitmaakende 74 Paaren; De Heksluiters waren de Secretaris van den Schout by Nagt, de Heer *Aldersteeden* met een zwarte Floersse en zyn Seconde met een witte Sjerp, wordende de Trein gesloten door 24 Granadiers van de Schout by Nagt, met hunne Commandeur aan 't Hoofd alle in Uniform, en wanneer de Lyken in het Graf wierde gezet, uit het Kasteel 11 Schooten, en door het Garnizoen drie Salvo's gedaan; waarna de Trein na het Gouvernement terug trok, en aldus de Ceremonie een Einde nam."

100. Uit: **Beschryving van het eiland Curaçao,** en de daar onder hoorende eilanden, Bon-aire, Oroba en Klein Curaçao, door *J. H. Hering*. Te Amsterdam, by *Joannes van Selm*, MDCCLXXIX.

„Het Kerkgebouw zelve betreffende, daar van zullen wij, alvorens dit Hoofdstuk te besluiten, nog een kort bericht doen. Het Fundament bestaat uit gehouwen Klipsteen, waarop een muur rust van twee voeten dik en drie en dertig voeten hoog, naar de Vaderlandsche wyze van gebakken steen opgemetzeld, daar toe uit Nederland overgezonden. Deeze Muur omringt een langwerpig vierkant van zestig voeten in de lengte, en vier en veertig in de breedte, en door middel van Gaanderyen heeft men het Gebouw bekwaam gemaakt, om eene Vergadering van vijf- of seshonderd menschen te kunnen bevatten. Voor de luchtigheid, zo nodig in dit klimaat, heeft men eene genoegsaame zorg gedragen. Van buiten is dit Gebouw met een

sierlijk Lystwerk voorzien, staande op elk der vier hoeken een Knop. In 't midden van den Voor- en Achterkant, ontmoet men twee deuren, recht tegen elkander over, aan weerszyde derzelve zyn twee langwerpige vengsters, en insgelijks een vengster boven elke deur, om de plaats in het middelperk te vullen. De zydmuren hebben twee ryen, yder van ses vengsters, boven elkander, die op de helft, door eene ruimte van 11 voeten, verdeeld zijn. Zijnde in alles de deftigheid, netheid en zedigheid in achtgenomen, wordende aan de straat met een fraai Hek afgeschut. Van binnen, in 't hart der Kerke, staan vier pilaren, die de gewelven onderschragen, en in de gezegde ruimte, tusschen de vengsters, heeft men aan de eene zijde de Predikstoel, en aan den anderen kant, recht tegenover dezelve, een Gedenkteeken van zwart marmor, ter vereeuwiging van de oprichting deezer Gemeente (a). Voort is alles zeer gemakkelijk ingericht. Onder de Gestoeltens munt dat voor den heer Gouverneur uit, 't geen van boven met een schild voorzien is, omringt van kunstig loofwerk, en rustende op een Strandvogel, met half uitgebreide vleugels. Het Orgel, geplaatst boven een der portalen, en aan de Kerk, door eenige Amsterdamsche vrienden, gulhartig, geschonken, is mede zeer keurig van snijwerk voorzien. Twee leden, op St. Domingo woonende, hadden aan die van Curaçao, zo voor den Predikstoel, als het Doophuis en de verdere Gestoeltens, een vereischten voorraat van het fijnste Mahony-hout, ten geschenke gezonden; terwijl een milddadig Ingezetenen des Eilands, voor den Predikstoel, een folio Bijbel, met zilver beslag, en keurlijke kunstplaten, vereerde, waar voor, in Holland, vier honderd drie en veertig guldens betaald was.

(a) Dit Gedenkstuk, 't welk eerst vijf jaren daarna, namentlijk anno 1768, in de Kerk geplaatst werd, is van donker blauw, of zwart, marmor, en door den beroemden Beeldhouwer *Hermanus Poggeman* te Amsterdam, vervaardigd; agt voeten hoog en vijf en een half voet breed, zijnde omvat door een fraaie houten Lijst. In het front ziet men het Kerklijk-

Zegel; boven den steen, en binnen den houten Lijst, aan elke zijde, een Engel van wit marmor houdende met de eene hand een kroon, en met de andere een snoer, waar aan de wapens der Leden van den Kerkenraad, in der tijd, hangen. Het Latijnsch Opschrift, in den Steen gehouwen, geeft verslag van de bijzonderheden der stichtinge deezer Gemeente".

101. **Protocol 1755.** d.d. 11 Augustus. Inventaris der nagelaten lijfgoederen van den fiskaal *Van Hoogstraien.*

1 deegen met Silvere gevest.
1 port d'épée.
1 deegen met staale gevest en port d'épée.
1 hartvanger met een vergulde dito.
1 cherp.
1 ditto met een ringkraagh.
1 tabaks doos.
1 gouden Sak Horlogie.
1 blauw Zijde Camisool met Silver geborduurt.
1 ditto met goud.
1 ditto met Silver moor.
1 bruijn grijn Camisool.
1 ditto Lakens Rok.
1 ditto grijne ditto.
1 blaauwe fluweele ditto.
1 ditto ditto broek.
1 ditto ditto ditto.
1 Rood Zijde gebraijde ditto.
1 ditto ditto ditto.
41 heele Overhemden met Lubben.
42 stroppe dasse.
15 bonnetjes Insoorten.
7 nagt Hemden.
8 naght dassen.
1 Lange broek.

3 onder ditto.
21 neusdoeken.
2 Linne neusdoeken.
6 bonte ditto.
12 pr. witte Cousens in soorten.
14 pr. zijde Cousens in soorten.
3 pr. nieuwe ditto.
1 Zijde neusdoek daarop Een Kaard van Rijnlandt gedrukt.
4 dosijn goude Rocks knoopen.
2 ditto Camisools ditto.
16 Silve ditto ditto.
1 roode Sajette broek.
1 blaauwe ditto ditto.
6 witte Camisools knoopen in Soorten.
7 witte hembden.
2 borst lappen.
4 pr. kousens.
6 neusdoeken.
2 Bonyas.
2 Streepjes Lange broeken.
7 bonnetjes.
1 strop dasse.
1 Swarte grijne Rok, Camisools & gebraijde broek.
1 Swart Laakense Rok, Camisool & broek.
1 goud geblomt Camisool.
1 witte satijnen ditto.
1 Swarte japon met ditto Sierp.
1 ditto bonyan.
2 Witte borstrokken.
1 hoed met een goude Gallon.
1 ditto met een Silvere ditto.
1 ditto met een Rouwbandt.
1 geamiljeerde Signet (ring).
aan contanten bijna *f* 100.—

102. **Nederlandsche Jaarboeken.** 18e Deel. 1764. (te Amsteldam, bij *F. Houttuijn.*)

Lunae, 28 Mey. (1764).

Is ter Vergaderinge gelezen, de Remonstrantie van de Gecommiteerde Bewindhebberen uit de respectieve Kameren van de generale geoctroieerde West-Indische Compagnie der Vereenigde Nederlanden, ter Vergaderinge van Tienen, houdende dat, overmits *Jakob van Bosveld,* gewezen Directeur over de Eilanden van Curaçao, voor eenigen tijd was overleden, en daer door die Charge was komen te vaceren, en overzulks nodig was, dat die plaets wederom met een ander capabel en habil Persoon voorzien wierde, zij vervolgens tot Directeur over de Eilanden voorschreven hadden geëligeerd en aengesteld den Persoon van *Jean Rodier*, zijnde Commissaris van den Train en Vivres, en thans voor de tweedemael de directie ad interim waernemende; dat zij voor denzelven hadden ontworpen de daer toe nodige Instructie, nevens de voorschreve Remonstrantie gevoegd; verzoekende derhalven, dat hunne Hoog Mog. de voornoemde Instructie gelieven te approberen en den voornoemden Directeur, in conformité van het derde Artikel van den Octroie te muniëren met een Commissie van wegens den Staet, in voege en maniere als bij het Formulier, mede nevens de voorschreve Remonstrantie gevoegd, is geëxpresseerd.

Waer op gedelibereerd zijnde, is goedgevonden en verstaen, dat de voorschreve Instructie zal worden geapprobeerd, zo als dezelve geapprobeerd werdt mits dezen, in diervoegen als die aan het einde dezes is geinsereerd, waer naer de Directeur zich zal reguleren.

Zullende voorts voor gemelde *Jean Rodier* Commissie in behoorlijke forma worden gedepecheerd, volgens het Formulier, nevens de voorschreve Remonstrantie gevoegd, doende den Eed van getrouwigheid, ingevolge het formulier, mede nevens de voorschreve Remonstrantie gevoegd.

Instructie voor *Jean Rodier*, aengesteld tot Directeur over de Eilanden van Curaçao.

Art. I.

De voornoemde Directeur zal zich aldaer in dezelve functie laten installeren, met zoodanige Solemniteiten, als in diergelijke occasie te geschieden gebruiklijk is, en zoo als bij zekere particuliere Memorie, nopens dat subject verzonden, breder staet vermeld.

II.

Hij zal den genen, die in dienst van de Compagnie aldaer te Lande zijn, genen uitgezonderd, als mede de Burgerije en en Vrijluiden, en voorts alle Opgezetenen der voorschreven Eilanden, uit den name en van wegens de Hoog. Mog. Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, en de generale geoctrooieerde West-Indische Compagnie, op nieuw in zijne handen doen afleggen den behoorlijken Eed van getrouwigheid.

III.

Hij zal, in alle zaken, zoo van Policie, als van Oorlog, het zij te Water of te Lande, het opperste gezag hebben, waer voor hij bij een iegelijk zal worden erkend en gerespecteerd, zoo Dienaren van de Compagnie als alle anderen, van wat qualiteit of conditie die ook zouden mogen wezen, genen uitgezonderd, zoo aen Land als mede op de Schepen en de Vaertuigen daer zijnde, en van tijd tot tijd successivelijk staende te komen; doch bij aenwezen van Schepen van Oorlog van den Staet, zal hij zich in alles moeten reguleren naer hunnen Hoog Mog. Resolutie van den vijftienden September zeventienhonderd veertig, copiëlijk bij dezen gevoegd.

IV.

De eerste en principaelste zorg van den Directeur zal daer henen strekken, ten einde de Godsdienst, bij publique autoriteit hier te Lande aengenomen, werde geoeffend en onderhouden, conform de order en Liturgie der Nederlandsche Kerke: Dat ook een behoorlijke Kerkenraed van twee Ouderlingen en twee Diakonen worde geformeerd, Welke Kerkenraed met de Classis van Amsterdam zal moeten corresponderen, en zal de voorschreven Kerkenraed opzicht en administratie hebben van de Armenkas, waer van sij zullen gehouden zijn jaerlijks behoorlijke rekening en verantwoording aen den Directeur en Raden te doen, en zal hij Directeur zorg dragen, dat vervolgens alle middelen aengewend worden, om de Naturellen van het Land en hunne Kinderen te brengen tot Kennisse van den waren God, en het Licht des Heiligen Evangeliums; zullende hij Directeur dan ook wel letten, dat de Predikant, Ouderlingen en Diakonen, Voorlezer, Schoolmeester en Ziekentrooster, of zoodanige anderen, als de Compagnie ten fine voorschreven emplooiëren zal, in hunne respective Amten of Bedieningen naer behoren worden gemaintineerd, ten welken einde hij Directeur exactelijk zal hebben te inquireren op der zelver Capaciteit en goed Camportement in leven en wandel, en daer van pertinent adviseren, mitsgaders dienen van zijne consideratiën en advis.

V.

Over zaken van belang, en betreffende het maken van nieuwe Wetten, Keuren en Reglementen, zal hij gehouden wezen den Raed te convoceren, welke bestaen zal uit hem Directeur, den Commissaris van den Train en Vivres als den tweeden Persoon, den Capitein over de Militie den derden, den Commissaris tot de zaken van den Slavenhandel den vierden, den Capitein van

de Burgerije den vijfden, en den Lieutenant over de Militie den zesden, den Vaendrig over de Militie den zevenden, benevens die van de voornaemste en vroomste Opgezetenen, doende professie van de Gereformeerde Religie, of zoodanige andere Personen, als de Compagnie in tijden en wijlen zal goedvinden tot Raden te eligeren en aan te stellen, met dien verstande, dat de voornoende geassumeerden, alvorens, op het Formulier daer van gearresteerd, beeëdigd zullen moeten worden, en dat niemand tot Raedspersoon in den voornoemden Raed zal mogen geadmiteerd worden, welke als Factoor de Commissie van het Assient der Slavenkas, en in derzelver eed en dienst is; insgelijks zullen niet tegelijk Raedspersonen vermogen te zijn, die in de opgaende en nedergaende Linie malkanderen bestaen; nochte een Schoonvader met zijn Schoonzoon, nochte die malkanderen in de vierde graed in bloede bestaen, nochte die met des anderen Zuster is getrouwd, en zal hij Directeur gehouden zijn jaerlijks aen de Vergaderinge van Tienen over te zenden een nette en accurate Lijst van alle de Colegien, die eenige administratie hebben van zaken, de Justitie, Policie of Finantien concernerende.

VI.

De Directeur zal in den voorschreven Raed altijd praesideren, alle zaken voorstellen, bij meerderheid van Stemmen concluderen, en in cas van het steken der Stemmen een dubbele Stem hebben; doch zal hij in dien gevalle zich alleenlijk van zijn dubbelde Stemme mogen bedienen in politique zaken; doch geenszins in judiciële, als wanneer hij bij het steken der Stemmen gehouden zal zijn pro reo te concluderen, invoegen als zulks achtervolgens het gemene Recht allezins wordt geobserveerd, en zal hij Directeur, wijders, niet vermogen te resolveren en te concluderen over zaken van belang, dan op tijden dat het meerder gedeelte der Raedspersonen in den Raed present zijn.

VII

En zal, bij den voornoemden Raed, gedisponeerd worden niet alleen over zoodanige zaken, als door den Directeur aldaer zullen worden voorgebracht; nemaer ook over zaken van Justitie, zoo Civile als Criminele, waer op dan gedaen zal worden kort en onvertogen recht, met alle candeur en sinceriteit, zonder eenige haet, gunste of partijschap, aanzien van persoon of qualiteiten; zelfs in zaken de Compagnie aengaende, die in hare nature en gelegenheid de ordinaris Justitie subject zijn: en opdat de zaken van de Justitie met alle promptitude mogen worden geëxpedieerd, zoo zullen Directeur en Raden gehouden zijn alle veertien dagen te vergaderen, op dat elk en een ieder de Justitie implorerende, goed en faciel acces tot dezelve zoude mogen vinden.

VIII.

En zal de Directeur allen en een iegelijk, onder hem gesteld en nog te stellen, in goede ordre en discipline houden, en door dezelven doen naer komen en betrachten den inhoud van het Octrooi, voor zoo verre het zelve hen concernerende is, mitsgaders de generale Artikelbrief, en voorts alle andere Ordonantien, Reglementen, Instructien en Bevelen, reeds gemaekt en nog te maken, zonder te gedogen, dat dezelven worden overtreden of te buiten gegaen, directelijk of indirectelijk in eenigerhande manieren.

IX.

Dien volgende zal hij, zoo menigmaal als het de zaek ve-eischt, door den Fiskael aldaer, het recht van de hoge Overigheid en van de Compagnie laten waernemen, de Delinquanten doen calangeren, en diensvolgens, benevens den Raed, den Fiskael

moeten munieren met zoodanige Documenten en Bewijzen, als hij tot het instituëren van zijne Actie nodig hebben zal, en ingevalle de Fiscael mogte oordelen in eenige zaken niet te zijn gefundeerd, nochte uit dien hoofde te moeten ageren, zal hij Directeur en Raden van zoodanig refus, met bijvoeging van de ingewonnen informatiën, aen de Vergadering van Tienen kennisse moeten geven, en, in zoodanige gevallen, een ander persoon vermogen te qualificeren, om in die zaken het recht van de hooge Overigheid waer te nemen; en zal hij Directeur de Sententie, tegens de Delinquanten gewezen, naer hare forme en inhoud, ter executie doen stellen; zullende de te vallene Confiscatien en Geldboeten worden verdeeld, invoegen navolgende, en namentlijk, voor en ten behoeve van de Compagnie, een derde, voor den Directeur een derde, en voor den Fiscael en Aenbrenger gezamenlijk een derde.

X.

En zal overzulks gene Personen, die aldaer, geduurende hunnen dienst, het zij te Water of te Lande, zouden mogen hebben misdaen, herwaerds overzenden om gestraft te worden; nemaer, achtervolgens en in conformiteit van het vorenstaende Artikel, den zoodanigen Personen hunne verdiende straffe aldaer ter plaetse doen erlangen, tot een exempel van anderen, en, van nu voortaen, in de extensie nooit laten influëren de woorden praefererende gratie voor riguer van Justitie.

XI.

Zal aen niemand, die bij den Raed ter dood verwezen is, vermogen pardon te geven, ten ware zulks kwame te geschieden om zeer pregnuante redenen en consideratien, hem daertoe moverende; waer in hij met alle voorzichtigheid te werk zal gaen, en, in allen gevalle, aen gene Gecondemneerden pardon verleenen, dan met kennisse en advies van den Raed, als

wanneer hij met de meerderheid van Stemmen zal moeten concluderen, en met de eerste gelegenheid van de redenen, daer toe moverende, aen de Vergaderinge van Tienen kennisse geven.

XII.

Hij zal alle Missiven, aenschrijvinge houdende aen hem Directeur en Raden, moeten brengen in den Raed, waer op de Rescriptien, bij advis van hem en Raden, zullen moeten worden geconcipiëerd en gearresteerd, en met de meerderheid van Stemmen geconcludeerd; en zal, ter intentie van den Raed voorschreven, door den Secretaris doen extenderen zoodanige Rescriptien, mitsgaders alle Acten en Depeches, uit het gebesoigneerde van den zelven Raed resulterende, alsmede Acten judicieel en Sententien, en voorts alle andere Geschriften, de Compagnie concernerende, waer van de Copie met de eerste vertrekkende Schepen zullen moeten worden overgezonden, benevens Copie van het Journael of Dagregister van het gene tot dien tijd toe, zoo te Water als te Lande, zal wezen voorgevallen. En zullen alle Missiven en andere Papieren, welken in den Raed zullen zijn gebragt, aldaer gelezen zijnde, ter Secretarije moeten blijven berusten, tot alle welken aen alle de Raedspersonen acces en visie zal worden gegeven, zoo dikwijls als zij zulks zullen requireren; doch zal geen van de Raedspersonen zijn bevoegd dezelven van daer te brengen, en met zich te nemen, tenzij met kennis en goedvinden van den Raed, als wanneer van zoodanige mede genomene Papieren, door den Secretaris, accurate aenteekening zal moeten worden gehouden.

XIII.

De Directeur zal, ten aenvang zijner directie, pertinentelijk doen opschrijven en inventariseren alle de Middelen en Effecten van de Compagnie, daer te Lande, Actien, Credieten en Ge-

rechtigheden, gene uitgezonderd, met specificatie van al het gunt waer van de Compagnie eenig profijt of inkomen heeft of hebben kan, en zulks met de eerste occasie herwaerts overzenden, voegende daer benevens een wel geraisonneerden Brief, hoe, en op wat wijze men de voornoemde Middelen van tijd tot tijd en meer en meer zal doen accresseren.

XIV.

Specialijk wordt den Directeur gerecommandeerd een Notitie te maken van al het gene, welk hij binnen de Fortresse aldaer, mitsgaders in de Pakhuizen of Magazijnen van de Compagnie, vinden zal, namelijk Metael en IJzer Geschut, Kogels, Buskruit en verdere Ammunitie van Oorlog; voorts Koopmanschappen, Equipagien en andere Behoeften, en wat des meer zij, om als dan vervolgens met de eerste occasie aen de Compagnie bekend gemaakt en overgezonden te worden.

XV.

Hij zal, met gestadige zorgvuldigheid, vigileren voor de behoudenis en defensie der voornoemde Eilanden, zoo wel in tijden van Vrede als Oorlog, en geduurig wel op zijn hoede zijn, ten einde men aldaer te Lande niet en worde overvallen nochte overrompeld; zullende dierhalve de Capitein over de Militie, en alle die genen, welken hun ordinaris verblijf in de Fortresse hebben, niet vermogen landwaerts in te gaen, nochte buiten te vernachten, dan met voorgaende consent en specialle permissie van den Directeur, en zal de voornoemde Fortresse mede bij gene Vreemdelingen gefrequenteerd en bezichtigd worden.

XVI.

In cas van overval of atacque van Vijanden (dat God ver-

hoeden wil) zal hij de voornoemde Fortresse, en het verdere District, waarover zijne directie strekkende is, couragieuselijk en getrouwelijk tot het uiterste toe defenderen, vertrouwende op de hulp van God Almagtig, en voorts alzoo gebruikende de middelen die bij de hand zijn.

XVII.

Hij zal, met de eerste occasie, aen de Compagnie overschrijven de constitutie van de voornoemde Fortresse, met den aenkleve van dien, en vorders alle zoodanige Fortificatie werken, als op de voorschreven Eilanden zijn gebouwd en opgerecht; voegende daer nevens zijne consideratien, en advis, of op dezelve Eilanden nog eenige andere nieuwe Fortificatien van noden zijn, en in cas van ja, hoedanig en wat voor plaets; item, of de Fortificatien, welken reeds aldaer gebouwd en gelegd zijn, eenig nieuw redres of reparatien van noden hebben.

XVIII.

En zal hij dierhalven, zonder praealabele ordre van de Compagnie, niet vermogen van de jegenwoordige Fortificatie te verminderen, of ter contrarie eenige nieuwe Werken op te werpen, ten ware, zoo veel het laetste aenbelangt, hij zich zelven daartoe, door pressanten nood, die geen uitstel konde lijden, geobligeerd vondt.

XIX.

De voornoemde Directeur zal, met een geduurige en gansch serieuse applicatie, zijne gedachten laten gaen op de culture van de voornoemde Eilanden, en alle het gene daer toe eenigzins zoude konnen dienen; zal dierhalve de als nog onbebouwd liggende Plaetsen, die bekwaem zouden mogen wezen om onder

culture gebragt te worden, ten meesten voordele van de Compagnie doen bearbeiden, en daer van zoo veel Vruchten en Gewassen trachten te bekomen als eenigzins mogelijk is, mitsgaders die voorziening doen, dat de Opgezetenen van het Eiland Curaçao worden aengemaend, ten einde, op de bekwaeme tijden van het jaer, te verzorgen het aenplanten van Bomen en Maïs, om altoos provisie in voorraed te hebben, en zich te voorzien tegens drooge en onvruchtbare jaren.

XX.

En alzoo, in vroege tijden, is bevonden, dat vele Gronden en Landen, bekwaem tot de Culture, aen Particulieren zijn uitgegeven, en alzoo de Compagnie daarvan is ontzet geworden, zo zal hij Directeur geenzins vermogen eenige Gronden of Landen, om onder culture gebragt te worden, aen Particulieren uit te geven, om wat reden of oorzaek het zoude mogen zijn, en zal hij Directeur zijn gehouden, in gevalle door Particulieren aen hem verzoek wordt gedaen, om eenige onbebouwde Landerijen te cultiveren en van de Compagnie te huuren, daer van, met de eerste gelegenheid, aen de Vergadering van Tienen kennisse te geven, en zijne consideratien deswegens te communiceeren, en zal hij niet vermogen eenige Erven van de Compagnie, om daer op Huisen of eenige andere Gebouwen te zetten, aen Particulieren uit te geven, zonder daer van bevorens aen de Vergadering van Tienen kennisse te hebben gegeven, en permissie van de zelve bekomen.

XXI.

In het maken van de Plantagies, en het bearbeiden van Landen, zel hij wel letten, dat het Land niet te veel worde ontdekt noch opengelegd, waer door in tijd van Oorlog, het acces van den Vijand tot de Fortresse te veel zoude worden gefaciliteerd.

XXII.

Item, wordt den voornoemden Directeur ten hoogste gerecommandeerd, de aenkwekinge van het Vee op de voornoemde Eilanden, en derhalven, dat hij alle zijne krachten en devoiren zal hebben in te spannen, om het zelve, van tijd tot tijd, meer en meer te doen aenkweken en te vermenigvuldigen, gevende successievelijk advis daer van aen de Compagnie, en goed reguard nemende, dat het voornoemde Vee de Compagnie niet worde ontvreemd.

XXIII.

En alzoo bevonden wordt, dat des Compagnies Vee op Curaçao, sedert eenigen tijd, merkelijk is verminderd, en dat het Vee van de Particulieren aldaer in het getal considerabel groter is, waer door het Voedsel van des Compagnies Vee op de Savane, alwaer alle dezelven zonder onderscheid weiden, wordt benomen, dat derhalven het Vee van de Particulieren, weidende op de voornoemde Savane, zal moeten worden bepaeld en gereguleerd, gelijk het zelve mits dezen bepaeld en gereguleerd wordt, naer de proportie van ieders gegoedheid; en namelijk, dat de hoogste Gegoede niet meer zal vermogen te hebben dan een getal van drie honderd zestig stuks klein Vee, en vijftig stuks groot Vee, de Paerden daar onder gereekend, de mindere Gegoede naer avenant; en dat hij in dezen zal moeten handelen in alle candeur en oprechtigheid, zonder aanzien van Personen, en zulks met de meeste egaliteit als doenlijk zal zijn.

XXIV.

Hij zal die Voorzienigheid doen, en zoodanige Ordres beramen, ten einde de Vellen van het groot Vee, het welk men aldaer slagten zal, zonder kwetsuren of scheuren mogen werden

afgevild, en alzoo goed en gaef herwaerts overgezonden, om de voornoemde Compagnie des te meer in verkopinge te renderen, en zal hij boven dien daer op letten, dat men geen of weinig Koeijen, nemaer voor het meerder gedeelte Bullen kome te slagten.

XXV.

En op dat de Factoren des te beter op de Culture van de aen hunne directie aenbevolene Plantagien zich zouden mogen appliceren en overgeven, zoo zullen zij voor zich zelven niet mogen hebben eenige Plantagies, Vee-Coralen of eenige Gronden of Landen, direct of indirect, ook gene meerdere dan twee of ten uiterste drie eigene Slaven, en zulks ook geenzins bij anderen in eenige Plantagies, Vee-Coralen, of eenige Gronden of Landen, mitsgaders in Slaven geinterresseerd zijn, zich daer van niet goedvindende te ontdoen, aenstonds uit des Compagnies dienst moeten worden gelicentiëerd, alzoo zij zich in hunne functie geheel en al moeten overgeven ten dienste van de Compagnie, waertoe, op dat dezelven te meer zouden mogen worden geanimeerd, zoo wordt aen dezelven toegelegd twee per Cento van alle de Vruchten en Gewassen, die hunne Plantagien zullen komen voort te brengen, welken hij Directeur op hunne Rekening zal stellen, mits alvorens hunne administratie ten genoegen hebbende verantwoord, zullende het gestatuëerde in dit Artikel in gene applicatie zijn ten opzichte van des Compagnies Plantagien, welke zijn verhuurd.

XXVI.

En aenbelangende de Zoutpannen en het trekken van het Zout, wordt hem Directeur insgelijks gerecommandeerd zorgvuldig regard te nemen, en te vigileren dat de Compagnie daer van hoe langer hoe meerder en groter profijt trekken moge.

XXVII.

Aenbelangende de Regenbakken en Waterputten, aldaer reeds gegraven, of nog te graven, zal hij bezorgen dat dezelven niet komen te bederven; nemaer in tegendeel voor bevuilinge mogen blijven gepreserveerd.

XXVIII.

De Directeur zal goede orde stellen op het innen en den ontvangst van des Compagnies Middelen, Recht en Effecten, daervan doen houden pertinent Boek en Rekening, mitsgaders de voornoemde Rechten, Middelen en Effecten, ter zijner tijd, verantwoorden, als naer behoren; en zal hij Directeur gehouden zijn, van alle des Compagnies Bedienden, welke eenige Comptabele Amten bekleeden, alle drie Maanden rekening en verantwoording te vorderen, en de ontvangene Gelden in de Kasse van de Compagnie te doen brengen, mitsgaders alle de achterstallen door hen te laten voldoen, binnen den tijd van de eerste daer aen volgende zes Maanden, of met valabele bewijzen doen verifiëren de posten, welken door hen niet hebben kunnen worden geint, van welke posten, met bijvoeging van de Documenten, hij aen de Compagnie kennisse zal moeten geven; zullende de Directeur, in gevalle des Compagnies Bedienden tot het vorenstaende door hem niet worden gehouden, aensprakelijk zijn voor alle de schaden, welken de Compagnie door zijne nalatigheid zal komen te lijden.

XXIX.

Item zal hij bezorgen, dat de Boeken van de Negotie, mitsgaders die van het Guarnizoen en van de Maendgelden, als mede die van de Magazijnen, en wegens de consumtie van natte en droge Vivres, Victualie, Materialen en andere Behoeften, en verders alle andere Rekenboeken van die genen, welken daer toe gesteld zijn, met goede ordre en distinctie gehouden

worden, van welke Boeken respective de Copijen door hem, alle half jaren, en zulks tweemalen des jaers, overgezonden zullen worden.

XXX.

Het Goud en Zilver, zoo gemunt als ongemunt, mitsgaders de Goederen en Koopmanschappen, Waren of Vruchten, die van wegens den Handel aldaer successivelijk zullen inkomen, zal hij, zoo menigmalen goede occasie daer toe is, inschepen, en ten behoeve van de Compagnie naer deze Landen laten vervoeren; gevende daer benevens advis wat, en hoeveel hij alsdan in Kasse of in voorraed zal hebben, altoos wel lettende, dat zoo wel Compagnies als particuliere Goederen, in Cas twee of meer Schepen van Curaçao naer Patria de wille hebben, in diervoegen worden gescheept, dat de Goederen, welken geaddresseerd worden aen de Kamer Amsteldam, niet en worden geladen in de Schepen, die in Zeeland of andere Havens t'huis horen en vica versa; en, in gevalle dat alleen een Schip in Lading mogte leggen, zal hij Directeur, in cas een Compagnies Schip is, de Goederen op geen andere plaetsen doen aennemen te leveren, als waer naer het zelve in Patria gedestineerd is in te komen.

XXXI.

En aenbelangende het Advis van den Staet van de Kasse, in het vorenstaende Artikel gemeld, zal hij Directeur met alle repatriërende Schepen hebben over te zenden de Rekening en Staet van 's Compagnies Kassa, zoodanig dat dezelve Kassa Rekening altijd zijn begin zal nemen met het slot van de laetst geslotene te voren overgezondene Kassa Rekening, en voorts specificq narreren en particulatim dicteren alle posten, die sedert hetzelve slot, tot de overzending van de laetste Rekening toe, zijn ontvangen en uitgegeven, met insertie van, en aen wie, waer over en waer toe.

XXXII.

Wijders zal hij Directeur gehouden zijn de Contanten en Retouren van de Compagnie, met alle goede occasie van Schepen, zoo wel in de Provincie van Zeeland als Holland t'huis horende, naer deze Landen te laten overgaen, als breder in het vorenstaende dertigste Artikel en dierhalven bevonden wordende contrarie dezes gedaen, en de Contanten meerder als ten dienste van de Compagnie bevonden zullen worden nodig te zijn, en de Retour-Waren aldaer behouden te hebben, als wanneer een goede occasie tot verzendinge heeft gehad, dat hij van de zoodanige ingehouden Gelden en Retour-Waren verschuldigd zal zijn aen de Compagnie goed te doen een percent 's maands van dien tijd af, dat hij eenige bekwame occasie heeft verzuimd, tot dat hij de afscheping en verzending effective zal komen te doen, en dat dezelve een percent op zijne Rekening gebragt zal worden; en zal hij Directeur niet vermogen eenige meerdere Penningen, dan alleen een somma van vijf duizend Stukken van achten tot het nodige gebruik van de Compagnie in de Kassa aldaer te houden, en zal gemelde Directeur mede bezorgen, dat als wanneer eenige betalinge uit de Penningen van het Familiegeld zullen moeten worden gedaen, die betaling niet anders kome te geschieden, dan op een Ordonnantie, door hem Directeur geteekend, en zal hij Directeur alle die Gelden, in 't voornoemde Hoofdgeld wordende ontvangen, ten eersten in de Kassa van de Compagnie doen brengen, en bij alle occasien aen de Bewindhebberen doen blijken hoe veel dieswegens in de Kassa gekomen, en daer uit weder betaeld zal wezen.

XXXIII.

En op dat, in het afladen der Goederen, alle fraudes in het toekomende, zoo veel doenlijk, mogen worden geweerd, zal hij Directeur, bij behoorlijke publicatie en affixie van Plakaten,

notificeren en bekend maken, dat niemand voortaen, van wat qualiteit of conditie hij ook zoude mogen wezen, eenige Goederen, Waren of Koopmanschappen, naer het Patria zal vermogen af te schepen, of in eenige Schepen te laden, ten zij alvorens in qualiteit of quantiteit zijn aengegeven en bekend gemaekt, ter plaetse en aen den genen, dien hij Directeur zal komen te ordonneren, ten einde dezelve op de Lijste van de Ladinge moge worden gebragt, op poene dat alle zoodanige Goederen, Waren en Koopmanschappen, van wat natuur de zelven ook zouden mogen wezen, op alle Plaetsen, bij de Compagnie wordende achterhaeld, zullen verbeurd en ten behoeve van de Compagnie vervallen wezen.

XXXIV.

In cas eenig Schip of Schepen, benoorden het Eiland Curaçao, in de Baeijen St. Barbera, de Kruisbaei of elders, mogten komen in te vallen, zal hij Directeur exactelijk inquireren, bij wat occasie en toeval niet in de rechte Haven onder het Fort ten anker zijn gekomen, en wel particulier of dezelve met een behoorlijke Commissie voorzien zijn, en zal hij vervolgens wel zorg dragen, dat de Compagnie in hare Recognitie niet gefraudeerd worde.

XXXV.

Mede zal hij Directeur wel scherpelijk achting geven, en zoo veel in hem is, beletten dat geen Schepen van eenige vreemde Natien, omtrent, veel min aen en op het Eiland Curaçao, aen niemand van de Opgezetenen, of aen vreemde Natien aldaer in de Haven liggende, of zich op het Eiland onthoudende, eenige Slaven komen te debiteren en verhandelen, als zijnde nadelig en ruineus zoo aen des Compagnies als verdere gepermitteerde Slavenhandel, in cas zulks echter mogte komen te

gebeuren, daer jegens doen procederen ter confiscatie van die Slaven, welken in voegen voorschreven zullen aengebracht en achterhaeld worden.

XXXVI.

Alzoo de Compagnie grotelijks gelegen is aen de Conservatie van Slaven op Curaçao, zal hij Directeur zich, met een gedurige vlijt en naerstigheid, appliceren op het onderhouden van de zelve, met genoegzame Spijs en Drank, mitsgaders van de Zieken, en het gene tot hunne ververschinge zal kunnen dienen, ten welken einde hij Directeur, door die genen, die over de Slaven zijn gesteld, een pertinente Lijst van de Slaven, met onderscheid van de Gezonden en Zieken, mitsgaders wat en hoe veel Spijs en Drank en verversching aan dezelven hebben uitgelangd, en daer van aen de Commissarissen tot de zaken van de Slavenhandel kennisse geven, ten einde en om mede naeuwe achting te geven of alles behoorlijk wordt opgevolgd en naergekomen; mede zal hij Directeur zorge dragen, dat de Zieken behoorlijke ververschingen van Vlees ontvangen.

XXXVII.

Hij zal, voor zoo veel in hem is, trachten de Naturellen van het Land van alle barbaersche manieren van leven af te wennen, en hen te emploieren tot de Culture van deze Landen, of tot andere nodige diensten, waer toe hunne genegenheid en capaciteit best zoude mogen strekken.

XXXVIII.

Hij zal niet toelaten, dat eenige Christenen met wilde Vrouwen of Zwartinnen trouwen, voor en al eer dezelve, na genoegzame onderwijzing in de Hoofdstukken der Religie, zullen wezen gedoopt, en in de gemeente Christi ingelijfd.

XXXIX.

De dienstbare Zwarten van de Compagnie zal hij, onder het opzicht van iemand, daer toe reeds gesteld, of nog te stellen, doen aenleiden tot zodanigen arbeid, waer uit de Compagnie het meeste nut en profijt zoude mogen trekken, alles met discretie, zonder wreedheid of onchristelijk tractement, en zal hij niet gedogen dat de Negros Slaven van Particulieren anders worden gehandeld; zullende zoo wel de eene als de andere, op behoorlijke tijden, als wanneer de Godsdienst gepleegd wordt, tot de publicque exercitie van dien worden gezonden, en met geen arbeid op de Rustdagen bezwaerd, ten ware de noodzaeklijkheid of de dienst van de Compagnie zulks kwam te vereisschen.

XXXX.

De Directeur zal niet vermogen eenige Slaven, Goederen of Koopmanschappen aen iemand te verkopen anders dan om contant geld, zonder dezelven te mogen fideren, en op dat gene uitstaende schulden op de Boeken van de Compagnie zullen mogen gebragt worden, zal hij die genen, die jegenwoordig uitstaen, uit wat hoofde of oorzake het zoude mogen zijn, ten spoedigsten en zonder uitstel doen inkomen, en in cas bevonden mogte worden dat hij Directeur de schulden, bij zijne directie en door hem gemaekt, niet, zoo als voren gezegd, kwame in te vorderen, en in de Kasse van de Compagnie te brengen, zal hij in zoodanige gevallen gehouden zijn die schult te voldoen met de interest van dien, tot een percent 's maends, van dien tijd af, dat de betaling in Kasse van de Compagnie hadt moeten gebragt geweest zijn tot de volle en effectuële voldoening toe.

XXXXI.

Generalijk zal de voornoemde Directeur alle Resolutien, Or-

donnantien en Reglementen, bij de Compagnie reeds genomen en gearresteerd, en ter neder gesteld, of nog te nemen, te arresteren en ter neder te stellen, in allen dezen punctuëlijk en getrouwelijk achtervolgen en naer komen, en zich zelven naer de voornoemde Resolutien, Ordonnuntien en Reglementen zoo en in diervoegen gedragen, als het een vroom en vigilant Directeur toekomt.

XXXXII.

Voor welken dienst hij genieten zal tot een vast Tractement honderd Caroli Guldens ter maend, benevens vrije Woninge, mitsgaders voor zijn Tafel en Huishoudinge eens de somme van twee duizend Guldens in het jaer, mits welke hij Directeur niet en zal vermogen iets het geringste, zoo wegens zijn Tafel en Huishoudinge, of ook over extra-ordinair Tractement ten laste van de Compagnie te brengen, met dien verstande nogthans, dat het voorschreven Tractement, zoo lange in dienst zal wezen, zal moeten blijven staen, en onbetaeld onder de Compagnie gelaten worden, voor den tijd van twee jaren, om in alle gevallen, te strekken tot securiteit van deszelfs getrouwe administratie.

XXXXIII.

Item zal den voornoemden Directeur, boven en behalven het voornoemde Tractement, nog trekken en genieten een half stuk van achten voor ieder Negerslaef, Pees d'Indias, en een quart van een stuk van achten voor ieder Macquerons-Slaef, dien hij Directeur voor rekeninge van de Compagnie zal komen te verkoopen, leveren en te verzenden, respective; mitsgaders vijf per cent van alle Waren, Koopmanschappen, Vruchten en Gewassen en Mineralen etc. welken de Curacausche Eilanden zijn voortbrengende, en die de voorgemelde Directeur, van tijd tot tijd, successivelijk, voor rekeninge van de Compagnie zal

komen over te zenden, gene uitgezonderd; noch wordt aen den voornoemden Directeur insgelijks toegelegd vijf per cent van het Civet, het welk van de aldaer zijnde Civetkatten zal komen te provenieëren, en door hem Directeur op zijn rekening alhier te Lande worden goedgedaen uit het rendement der verkoopinge van de voornoemde Waren, Koopmanschappen, Vruchten en Gewassen, en Civet respective, zonder dat men zal aftrekken eenige onkosten.

XXXXIV.

Des zal hij Directeur niet vermogen te ontvangen en aan te nemen eenige Geschenken, Giften of Gaven, welken, zoo van de Opgezetenen aldaer, als van andere particuliere of publicque Personen, welken van hem in zijne qualiteit iets verzoeken of eenige zaken met de Compagnie uitstaende hebben, of apparent zullen verzoeken, of met de Compagnie uitstaende zullen krijgen, zouden mogen worden aengepresenteerd, maer dezelven declineren en van de hand wijzen, ook niet toelaten dat aen iemand van de zijnen worden gedaen of ontvangen, direct noch indirect, in generhande manieren, zijnde echter hier onder eenige geringe Eet- en Drinkwaren niet begrepen.

XXXXV.

Vermits altoos bij het separeren der Slaven, welken op Curaçao worden aengebragt, een groote quantiteit dier Slaven voor Macquerons worden gesteld, waer door de Compagnie, alzoo dezelven tot veel minder prijs dan de Pees d'Indias, worden verkogt, groote schade en nadeel komt te lijden, zal hij Directeur, mitsdien, na de uitlevering van ieder Armasoen Slaven, bij een behoorlijke Verklaring, geteekend door alle die genen, die de separatie hebben gedaen, aen Bewindhebberen opgeven, en adviseren, uit wat oorzake, om wat redenen en

om welke kwalen of toevallen de Pees d'Indias Slaven als Macquerons door hun zijn uitgeschoten en geteekend, en welke Verklaring hij Directeur successivelijk met de Slaef-Schepen aen Bewindhebberen zal toezenden, om daer omtrent, naer bevindinge, de nodige voorziening gebruikt te worden.

XXXXVI.

Wanneer eenige Doodlijsten der Slaven aen de Compagnie worden gezonden, zal hij Directeur alle Doodlijsten der Gestorvenen onder eede doen brengen en bevestigen door die genen, die het opzicht en behandelingen over dezelven hebben gehad, met accurate designatie en aentekeninge aen wat Plaetsen, op wat dag en aen welke ziekte die Slaven zijn gestorven, en die Doodlijsten, alzoo geformeerd, bij alle occasien, naer herwaerts overzenden.

XXXXVII.

En zal de gemelde Directeur, benevens den Commissaris van de Trein en Vivres, en over den Slavenhandel, ieder in den haren, alle jaren, bij een behoorlijke Acte, door hen lieden te teekenen, op den Eed aen de Compagnie gedaen, verklaren, dat alle de Bedienden op Curaçao, genen uitgezonderd, welken als dan op de Boeken bekend staen, wezenlijk en effective in den dienst van de Compagnie zijn, en hunne Gagien en Rantsoenen hebben genoten, en die Verklaringen naer herwaerts overzenden; en zal aen niemand van des Compagnies Bedienden zijn gepermitteerd, zich, om eenige oorzaken, naer deze Landen te begeven, zonder te dien einde permissie van den Directeur te hebben verzocht en bekomen, en zal hij Directeur niet zijn bevoegd, voor langer tijd, zoodanige permissie te verlenen, dan voor den tijd van een jaer, de reise heen en weêr daer onder begrepen; zullende hij van zoodanige verleende permissie, zoo

aen de Vergadering der Tienen, als aen de Kamer van Amsteldam, kennisse moeten geven, met bijvoeginge van den tijd voor hoe lange de zelven zijn verleend, en zullen des Compagnies Bedienden, welken zich langer, dan de aen hem geaccordeerde tijd, zonder wettige redenen, komen te absenteren, van hunne Amten of Bedieningen zijn vervallen, en zal wijders de Compagnie aen zich behouden het vast Tractement en Rantsoenen van zoodanige absente Bedienden, zullende de genen, welken, gedurende hunne absentie, der zelve Bediening komen waer te nemen, alleenlijk de voorvallende Emolumenten profiteren; en zal hij Directeur insgelijks zorg dragen, dat door gene Bedienden eenige nieuwe Emolumenten op hunne eige auctoriteit worden geïntroduceerd, maer in tegendeel zulks weeren en beletten.

XXXXVIII.

Gelijk hij Directeur, en Commissarissen voornoemd, ook niet zullen vermogen eenige Slaven van de Compagnie tot hunnen particulieren en privé dienst te gebruiken, nochte daer voor van anderen ietwes te genieten, en zullen zij gehouden zijn van die Slaven van de Compagnie, welke bij hen lieden zelfs, of door anderen, in dagloon zijn gebruikt, het Geld daer voor in de Kasse van de Compagnie te brengen, en welke Gelden, zulks geschied zijnde, en uit de voornoemde hoofden in de Kasse gekomen wezende, hij Directeur behoorlijk zal moeten verantwoorden.

XXXXIX.

De gemelde Directeur zal mede bezorgen en de nodige ordres stellen, dat gene Vivres, Houtwaren en andere Goederen, van wat soorten die zijn, welken in het Magazijn van de Compagnie op Curaçao berusten, als ook die Goederen, die in het Magazijn gebragt en weder daer uit geleverd moeten worden, in en uit

het Magazijn zullen mogen komen en gaen, dan als op eene praeallabele en speciale Ordonnantie, door hem Directeur onderteekend, en met welke respective Ordonnantien de Equipagie-Meester of andere Bedienden, welken over het Magazijn zijn gesteld, zich zullen moeten justificeren en verantwoorden.

L.

De gemelde Directeur zal niet vermogen eenige Bedienden van de Compagnie aldaer uit den dienst te removeren en af te zetten, of dezelven naer herwaerts op te zenden, als op behoorlijke Attestatie en valabele bewijzen van derzelver kwaed en onordentelijk gedrag, waer mede hij Directeur zich, ter genoege van Bewindhebberen, zal moeten justificeren, en daer voor responsabel zijn, van alle welke Attestatien en Bewijzen hij Directeur Copie zal moeten ter hand stellen aen dien genen, die hij zoude vermeinen te moeten removeren of opzenden, en aen denzelven alvorens geven behoorlijken tijd van de nodige Bescheiden tot hunne defensie te kunnen innemen; doch zal de voorgemelde opzending alleen plaets hebben ten opzichte van de mindere Bedienden; maer zal hij Directeur niet vermogen uit den dienst van de Compagnie te removeren of op te zenden eenige hooge Bedienden, die acces tot den Raed hebben, den Fiscael, of die eenige maniantie hebben van 's Compagnies Penningen, ten zij alvorens de redenen, hem daer toe moverende, aen den Raed te hebben gecommuniceerd, en dat zulks door den zelven zal zijn geapprobeerd.

LI.

En in gevalle, buiten verwagting, of hij Directeur, of eenige Bedienden op Curaçao, eenige beschuldigingen tegens den anderen zouden willen maken, en aen Bewindhebberen toezenden, zoo zullen zij lieden, in zoodanige gevallen, der zelver beschul-

digingen niet alleen met woorden, nemaer met behoorlijke en valabele Bescheiden en Bewijzen moeten justificeren, want anderszins geen de minste reguard of reflexie op zulke beschuldigingen genomen, en dezelven van de hand gewezen zullen worden.

LII.

Laetstelijk zal de voornoemde Directeur gene particuliere Negotie, noch in Slaven, noch Muilezels of ander Vee, noch Koopmanschappen, noch ook in Rederijen van Schepen of Barken, hoedanige de zelven ook zouden mogen wezen, noch door hem zelven, noch door iemant van de zijnen, voor zijne of andere Luiden hunne rekeninge vermogen te drijven, noch iemand in commissie te bedienen, direct noch indirectelijk, onder wat pretext het zoude mogen zijn; nemaer alleen op de directie van de affaires van de Compagnie moeten passen, zonder anderen aen zich te trekken; en wordt, aen hem Directeur buiten en behalven de Gagien en andere Emolumenten, in de bovenstaende Artikelen 42 en 43 vermeld, als mede het gene de Directeur volgens gewoonte uit des Compagnies Magazijn heeft genoten, mits dat zulks niet zal vermogen te exederen vijftien honderd guldens, voor het missen van de faculteit om te mogen negotiëren.

Aldus gedaen en gearresteerd in onze Vergaderinge, gehouden binnen Amsteldam den veertienden Meij zeventien honderd vier en zestig.

103. Teenstra [1]) het werk van den Abt *de la Porte* aanhalende (blz. 6 volg.) zegt, dat het Hollandsch koopvaardijschip, hetwelk omstreeks het midden der zestiende eeuw naar de Nieuwe Wereld zeilde, door een orkaan werd overvallen „op de hoogte der boveneilanden". Deze laatste, tusschen aan-

[1]) De Nederlandsche West-Indische Eilanden, door *M. D. Teenstra.* Te Amsterdam, bij *C. G. Sulpke.* 1836. (Deel 2).

halingsteekens geplaatste woorden, worden bij *de la Porte* ter aangehaalde plaatse niet gevonden [1]).

Op blz. 7, waar *Teenstra* vermeldt hoe de scheepsbevelhebber het eiland, waarheen hij met zijn schip was afgedreven, ging verkennen, verzwijgt hij de woorden van *de la Porte:* „Nauwelijks „had hij" (de scheepsbevelhebber) „den top van de kust bereikt, „of zijn oogen werden bekoord door de schoonheid van het „landt, en een oneindig getal van bloemen, die de grondt „natuurlijk scheen voorttebrengen". (blz. 16).

Verder vermeldt *Teenstra* niet, dat de scheepsbevelhebber, die door de Indianen zoo vriendelijk werd ontvangen, volgens *de la Porte* op het eiland een sterkte bouwde. Eveneens verzwijgt hij, dat *de la Porte* zegt het hier bedoeld verhaal te hebben gehoord van twee Hollanders, schepelingen aan boord van het schip waarop hij zich bevond, en eindelijk laat hij nog weg de bij *de la Porte* te vinden episode (blz. 20):

„De Engelschen vertellen dezelfde gebeurtenis van eene hunner „bezittingen in de Antillische eilanden, met eenige verandering „van namen en dagteekeningen, doch zonder eenig onderscheidt, „zoo ten opzichte van het wezen der zaken, als van de voor„naemste omstandigheden".

Zelfs de woordelijke aanhaling, uit *de la Porte's* werk overgenomen, geeft *Teenstra* onjuist weer (blz. 8). Bij *de la Porte* luidt die als volgt:

„Ik ben een Fransman van Rennes, in Bretagne. Ik heb „mij ingescheept met den kapitein *Berthier*, om naer Braziliё „te gaen, in het jaar 1602. Wij leden schipbreuk. Ik werd „op den oever van dit eiland gesmeten, zonder te weten op „welk eene wijs; dewijl ik alle kennis verloren hadde. Twaelf „jaren heb ik hier in deze hut gewoond. De Wilden van dit „eilandt zijn zeer zachtzinnig, en behandelen mij uitnemend

1) De Nieuwe Reisiger of Beschrijving van de Oude en Nieuwe Weereldt, door den Abt *de la Porte*. Dordrecht, *Abraham Blussé en Zoon*. 1771. (12e deel, 136e brief).

„wel. Ik heb geen de minste begeerte om hen te verlaten: „ik voel dat mijn einde nadert: ik zal niet meer zijn, wanneer „gij deze woorden leest. Bidt God voor mijne ziel. *Jean-„Remi Perrin*".

En ten slotte zijn de woorden van *Teenstra* (blz. 9) „het bleek hierop dat het dit eiland Curaçao was met hetwelk toen de Nederlanders het eerste bekend zijn geworden", bij *de la Porte* niet te vinden.

AANVULLINGEN.

Aan N°. **16** moet worden toegevoegd:

Id. Kamer Zeeland, 1642-1644.

Verg. van 13 April 1643. Worden genoemd de reeders van het schip „De Cabrite".

Tusschen de Nos. **35** en **36** moet worden geplaatst:

35a. Minuten der vergaderingen der XIX.

Verg. van 3 Maart 1642. Gelezen een missive, overeengekomen via New Nederland, van *Jan Claessen van Campen*, directeur van Curaçao, zonder datum en plaats.

(Vergelijk N°. 20, blz. 35, en ook N°. 7 van Documenten St. Eustatius, Saba en St. Martin).